aylık 5

ant

SOSYALİST TEORİ VE EYLEM DERGİSİ

İŞÇİ-KÖYLÜ İTTİFAKI
İÇİN MÜCADELE EDELİM

türkiye 1970: ortak pazar
devalüasyon ve zamlar

KEMALİST DEVRİM VE
TÜRKİYE PROLETARYASI

**KAPİTALİSTLEŞEN SUBAYLAR
İŞÇİLERİ YARGILAYAMAZ**

LENİN: "YENİ TAKTİKLER
YENİ GÜÇLER"

türkiyede sosyalizm:
gâve'ye karşı baha tevfik

"Bilimsel Sosyalist Teorinin Rehberliğinde İdeoloji ve Örgüt Birliği İçin„

ant

SOSYALİST TEORİ VE EYLEM DERGİSİ

Türkiye Tarihi Bir Dönüm Noktasındadır ... 2

Subayların Kapitalistleşmesi 10

İşçiye Sıkıyönetim Baskısı 14

Kapitalist Subaylar İşçileri Yargılayamaz 25

Ortadoğu Devrimci Çemberi 40

Sovyet Alman Antlaşması 44

İşçi Köylü İttifakı İçin Mücadele Edelim 46

Ortak Pazar, Devalüasyon ve Zamlar (Nuri Karacan) 50

Kemalist Devrim ve Türkiye Proletaryası (A. Şnurov) 61

Yeni Taktikler Yeni Güçler (V. İ. Lenin) ... 73

Sayın Erdost'a «Tartışma Adabı Üzerine» Bir Kaç Söz (Oya Sencer) 79

Gâve'ye Karşı Baha Tevfik (A. Cerrahoğlu) 83

Aylık Sosyalist Teori ve Eylem Dergisi ★ S: 178-5 ★ Sahibi ve Genel Yönetmeni: **DOĞAN ÖZGÜDEN** Sorumlu Yönetmeni: **İNCİ ÖZGÜDEN** ★ Yönetim Yeri: Cağaloğlu Başmuhasip Sokak, Tan Apt. 10/2 - İstanbul ★ P.K. 934 - Sirkeci - İstanbul ★ Tel.: 27 81 09 ★ Dizgi Baskı Osmanbey MATBAASI ★ Kapak Baskı: ALPAY MATBAASI ★ Abone Şartları: Yıllık 40, altı aylık 20, üç aylık 10 Lira ★ ilân Tarifesi: Tam sayfa 1000, yarım sayfa 500, çeyrek sayfa 250 lira.

türkiye tarihi bir

GEÇTİĞİMİZ ayın büyük kitleleri sarsıcı ve tepkilere sürekleyici olayları, Türkiye'yi tarihi bir dönüm noktasına getirmiş, Ortak Pazar'a resmen girmek suretiyle «*sömürgeleştirme dönemi*» başlamış, ona bağlı olarak devalüasyon yapılmak suretivle de «*ekonomik ve sosyal çöküntü*» hızlandırılmıştır. Hiç şüphesiz bu gelişmeler, Türkiye halklarının emperyalizmle çelişkisini ekonomik, politik ve sosyal tezahürleriyle daha keskin hale getirirken, işçi sınıfımızın burjuvazi ve işbirlikçileriyle çelişkisi de daha çok sayıda işçinin politik bilince varmasını sağlayacak boyutlara ulaşmıştır. Bu bunalım döneminde gerçek devrimci sınıf olan işçi sınıfının İstanbul ve çevresinde sıkıyönetim zulmü altında prangaya vurulmuş olması, haklı tepkilerin anayasa dışı tedbirlerle engellenmiş bulunması, bu çelişkilerin keskinleşmesini önleyemeyecek, sömürgeleşmenin ve ekonomik çöküntünün doğal sonucu olan sosyal patlamalar ergeç Türkiye'de politik iktidar değişikliğini bir numaralı gündem maddesi haline getirecektir. Türkiye'de politik iktidar değişikliğini, bugün büyük bir ihtimal olarak görünen «*kaba faşizm tehdidi*», bir süre egemen olsa bile, engelleyemeyecek, aksine bu kaçınılmaz sonucu daha da yakınlaştıracaktır.

Türkiye'yi «Ortak Pazar»a sokarak batı kapitalizminin sömürgesi haline getirme çabaları, aslında sorumluluğu sadece AP iktidarının sırtına yıkılacak bir ihanet değildir. Bu ihanet zincirinin başlangıç halkaları, ta 19. yüzyıl başına kadar ulaşmaktadır. Bu bakımdan, geçen ayın gelişmeleri, birkaç aylık bir zaman parçası içinde değil, ikiyüz yıldan beri süregelen bir bocalama döneminin genel akışı içinde değerlendirilmek gerektir. Bu değerlendirmedir ki, Türkiye'de 19. yüzyıl başından itibaren saksıda çiçek gibi yetiştirilen ve bütün bir ülkenin ve o ülke halklarının kanını, iliğini sömürdükten sonra zehirli bir sarmaşık gibi her tarafa dalbudak saran burjuvazinin işbirlikçi niteliğiyle tarih sahnesinde artık devrimci ve ilerletici bir rol oynayamayacağını ve insiyatifi öncülüğü artık gerçek devrimci, sonuna kadar devrimci sı-

dönüm noktasındadır

nıf olan işçi sınıfına bırakmak zorunda kaldığını ispatlayacaktır.

Ortak Pazar, yani Avrupa Ekonomik Topluluğu, Almanya, Belçika, Fransa, Holanda, İtalya, Lüksemburg tarafından kurulmuş bir *«zenginler kulübü»*dür. Bu altı ülkenin toplam nüfusu 185 milyonu aşmaktadır. Temmuz 1968'den beri bu ülkeler arasında sanayi mallarına uygulanan gümrükler kaldırılmıştır. Dış ülkelerden ithal edilen mallar için de bir tek gümrük tarifesi tatbik edilmektedir. İşgücü, sermaye ve hizmetler için serbest rekabetin gerçekleşmesinde sınır engellerini yokedecek tedbirler alınmıştır. Amaç, ekonomik bütünleşmenin ardından siyasi bütünleşmeye gitmektir.

Böyle bir bütünleşme, sosyo - ekonomik yapı, tarih ve siyasi gelenek bakımından büyük benzerlikler taşıyan Avrupa toplumları için çok tabiidir.

«zenginler kulübü» ve türkiye

Eski Yunan'da ve Roma'da egemen olan köleci toplum tipi, Batı dünyasının ilk kaynağıdır. Eski Yunan, Batı uygarlığının, baslangıcını meydana getirirken, Roma da, Batı'ya özel mülkiveti her şeyin üstünde tutan hukuk anlayışını getirmiştir. Bu asamaları, üst yapısal görüntüsünü hristiyanlıkta bulan feodal toplum tipi izlemiştir. Avrupa'nın bugünkü anlamda gelişmesi ise, feodal düzenin içinde servet birikimi ve üretim tekniklerinin gelişmesi sonucu meydana çıkan burjuvazinin eseri olmuştur. Aynı zamanda burjuvazinin tarih sahneside boy gösterdiği sırada Amerika kıtasının keşfedilerek yeraltı ve verüstü servetlerinin sömürülmesi ve bu sömürünün giderek emperyalist asamada bütün dünyayı kapsaması, Batı kapitalizminin bugünkü seviyesine ulaşmasının en önemli nedenlerinden biridir.

Buna karşılık Osmanlı toplumu, Batı'ya özgü yapısal değişimleri geçiremediği için - ki bu yapısal değişim-

lerin neden gerçekleşemediği ve Osmanlı toplum yapısının hangi kategoriye girdiği Türkiye'de hâlâ tartışmalıdır -, 19. yüzyıl başlarına gelindiğinde, uluslararası arenada batı ülkelerinin çok gerisinde kalmıştır. Servetinin kaynağı hâlâ toprak sahipliğinde bulunan Osmanlı burjuvazisi, Batı burjuvazisinin tarihsel evrimini ve sahip olduğu olanakları hiç dikkate almadan, onun batı dünyasına hakim kıldığı üst yapı kurumlarını aynen Osmanlı toplumuna da transfer etmek suretiyle Osmanlı toplumunun da batılaşabileceğini ve aynı düzeye ulaşabileceğini düşlemiştir. Bu farklı koşullar altında girişilen «*batılaşma*» çabalarının doğal sonucu, Osmanlı burjuvazisini, batı burjuvazisi gibi yabancı ülkeleri kendi toplumu çıkarına sömürmek değil, aksine kendi toplumunun yabancılar tarafından sömürülmesine aracılık ve komisyonculuk etmek durumuna düşürmüştür.

Osmanlı ve daha sonra Türkiye burjuvazisinin bu «*aracılık ve komisyonculuk*» görevi, 1838 İngiliz Ticaret Antlaşması ile resmiyete girmiş, bundan sonra ilericilik ve devrimcilik maskesi altındaki bütün girişimler, Türkiye halklarının «batılaşma» adı altında «*batının sömürgesi*» olma sürecini hızlandırmıştır. 1908'in ve 1919 - 1923'ün küçük burjuva milliyetçi çabaları da, aslında bu sömürgeleştirme süreci içinde ara motifler olmaktan öte gidememiştir. 1946'da palazlanan burjuvazinin başkaldırısı, 1950'de toprak ağalarıyla birlikte bilinçsiz halk kitlelerini peşinden sürükleyerek sağladığı zafer, 1960'taki kısa bir duraklamadan sonra küçük burjuva radikallerini tekrar avuçları içine alarak dilediklerini yaptırmaları, bu «*sömürgeleştirme*» sürecinin bellirli dönüm noktaları olmuştur.

kalkınma yerine iflas

Nitekim, Türkiye'nin «*sömürgeleşmesi*»ni resmen tescil eden son Ortak Pazar'a katılma kararının ilk adımı 27 Mayıs'tan sonra atılmış, İnönü koalisyonları döneminde ilk anlaşma yapılmış, Demirel iktidarı ise bu ihaneti perçinleyen son imzayı atmıştır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Ortak Pazar, kelimenin tam anlamıyla bir «*zenginler kulübü*»dür. Ortak Pazar'a dahil ülkelerin faal nüfusunun yüzde 43'ü sanayide, yüzde 39'u hizmetlerde, yüzde 16'sı tarımda çalışmaktadır. Buna karşılık Türkiye'de ise sanayide nüfusun yüzde 10'u, hizmetlerde yüzde 12'si, tarımda ise yüzde 78'i çalışmaktadır. Çelik üretimi Ortak Pazarda kişi başına yılda 370 kilo iken, Türkiyede sadece 27 kilodur. Elektrik tüketimi Ortak Pazar'da kişi başına yılda 2131 kilovat, Türkiye'de ise sadece 106 kilovattır. Suni gübre tüketimi Ortak Pazar'da yılda hektar başına 203 kilo, Türkiye'de ise sadece 4 kilodur.

Böylesine gelişmiş ekonomilerin yanında, gelismemis ekonomisi ile Türkiyenin nasıl esit ilişkiler kurabileceği ve nasıl kalkınacağı herhalde izahı kolay mümkün olmayan bir durumdur. Tarih göstermektedir ki, Türkiye'nin 1838 İngiliz Ticaret Anlaşması'ndan 1950 liberasyonuna kadar giriştiği bütün «*batıya açılma*» teşebbüsle-

rinde zengin batı ülkeleri daima Türkiye'ye «*bu anlaşmalarla çökmeyeceği, tam tersine kalkınacağı*» yolunda garantiler vermişlerdir. Oysa bütün bu girişimlerin sonucu, kalkınma yerine, kelimenin tam anlamıyla «*iflas*» olmuştur. Bir yanda yılda insan başına 2.000 dolara yakın gelire sahip «*Altılar*» ile öte yanda yılda insan başına 321 dolarlık geliriyle Türkiye'nin eşitliği teranesi, aslında yeni bir iflasın meş'um habercisidir.

Kaldı ki, Ortak Pazar kapanına düştükten sonra Türkiye'nin sadece Altılar tarafından sömürülmesi de söz konusu değildir. Bu emperyalizm çağında Ortak Pazar ülkeleri dahi kendi ekonomilerine egemen değildir, onların da mukadderatı yavaş yavaş «*çok uluslu şirketler*» paravanası altında Amerikan sermayesinin eline geçmektedir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan çok uluslu şirketler, dünya ekonomisinin müstakbel gelişmelerini tayin edecek belirli bazı alanlarda yoğunlaşmaktadır. Özellikle elektronik, kimya ve besin sanayilerinde egemen olan bu şirketler «*çok uluslu*» görünmekle birlikte, aslında tek ulusun sermaye egemenliğinde gelişmektedir. Sayıları birkaç yüz olan «*çok uluslu*» dev şirketlerin üçte ikisi Birleşik Amerika, üçte biri de Batı Avrupa çıkarlarını temsil etmektedir. 1950 yılında büyük ABD şirketlerinin sadece yüzde 10'u toplam üretimlerinin ancak yüzde 20'sini yurt dışından elde ederken, 1966 sonunda ABD sermayesinin Amerika dışındaki direkt yatırımları 55 milyar dolara ulaşmıştır. Bugün yüzü aşkın ABD şirketi «*çok uluslu şirket*» paravanası altında yabancı ülkelerde çalışarak yılda 100 milyon dolardan çok kâr sağlamaktadır. Ve bu şirketler bugün, aralarında çelişkiler bulunmakla beraber Avrupa Ortak Pazar'ı üyesi Fransa, Almanya gibi ülkelerin şirketlerini de ele geçirmişler, dolayısıyla ekonomilerini kontrol altına almışlardır. Şu halde, bugüne kadar doğrudan doğruya Amerikan sömürüsü altında bulunan Türkiye, bundan böyle, Altılar kanalıyla katmerli Amerikan sömürüsüne maruz kalacaktır. (Çok uluslu şirketlerin şampiyonu Amerikan IBM Şirketi'nin Başkanı Watson'un bu konudaki açıklamaları için, Bk: *ANT haftalık dergi*, 10 Haziran 1969, Sayı: 128, S. 3, 4, 5, 7)

Türkiye'nin Ortak Pazar çerçevesinde sömürgeleşmesini sadece AP iktidarının işbirlikçi politikasına bağlamaya ve işbirlikçi Türkiye burjuvazisi içinde pertavsızla «milli burjuva» arayan küçük burjuva dar görüşlülüğü içindeki sözümona devrimcilere ANT'ın bundan dokuz ay önce, 2 Aralık 1969 tarih ve 153. sayısında «*Sömürge Dönemi Resmen Başlıyor - Türkiye Halkı İdam Sehpasında*» başlığı altında açıkladığı gerçekleri ve sosyalistlere yaptığı uyarmaları bir kez daha hatırlatmakta yarar vardır.

İşbirlikçilerin «kapılanma» çabaları

Türkiye'yi sömürgeleştirmenin bu en cüretli girişimi için, bizim işbirlikçi kapitalistler 1965 yılından beri örgütlü bir biçimde çalışmaktadırlar. Türkiye Ticaret Oda-

ları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği ile Ankara, Izmir, Istanbul, Adana, Eskişehir, Kayseri, Edirne, Keşan, Çorlu, Tekirdag, Gemlik, Elazığ, Inegöl, ticaret ve sanayi odaları ve ticaret borsaları tarafından 26 Kasım 1965'te, Türkiye'yi Ortak Pazar'a sokmak üzere bir «*Iktisadi Kalkınma Vakfı*» kurulmuştur. Uzun süreden beri bütün özel sektör mensuplarını Ortak Pazar'ın yararlarına ikna etmeye çalışan Vakıf, geçen kasım ayında da Ortak Pazar Komisyonu Genel Sekreteri Emile Noel'i Türkiye'ye davet etmiş ve onun da gayretleriyle Ortak Pazar yolundaki son engelleri yıkmıştır.

İşbirlikçi kapitalistlerimizin bu «kapılanma» teşebbüslerinde kendilerine en büyük yardımcılığı ise, Dışişleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı'na mensup bazı yüksek bürokratlar yapmışlardır. Bunların başını ise Türkiye'nin Ortak Pazar nezdindeki büyükelçisi Ziya Müezzinoğlu çekmektedir.

Türkiye'yi Ortak Pazar'a sokmak için yaratılan tatlı hayallerden biri, «*Türkiye'ye öncelikle dev bir tüketici pazarı sağlanacağı*» vaadidir. Oysa, Türkiye, en önemli ihraç ürünleri için tanınan kontenjanları bile doldurabilmiş değildir. Aslında Altılar, kendi pazarlarının ihtiyaçlarını taşan üretim fazlalarıyla karşı karşıyadırlar. Türkiye'nin Ortak Pazar'ın «*besin deposu*» olacağı sözü bir masaldan ibarettir. Gümrük indirimleri Ortak Pazar üyelerinin Türk tütünlerine olan talebini artıracak durumda değildir. Ortak Pazar bir kısım tarım ürünlerinin fazlalığı karşısında ne yapacağını bilememektedir. Narenciyeye tanınan indirimler, Ortak Pazar üyesi olmayan ülkelere de tanınmıştır.

Türkiye'yi gümrük duvarlarını ileri Batı sanayiine açıp kota sistemine son vermeye çağıran Ortak Pazar'ın Türk sanayi ürünleri karşısındaki tavrı da ilginçtir. Türkiye'nin Avrupa'ya satabileceği tek sınai mamul olan tekstil maddeleri konusunda taviz verilmemiş, bu iş 12 yıl sonraya kalmıştır. Kaldı ki, dokuma alanında giriştikleri rekabetle Birleşik Amerika'yı dahi korkutan Avrupa ülkelerinin Türk dokuma maddeleri için pazar olması ihtimali çok zayıftır.

Türkiye sanayiine gerçekte hiçbir büyük taviz vermeyen Ortak Pazar, öte yandan, Türkiye gümrüklerini kendisinin en önemli ağır sanayi ürünleri için 12 yıl sonra sıfıra indirtecek ve Anadolu pazarına yerleşecektir. Bu durumda, ağır sanayie geçmesi bugünkü himaye rejiminde bile çetin engellerle karşı karşıya olan Türkiye, kapılarını bir kez bu alanda sonuna kadar açarsa, «*makine yapan makineler*» sanayiini yaratma fırsatı, bu düzen için tamamen ortadan kalkmış olacaktır.

Ama bizim aracı, komisyoncu kapitalistlerimiz için Türkiye'nin kalkınması, ürünlerin değerlendirilmesi, sanayileşmesi problem değildir. Onların niyeti bir an önce Ortak Pazar'la bütünleşmek ve finans - kapitalin ajanlığını yaparak Türkiye halklarının sırtından komisyon vurmaktır. Varsın Türkiye iflas etsin, batsın...

AP iktidarı bakımından ise, Ortak Pazar'a girerken iki tesellî unsuru, bugün ülkenin başlıca döviz kaynağı haline gelmiş bulunan Türk işçilerinin Avrupa'da serbestçe

dolaşmaları ve Ortak Pazar'dan yüklüce bir mali yardım koparılması idi. Ancak, işçilerimizin Avrupa'da serbestçe dolaşmaları da 12 yıl sonraya bırakılmıştır. 12 yıl sonra Avrupa'nın Türkiye'deki insangücüne ne kadar ihtiyaç duyacağı ise bugünden kestirilemez. Kaldı ki, Avrupa'ya ihraç edilen Türkiye işçileri Avrupa sermayesi için ayrı bir sömürü konusudur. Yardım konusunda da Ankara Ortak Pazar'dan umduğunu alamamış, zenginler kulübü sadece 5,5 yıllık bir süre için ancak 195 milyon dolarlık bir yardım vaadetmekle yetinmiştir.

ortak-pazarın ilk hediyesi: devalüasyon

Hiçbir karşılık vermeden Türkiye'yi sömürgeleştiren Ortak Pazar'ın Türkiye halklarına ilk büyük cemilesi, ekonomik hayatı baştan aşağı sarsan ve sarsıntının kefaretini dar gelirli emekçilere yükleyen «*devalüasyon*» olmuştur.

Ortak Pazar geçiş dönemine girerken, gerek ihracat için beklenen sözümona kolaylıklardan yararlanmak, gerek ithalatta Türkiye'nin ödeme gücünün üstüne çıkabilecek durumları frenleyebilmek için Ortak Pazar ülkelerinin uzun süreden beri iktidarı «*devalüasyon*»a zorladıkları bilinmektedir. Nitekim, Tüyrkiye'yi sömürgeleştirme kararının haftasında Demirel kabinesi Türk parasının değerini yüzde 66 oranında düşüren «*devalüasyon*» kararına da imzayı basmıştır.

Aslında «*devalüasyon*», üç yıldan beri uygulanması sürekli olarak ertelenen, yada farklı kurlarla kısmen uygulanmaya çalışılan bir gündem maddesidir. Yaratacağı toplumsal çalkalanmalar bilindiğinden, iktidar, bugüne kadar resmen devalüasyona gitmekten kaçınmış, ancak sömürge statüsüne geçtikten sonra sömürgecilerden aldığı talimatı sıcağı sıcağına uygulamaktan başka bir şey yapamamıştır.

Tıpkı «*batılaşma*»nın faziletleri gibi, «*devalüasyon*» yapmanın faziletleri üzerine de burjuva politikacıları ve iktisatçıları çeşitli yorumlar yapmışlar, sanayiin ve ihracatın gelişeceğinden, ödeme dengesinin sağlanacağından söz etmişlerdir. Ama bu, Türkiye'de ilk devalüasyon değildir. 1946'daki ünlü 6/7 Eylül kararları, Menderes'in yıkılışını hazırlayan 1958 devalüasyonu göstermiştir ki, bu gibi para cambazlıkları, bağımlı ve yarı sömürge durumundaki ülkelerde bir deva olmaktan çok, yarayı daha da azdıran zararlı kaşınmalar olmaktan öte gidememektedir. Nitekim devalüasyondan sonra fiyat artışları sadece ithal mallarında yüzde 10 - 25'i asla geçmeyecek denirken, daha ilk gününde birçok maddelerin, özellikle ithal mallarının fiyatları yüzde 60 - 100 oranında fırlamıştır. Devalüasyonun kaçınılmaz sonuçları şunlardır:

- Altın fiyatları en az paranın düştüğü oranda yükselmistir.
- Türkiye'de monte edilen otomobil, kamyon, traktör, buzdolabı, çamaşır makinesi, radyo gibi araçların ithal edilen kısımlarının fiyatları yüzde 66 oranında artacağından bu malların fiyatları da yükselecektir.

● Ellerinde ithal malı malzeme bulunduranlar, fiyatların yükselmesi dolayısıyla fahiş kârlar elde etmektedirler. Tıpkı 1946'da, 1958'de olduğu gibi, 1970 Türkiyesi'nde de bir anda mantar gibi yeni zenginler türemiş, zenginler de servetlerine yeni servetler katmışlardır.

● İthal edilen her çeşit malzemenin kullanıldığı işletmelerin maliyeti de yükseleceğinden yerli sanayi tarafından üretilen bütün mallarda da önemli fiyat artışları beklenmektedir.

● Serbest piyasada buğday fiyatı artacak, buna karşılık halen köylümüz bu yılın buğday ürününün çoğunu elden çıkarmış bulunduğu için büyük zararlara uğramış olacaktır.

● Halen ihraç mallarından geniş ölçüde satınalıp depo etmiş bulunan ihracatçılar, ihracattan sonra daha fazla Türk lirası elde edecek ve böylece daha zenginleşeceklerdir.

● Dolar ve Alman markı kısa bir süre sonra karaborsada yeniden büyük artışlar gösterecek ve resmi kurun çok üstüne çıkacaktır.

● Taşıtların hemen hepsinin yedek parçaları yurt dışından geldiğinden, traktör ve otomobil yedek parça fiyatları yükselecektir.

● Kamyon ve otomobil yedek parçaları ile akaryakıt fiyatlarının artması ulaştırmayı da etkileyecek, taşıma ücretleri yükseleceği için gıda maddelerinin toptan ve perakende fiyaları bu bakımdan etkilenecektir.

● Her alanda meydana gelecek fiyat artışları devlet harcamalarını da yükselteceğinden önümüzdeki yıllarda hükümetler yeni vergi zamları yapmak zorunda kalacaklardır.

● İthalatçı ve ihracatçıların, toptancıların kazancı yükseleceğinden, yüksek kazançlı kimselerin lüks mallara karşı talebi çoğalacak ve bu da bazı maddelerin daha çok pahalılaşmasına sebep olacaktır.

● Ve bütün bunlara karşılık, işçi, köylü, küçük esnaf, zanaatkâr, memur gibi dar gelirliler artan hayat pahalılığının yükü altında ezilecekler, bir kat daha sefilleşeceklerdir.

göz boyama tedbirleri

İşte egemen sınıflar ve onların iktidarı, bu sınıflar arası uçurumun daha derinleşmesinin yaratabileceği patlamaları önlemek için gerekli göz boyama tedbirlerine başvurmaktan da geri kalmamıştır.

Bu göz boyama tedbirlerinin başında, hiç şüphesiz, yıllardır bir yılan hikayesi halini alan Personel Kanununun Ortak Pazar'a girme ve «*devalüasyon*» kararıyla birlikte yürürlüğe sokulmuş olmasıdır. Ayrıca, Askeri Personel Kanunu'nun yürürlüğe sokulması, köylünün tarım ürünleri için taban fiyatların sözümona yükseltilmesi, tarım kredilerinin artırılması da bu göz boyama tedbirleri arasındadır.

Ancak hiçbirisi dar gelirli emekçileri tatmin edecek durumda olmayan bu tedbirlerin en büyük özelliği, küçük

burjuvazinin çeşitli katmanları arasında ayırımlar yaratmaktır. İşçi sınıfına gelince, esasen onun tedbiri baştan alınmış, devrimci sendikaların tasfiyesini öngören kanun parlamentodan geçirilirken işçi sınıfının yoğun bulunduğu bölgelerde askeri yönetim kurularak direnmeler önlenmek, böylece yeni toplu sözleşmeler döneminde işçi sınıfının eli kolu bağlanmak istenmiştir.

Yeni personel kanununun ekli göstergeler tablosu incelendiğinde derhal görülecektir ki, en düşük ücretle en yüksek ücret arasındaki fark, yani 70 rakamı ile 1200 rakamı arasındaki fark 16 - 17 mislidir. Oysa eski bareme göre en düşük ücretle en yüksek ücret arasındaki fark 9'dan fazla değildi.

Yeni kanunda terfiler diplomaya göre, tahsil durumuna göre düzenlenmiştir. Böylece, baba parasıyla okumak imkanı bulan bir azınlığa devlet hizmetinde de sırf diplomasından dolayı ayrıcalık tanınmış, gerek maddi imkansızlıklar, gerekse öğretim sisteminin yetersizliği nedeniyle okuyup diploma alamayan memurlar mağdur edilmişlerdir.

Kanundaki bir başka tuzak da, tıpkı Ordu Yardımlaşma Kurumu örneğinde olduğu gibi, memurlar için de bir Memur Yardımlaşma Kurumu kurulmasıdır. Bu yardımlaşma kurumlarının finans - kapitalin bürokrasiyi kendi çıkarlarına alet etmek için nasıl bir tuzak olduğu daha ileride açıklanacaktır.

Personel Kanunu ile birlikte çıkarılan Askeri Personel Kanunu ise, subayları, sivil personele göre ayrıcalıklı duruma sokmuştur. Generaller ve amiraller, sivil personelden farklı olarak emekliye ayrılacak, sivil personel 7000 brüt üzerinden emekliye ayrılırken, tuğgeneraller 7350, tümgeneraller 7700, korgeneraller 8050, orgeneraller 8400 lira üzerinden emekli olacaklardır.

Fakat, ordu mensuplarının asıl ayrıcalıklı durumu, Ordu Yardımlaşma Kurumu adı altında meydana getirilen «subay holding»te kendisini göstermektedir. Nitekim, subayları daha imtiyazlı kılan Askeri Personel Kanunu Tasarısı'nın senatodan geçtiği gün gazetelerde yeralan çarşaf gibi bir ilan, ordu mensuplarının yabancı sermaye ile, finans kapitalle tamamlaşmasını ortaya koymuştur. İlanda aynen şöyle denilmektedir: «*Sermayesinin yüzde 86'sına Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun sahip olduğu, diğer ortakları arasında Makine - Kimya Endüstrisi Kurumu ve International Harvester Co. (ABD) bulunan Türk Otomativ Endüstrileri A.Ş. yüzde 15 faizli tahvil ihraç ediyor.*»

Bu aslında Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun geç kalmış bir teşebbüsüdür. Belki de askerlerin büyük kapitalist oyunlarını henüz tam kavrayamadıklarını göstermektedir. Zira Koç Holding'ler, Hacı Ömer Holding'ler aylardan beri devamlı tahvil çıkartarak halka satmışlar ve milyonlarca lira borçlanmışlardır. Tabii devalüasyondan sonra bu borçların reel değeri yüzde 66 oranına düşmüş, holdingler yüzde 15 faizle aldıkları paralardan bir kalemde yüzde 66 kazanmışlardır. Bu paraları işleterek kazanacakları da cabasıdır.

Ancak «*tahvilat*» oyununda geç kalmış olsa bile,

Ordu Yardımlaşma Kurumu, işbirlikçi girişimlerde, diğer holdinglerin hiç de gerisinde değildir. Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun geçen nisanda yapılan ve ayrıntılarını Ordu Yardımlaşma Kurumu Dergisi'nin Haziran 1970 sayısından henüz öğrenebildiğimiz Temsilciler Kurulu ve Genel Kurul toplantıları bu yargıyı doğrulamaktadır.

subayların kapitalist'eşmesi

oyak'ın üniformalı hissedarlar toplantısı

Ordunun tüm üst kademesini bir araya getiren Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun Temsilciler Kurulu ve Genel Kurul toplantıları, tam anlamıyla bir holdingin sermayedarlar toplantısı halinde geçmiştir.

Genel Kurul üyelerini seçmek üzere çeşitli karargah ve birlikleri temsilen Ankara'ya gelen 1 orgeneral, 1 tümgeneral, 2 tuğgeneral, 45 albay, 10 yarbay, 4 binbaşı, 7 assubay kumanda kademesinin tabanı adına Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun Genel Kurulu'nu seçmişlerdir. Bilindiği gibi, kuruluş kanununa göre Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun genel kurulu «*kanuni üyeler*» ve «*seçimle gelen üyeler*» olmak üzere iki gruptan teşekkul etmektedir. Genel Kurulun kanuni üyeleri şunlardır:

Milli Savunma Bakanı *Ahmet Topaloğlu*, Maliye Bakanı *Mesut Erez*, Genelkurmay Başkanı *Orgeneral Memduh Tağmaç*, Kara Kuvvetleri Komutanı *Orgeneral Nazmi Karakoç*, Deniz Kuvvetleri Komutanı *Oramiral Celal Eyicioğlu*, Hava Kuvvetleri Komutanı *Orgeneral Muhsin Batur*, Jandarma Genel Komutanı *Orgeneral Semih Sancar*, Genelkurmay Personel Başkanı *Korgeneral A. Fehmi Başar*, Genelkurmay Lojistik Başkanı *Korgeneral İrfan Özaydınlı*, M.S.B. Komptrolör Daire Başkanı *Tuğgeneral Nazmi Yavuzalp*, M.S.B. Sağlık Başkanı *Tümgeneral Mehmet Büyükçakmak*, Genelkurmay ARGE D. Başkanı *Tuğgeneral Fehmi Çeliker*, M.S.B. Kanunlar D. Başkanı *Hak. Alb. Sait Acar*, Sayıştay Başkanı *Rıza Turgay*, Yüksek Murakabe Heyeti Başkanı *Necmi Özkazanç*, Türkiye Bankalar Birliği Başkanı *Naim Talu*, Türkiye Odalar Birliği Başkanı *Medeni Berk*.

Milli Savunma Bakanı da, genel kurula şu üç kişiyi tabii üye olarak seçmiştir: *Prof. Dr. Cumhur Ferman*, Devlet Personel Dairesi Başkanı *Niyazi Akı*, Doç. Dr. *Gürgan Çelebican*.

Temsilciler Kurulu'nun seçtiği Genel Kurul üyeleri de şunlardır: Kara Kuvvetleri'nden *Alb. Meftun Baykal, Yb. Cemal Akçan, Alb. Ertuğrul Sabuncu, Bnb. Turgut Toprakel, Yb. Kadir Günaydın, Alb. Alaaddin Fıratoğlu, Yb. Sami Kadırgan, Bnb. Sırrı Akbay, Alb. Selahattin Yılmaz, Alb. Kamil Demirel;* Deniz Kuvvetleri'nden *Alb. Doğan Tansan, Alb. Nahit Eskin, Alb. Oğuz Karaca;* Hava Kuvvetleri'nden *Yb. Ahmet Çelik, Alb. Emin Kırımlı, Alb. İhsan Tayanç, Alb. Nevzat Ertuş, Bşç. Sırrı Erkun*, Jandarma Komutanlığı'ndan *Alb. Fahrettin Dizdarer, Yb. Jerfi Yılmaz.*

Temsilciler Kurulun'da seçime geçilmeden önce verilen bir önergede, genel kurul üyeliklerine kara, deniz ve hava kuvvetlerinden en az birer astsubay ile yedek üyeliklerden en az birinin üç kuvvetten seçilecek bir astsubaya tahsis edilmesi teklif olunmuşsa da, önerge reddedilmiş ve astsubaylar silahlı kuvvetlerin önemli bir kesimini teşkil ettikleri halde 40 kişilik Ordu Yardımlaşma Genel Kurulu'na sadece 1 astsubay seçilmiştir.

1961 yılında «*yardımlaşma*» gibi sosyal bir amaç gösterilerek kurulan, aslında hakim çevrelerin ustaca bir tertibiyle orduyu kapitalistliğe itmek ve subayları finans kapitalle organik şekilde tamamlaştırmak hesabına dayanan Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun on yıllık faaliyet bilançosu, silahlı kuvvetler mensuplarını maddi yönden ve küçük burjuva zaafları açısından, finans kapitali ise uzun vadeli politik hesapları açısından tatmin edecek şekildedir.

9 yılda 20 misli büyüyen holding

Ordu Yardımlaşma Kurumu Yönetim Kurulu Başkanı ve aynı zamanda Ankara'daki en vurucu birlik olan 28. Tümen'in komutanı olan Tümgeneral Fikret Elbizim'in açıkladığına göre, 1961'de ordu mensuplarından kesilen 44 milyon lira ile kurulmuş bulunan Ordu Yardımlaşma Kurumunun varlığı 1970 yılında 915 milyon liraya ulaşmıştır. Yani 9 yılda Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun maddi varlığı tam 20 misli artıştır.

Bu dönemde üyelerinden 973 milyon lira aidat tahsil eden Kurum, üyelerine 311 milyon lira emeklilik, ölüm ve maluliyet yardımı yapmış, ayrıca borç verme ve ordu pazarları hizmetleri yanında, toplam olarak 351 milyon lira mesken kredisi vermiştir. 1969 yılı sonuna kadar 8831 üye konut sahibi olmuştur.

Ancak, kurumun bu sosyal yardım faaliyetleri yanında, en önemli faaliyeti «*gelir gayeli yatırımlar*» olmuştur. Kurum şimdiye kadar gelir gayeli yatırımlar için, yani tıpkı Koç gibi, Eczacıbaşı gibi, Hacı Ömer gibi kapitalist girişimler için 411 milyon lira tahsis etmiştir. Bu meblağın 298 milyon lirası iştiraklere, 81 milyon lirası tahvil ve ticari bonolara, 26 milyon lirası gayrimenkullere 6 milyon lirası da sair yatırımlara bağlanmıştır.

Tümgeneral Elbizim'in belirttiğine göre, «*Kurum, iktisadi devlet teşekkülleri bir tarafa bırakılırsa, mevcut durumu ile Türkiye'nin en güçlü yatırımcı kuruluşu haline gelmiştir.*» Yapılan yatırımlardan 9 yıllık dönemde 202 milyon lira gelir elde edilmiştir. Kurumun ortaklıklarından sağladığı rantabilite oranı yüzde 19'dur. Gelir gayeli yatırımlarının yüzde 54'ünden fazlası 1969 mali yılında realize edilmiştir. Keza, Kurum yatırımlarından dokuz yılda elde edilen 202 milyon liralık gelirin yüzde 62'sini teşkil eden 126 milyon lira da bu dönemde sağlanmıştır.

Temsilciler Kurulu'nda verilen bir önergede, «*Gelir gayeli yatırımlar raporunun 8. maddesinde yazılı otelcilik ve nakliyecilik gibi haysiyet kırıcı işlerle Kurum'un*

İştigal etmesi maddesinin çıkartılması» kabul edilmiştir. Yani Ordu Yardımlaşma Kurumu bundan böyle otelcilik ve nakliyecilik de yapacaktır. Nitekim İstanbul Tepebaşı'nda Ordu Yardımlaşma Kurumu tarafından bir otel inşa ettirilmektedir.

yabancı sermaye ile işbirliği

Kurum'un başlıca yatırımlarını ise, özellikle yabancı sermaye ile yaptığı işbirliği teşkil etmektedir. Hatırlanacağı üzere ANT Haftalık Dergi'nin 5 Ağustos 1969 tarihli 136. sayısında Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun iştirakleri bütün ayrıntılarıyla açıklanmış bulunuyordu. Kurum'un iştirakleri şunlardır: *Good Year Lastikleri TAŞ, TEO (Türk Otomotiv Endüstrileri Anonim Şirketi), MAT (Motorlu Taşıtlar Ticaret A.Ş.), Graphette Sodalı İçkileri A.Ş., Hektaş Ticaret T.A.Ş., Çukurova Çimento Sanayii A.Ş., Türkiye Perolleri A. O., Petkim - Petro Kimya A.Ş., TUKAŞ (Turgutlu Konservecilik Anonim Şirketi), OYAK Sigorta A.Ş., Pe - Re - Ja...* Ve *MAİS (Motorlu Araçlar İmal ve Satış A.Ş.),* ki Ordu Yardımlaşma Kurumu, bu şirkette Fransız Renault firmasıyla birlikte gelecek yıldan itibaren *Renault - 12* otomobilleri imal edecektir. Ayrıca, Kurum, Ünye, Mardin ve Bolu'da kurulacak her biri 120 milyon lira sabit yatırım gerektiren üç çimento fabrikasına da katılacaktır.

Bu seneki rapora göre Ordu Yardımlaşma Kurumu, bu iştiraklerindeki hisselerini artırırken, ayrıca, *Eaton - Yale and Towne Otomotiv Sanayii A.Ş.*'ne de ortak olarak katılmıştır. Genel Kurul, Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun tanker işletmeciliği kurarak deniz nakliyatçılığı yapması ve özel çelik sanayii kurmasını da kabul etmiştir.

Kurum, bir sosyal kuruluş şeklinde teşkil edildiği halde bugün öylesine ticari bir nitelik kazanmıştır ki, Kurum'un faaliyetleri hakkında bütün birliklere yazılı bilgi verilmesi yolunda Temsilciler Kurulu'na yapılan bir teklif, «*Ticari sır mahiyetinde olan bilgileri yayınlamak suretiyle Kurum'u deşifre etmeye yönetim kurulunun yetkili olmadığı, esasen sınai ve ticari hayatta böyle bir usulün sureti katiyede uygulanmadığı*» gerekçesiyle reddedilmiştir.

Bu arada Atatürk'ün Anıt Kabri'ne dört çelenk birden koyan Ordu Yardımlaşma Kurumu Genel Kurul üyelerine, 28. Tümen Komutanı Tümgeneral Fikret Elbizim şu müjdeyi de vermiştir: «*İmal edeceğimiz Renault 12 arabası, bütün özellikleri ile genel olarak üyelerimizin satınalma gücüne hitap edebilecek bir durumdadır.*» Yani, bütün subaylar kolaylıkla çok kısa zamanda birer otomobil sahibi olacaklardır.

Bu seneki Genel Kurul toplantısının en önemli yanı ise, Kurumun bundan böyle elde ettiği kârları ortaklarına, yani subaylara dağıtma kararı almış olmasıdır. Şimdiye kadar sadece emeklilik yardımı, evlenme, ölüm yardımı yapmak, mesken kredisi vermek suretiyle bir «*sosyal yardımlaşma*» kurumu niteliği taşıyan Ordu Yardım-

laşma Kurumu, bu yıldan itibaren kelimenin tam anlamıyla bir «*holding*» gibi hareket edecektir. Nitekim, Genel Kurul'da alınan 3 numaralı karar «*Banka ve holding anonim şirketi kurulması hususunda onumuzdeki yıl için çalışma yapılması*» şeklindedir.

Bu suretle, silahlı kuvvetlerimizin bütün general, subay ve assubayları da, Turkiye'nin en güçlü holdinginin ortakları olacaklar, yani «sermayedar» vasfı kazanacaklar, her yıl kârdan hisse alacaklardır.

subaylar
sermayedar oluyor

Yönetim Kurulu'nun teklifi ve Genel Kurul'un onayı ile yürürlüğe giren bu «*kapitalistleşme*» kararı, Ordu Yardımlaşma Kurumu Dergisinin Haziran 1970 tarihli sayısında şöyle izah edilmektedir:

«*1969 yılı Genel Kurulu'nca prensip olarak kabul edilen bu sistem, Kurum'un üyelerine olan mükelleftiyetlerini karşıladıktan sonra artta kalan varlığın üyelerin varlıktaki hisseleri oranında her yıl hesaplarına intikal ettirilmesi ve toplanan meblağın üyenin emekliliği, ölumu ve maluliyeti halinde kendisine veya varislerine yapılacak kanuni yardımlara ilave suretiyle, kanuni yardımların artırılması esasına dayanmaktadır. Diger bir ifade ile, Kurum'un elde ettiği bütün gelirler, kâra iştirak payı nisbetine göre kanuni yardımlara ilave edilmek suretiyle ve âdil bir ölçü dahilinde üyeye intikal ettirilmiş olacaktır. Boylelikle Kurum'un sağladığı fazla gelirler ne olacaktı? Bunlardan kim istifade edecektir, sorularının cevapları tatminkâr bu şekilde zihinlerde açıklığa kavuşturulmuştur.*»

1970 programının gerçekleşmesi halinde bu yıl sonunda varlığının 1 milyar lirayı aşacağı, brüt gelirleri toplamının 68 160 000 lira olacağı, reel değerlerinin 401 milyon liraya ulaşacağı tahmin edilen Ordu Yardımlaşma Kurumu ortakları ne kadar kâr alacaklar, yani emekli oldukları takdirde ellerine ne geçecektir?

Devalüasyon öncesi değerler esas alındığı takdirde, aynı derginin 25. sayfasında açıklandığına gore, bugün asteğmen olan bir subay, 35 yıllık hizmetten sonra emekliye ayrıldığı takdirde 132.100 *lira emeklilik yardımı* ve *146 500 lira kâr payı* olmak üzere *278 600 lira toplam nakit* alacak, 7000 lira brut aylık üzerinden emekli maaşı devam edecek, ayrıca, yine bu yılki genel kurul kararına göre *75.000 lira da maskan kredisi* alacaktır. (Ele geçecek toplam para *353 600 lirayı* bulacaktır.)

Tabii ki, bu 35 yıl içinde para kıymetindeki değişmeler, Kurum'un varlığının artması (ki geçen on yılda 20 misli artmıştır) ve kârının yükselmesi, yeni Askeri Personel Kanunu'na gore maaşlarının hayat pahalılığına gore ayarlanması sayesinde yukarıdaki miktarların kat kat fazlasını da alabilecektir. Ayrıca, Holding'in imal ettiği otomobil v.s. gibi lüks mallar da, yine ordu mensupları tarafından diğer vatandaşlara oranla çok daha uygun şartlarla alınabilecektir.

Bu milyarlık holdingin yukarıdaki programını uygu-

lamak üzere, Genel Kurul, yönetim kurulu başkanlığına tekrar 28. *Tümen Komutanı Tümgeneral Fikret Elbizim'i*, yönetim kurulu üyeliklerine de Hava Kuvvetleri Komutanlığı Levazım Daire Başkanı *Hv. Tuğgenerali Muzaffer Turkoğlu*, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Komptrolörü *Dz. Albayı Hüsnü Küçükahmet*, MAİS Genel Müdürü *Özer Derbil*, Devlet Yatırım Bankası Mali Tahlil Uzmanı *Mehmet Atsun*, Sosyal Sigortalar Kurumu Müdürler Kurulu Üyesi *Mehmet Yavuz*, Avukat *Ahmet Kerse*'yi seçmiştir. Ordu Yardımlaşma Kurumu Genel Müdürü *Ahmet Özsoy* da, yönetim kurulunun tabii üyesidir.

Türkiye'yi somürgeleştirme ve «*zengini daha zengin etme*» planları uygulanırken sivil personel ile silahlı kuvvetler mensupları arasında, ayrıca sivil personelin de alt ve üst kademeleri arasında kasıtlı olarak ayrım yaratan, subay ve assubayları kapitalistler safına alan egemen sınıfların parlamentodaki temsilcileri, bu arada kendi durumlarını gözetmeyi de ihmal etmemişlerdir. Personel Kanununun mali hükümlerini düzenleyen kanunun yürürlüğe girmesiyle milletvekili ve senatörlerin de maaşlarını birinci sınıf devlet memuru maaşının yeni şekline göre ödenmesine teşebbüs edecekleri öğrenilmiştir. TİP Senatörü Fatma Hikmet İşmen, bu teşebbüse karşı çıkıp böyle bir durumda maaş farkını almayacağını açıklarken TİP Genel Başkanı Şaban Yıldız da Millet Meclisi ve Senato Başkanlıklarına bir dilekçe vererek böyle bir uygulamanın anayasaya aykırı olacağını belirtmiş, aksi halde «*millet hazinesinden haksız ödeme*»nin iptali için yargı yollarını harekete geçireceğini bildirmiştir.

Esasen parlamentonun geçen dönemdeki yasama faaliyeti, bütünüyle emperyalizmin ve egemen sınıfların lehine «*anayasayı çiğnemek*»ten öteye gidememiştir.

işçiye sıkıyönetim baskısı

sendikalar kanunu ölü doğmuştur!

Bu anayasaya aykırı yasama faaliyeti içinde, hiç şüphesiz ağırlığı Sendikalar Kanunu'nun değiştirilmesi ve ona ilişkin olarak sıkıyönetim ilanı ve uzatılması teşkil etmektedir. Sendikalar Kanunu'nun Türk İş diktası kuracak biçimde değiştirilmesinin anayasaya aykırılığı bilimadamları tarafından kesinlikle belirtildiği halde, parlamento yaz tatiline girmeden önce tasarıyı kanunlaştırmıştır. Burjuva gazetelerine göre, böylece, 200 binden fazla işçiyi temsil eden DİSK üyesi yada bağımsız 800 sendika, yeni kanuna göre, çoğunlukta bulundukları işyerlerinde dahi toplu sözleşme yapamayacaklardır. Ancak, DİSK'in hazırlattığı bir hukuk raporuna göre, 274 sayılı kanunu değiştiren yeni kanun «*ölü doğmuştur.*» İş hukuku alanında otorite olanlarına katıldığı bir kurulca hazırlanan bu rapora göre, «*AP iktidarının demokratik sendikal hak ve özgürlükleri kısıtlamak ve giderek yoketmek için Türk İş ile birlikte tezgahladığı asıl plana*

gore, 274 sayılı kanunda yapılacak değişiklikler, ancak 275 sayılı Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu'nda yapılacak değişikliklerle bir butun teşkil edecek ve ancak boylece bir anlam kazanacaktı. Oysa, 274 sayılı kanunu degiştiren kanun çıkmış, fakat gosterilen sert tepki karşısında 275 sayılı kanunda ongorulen değişiklikler gerçekleştirilememiştir. Yeni çıkarılan kanuna gore, bir sendikanın Turkiye çapında faaliyet gösterebilmesi için o işkolundaki işçilerin üçte birini üye yapmış olması gerekmektedir. Oysa degiştirilmesine ve bu kanuna paralel hükümler getirilmesine imkan bulunmayan ve eski haliyle kalan 275 sayılı kanuna göre, bir sendikanın işkolu çapında toplu iş sozleşmesi yapabilmesi için o işkolunda çalışan işçilerin yarısından fazlasını üye yapmış olması gerekmektedir. Sadece bu çelişki, yeni çıkan kanunun işlemez halde olduğunu göstermeğe yetmektedir. Bu demektir ki, eski toplu gorüşme sistemi devam edecek ve sendikalar eskisi gibi işyeri çapında sozleşmeler yapabilecektir. Böyle olunca da son çıkan kanun olü doğmuş demektir.»

Parlamentonun bu anayasaya aykırı tutumda direnmesi uzerine DİSK ve bagımsız sendikalar ile uluslararası işçi orgütleri - Maden, Basın ve Kimya İşçileri Sendikaları federasyonları - Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'a başvurarak kanunu veto etmesini istemişlerdir. Ancak Cumhurbaşkanı da, anti - demokratik ve anayasa dışı kanunu onaylamıştır. Bunun üzerine DİSK Genel Başkan Vekili Kemal Nebioğlu, «*Bütün uyarmalara rağmen, bu kanunun yetkili mercileri teker teker aşarak kabul edilmesi, Turk demokratik hayatında, gerçekten izleri silinmez bir kara leke olarak kalacaktır. Biliyoruz ki, hürriyetler kolay savunulmuyor, korunmuyor. Turk işçi sınıfı anayasanın kendisine tanıdığı hakları butun gücuyle kullanacak ve başarıya ulaşacaktır*» demiş ve DİSK'in, kanunun kabul edildigi günü Türk işçi sınıfı ve demokrasi için bir KARA GÜN olarak ilan ettiğini açıklamıştır. Ayrıca, gerek TİP, gerekse sonradan DİSK lehine çarkeden CHP, Sendikalar Kanunu değişikliğinin iptali için Anayasa Mahkemesi'nde dava açmışlardır.

sıkıyönetim
anayasaya aykırıdır

Sendikalar Kanunu degişikliğine karşı, devrimci işçi direnişini ezmek ve İstanbul - İzmit sanayi bölgelerinde kapitalistlerin ve sarı Turk İş'in diktasını kurmak üzere ilan edilen sıkıyönetim ise, ikinci ayında da aynı şiddette devam etmişir.

Buna karşılık sıkıyönetimin anayasaya aykırılığı geçen ay içinde hukuk otoriteleri tarafından verilen bilimsel bir raporla tescil edilirken, Türkiye İşçi Partisi de, sıkıyönetimi uzatan TBMM kararının iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakultesi ögretim üyeleri ve yardımcılarından *Recai Galip Okandan, Ragıp Sarıca, Tarık Zafer Tunaya, Lütfi Duran, Edip Çelik, Aytekin Ataay, Umit Doganay, Sami Akıncı, Yılmaz Altuğ, Murat Sarıca, Çetin Özek, Server Tanelli, Ergun*

Özsunay, Yavuz Alangoya, Hüseyin Hatemi, Mehmetcan Koksal, Ülkü Azrak, Sait Güren, Mustafa Dural, Bülent Tanor, İzzettin Doğan, Esin Örücü, Ersan İlal, Barış Çağlar, Atina Diyamandis, Hasan F. Ertuğ, Metin Tuluş, İlhan Ulusan, Bülent Sözer ve *Ata Sakmar*'ın verdikleri raporda.

1. Bütün özgürlükleri bir süre için askıya alan sıkıyönetim rejimi kararının, TBMM'nin onama işleminden sonra Anayasa Mahkemesi'nin yargı denetimine tabi olduğu,

2. 16 Haziran olaylarının kesin olarak «*insurrection*» (isyan) olarak nitelendirilemeyeceği, olsa olsa karışıklık (émeute) olarak nitelendirilebileceği, anayasanın ise teknik ve tam anlamıyla sadece «*isyan*»ı sıkıyönetim ilan sebebi saydığı, bu sebeplerle 16 Haziran olaylarından sonra ilan edilen sıkıyönetimin anayasaya açıkça aykırı olduğu,

3. Sıkıyönetim mahkemelerinin hukukî mesnedi bulunmayan mahkemeler olduğu ve anayasanın 32. maddesinin öngördüğü tabii yargı yolu ilkesine aykırı düştüğü belirtildikten sonra sıkıyönetimin kanunsuz icraatı şu şekilde mahkum edilmektedir:

«Örfi İdare Kanunu'nun 2. maddesinde 'Zabıta selahiyet ve vazifeleri askeri makamlara intikal eder' denilmektedir. Sıkıyönetim bu açıdan zabıtanın sahip olmadığı bir yetkiyi devren iktisap edemez. Bu açıdan hiçbir kanunun ne zabıtaya, ne de özel olarak sıkıyönetime tanımadığı, kişileri sorgusuz sualsiz günlerce göz altında bulundurma, ne ad altında olursa olsun, sıkıyönetim makamlarına tanınmamıştır. 'Göz altında bulundurma' adı altında yargıç önüne çıkartılmadan onbeş günü aşan bir süreyle mahpus tutulan, hürriyetinden mahrum edilen birçok kişi mevcuttur. Mevzuatımızda 'göz altında bulundurma' diye bir müessese yoktur. Bu isim altında söz konusu edilen 'yakalama' olsa gerektir. 353 sayılı kanun ise 79., 80. maddelerinde bu müesseseyi düzenlemiştir. Buna göre yakalama ancak belirli hallerde mümkündür ve bu belirli hallerin mevcudiyeti durumunda da 'yakalanan kişi derhal ve nihayet tutulma yerine en yakın askeri mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç 24 saat içinde askeri mahkeme önüne çıkartılır.' Kanun kişi özgürlüğünü sağlamak amacıyla, askeri mahkemeye gönderilememe halinde ise, bu konuda sulh hakimlerinin yetkili olacağını belirtmiştir. Kanunda, genel usul kanununda olmayan bir hükum daha yeralmakta ve 'bu süre geçtikten sonra mahkeme ve hakim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun kılınamaz' denilmektedir. Görüldüğü gibi, askeri yargı usulünde de amaç, kişi özgürlüklerinin gerçekleşmesini, kanunsuz eylemlerin olmamasını sağlamaktır. Sıkıyönetim rejimi de, hukuk dışı bir rejim olmadığına göre, bu rejim içerisinde kanunların amir hükümlerine uyma zorunluluğu vardır.»

Bilimadamlarının bu mutalaalarına dayanarak sanık avukatları her iki sıkıyönetim mahkemesinde başlayan her yeni duruşmada hakimleri reddetmişlerse de, gerek askeri savcı, gerekse hakimler heyeti bu mutalaaları «[illegible]» telakki ederek kabul etmemişler, sanıkları

yargılamakta direnmişlerdir. Hatta, 2 numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nde bu mutalaaya karşı askeri savcı Hakkı Erkan, «*Onlardan kim mütalaa istedi? Onlar mahkemeleri etki altında bırakacaklarını mı sanıyorlar? Biz, onların hangi maksatla bu açıklamayı yaptıklarını da biliriz*» diyerek karşı suçlamaya geçmiş, hukuk otoritelerinin görüşlerini hiçe saydığını göstermiştir.

İşkencelerin hesabı sorulmayacak mı?

Gerek işçilerin ve DİSK'in, gerek bilimadamlarının ve basının, gerekse duruşmalarda sanık avukatlarının, sıkıyönetimin anayasaya aykırılığını, işverenden yana tutumunu ve işçilere zulmedilmesine aracı olmasını ileri sürmeleri karşısında Birinci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı kurmay başkanı Tümgeneral Fikret Göknar da bir basın toplantısı düzenlemek zorunda kalmıştır. Sıkıyönetimin tarafsızlığını ispatlamak amacıyla düzenlenen basın toplantısında verilen bilgiler, aslında sıkıyönetimin tarafsızlığını bir kez daha doğrulamıştır. Nitekim Tümgeneral Göknar'ın açıkladığına göre, 16 Haziran olaylarıyla ilgili olarak 107 işçi, 10 sendikacı, 6 işyeri temsilcisi, 11 öğrenci, 3 işçi-öğrenci, 2 şoför, 2 ressam, 1 elektrikçi, 1 elektronikçi, 1 memur, 1 berber, 1 gazeteci, 1 İETT biletçisi tutuklandığı halde işçilere ateş açan, öldüren, hunharca işkenceler yapan polislerden hiçbiri tutuklanmamıştır.

Nitekim basın toplantısının ertesi günü Maden İş Sendikası, sıkıyönetim kurmay başkanına şu soruları yöneltmiştir:

● 19 Haziran günü sendikacı *İsmail Cura*'yı saat 18'de Lastik İş Sendikası önünden alıp 20 Haziran saat 19'a kadar 2. Şubede döven, üzerinde bulunan 185 lira-

yı ve çakmağını alan polisler hakkında sorgu yapılmış mıdır? Haymak Fabrikasının işçilerinden Kartal Jandarma Karakolu'nda dövülen *Eşref Gücükan, Ahmet Yıldız, H. Pehlivan, Ömer Bağcı, Abdullah Angın, Celil Oktay*'ı kimlerin dövdüğü tesbit edilmiş midir?

● Kadıköy Emniyet Amirliğinde *Arif Çekiç* ile *Cemal Kartal*'ı 36 saat ekmek ve su vermeden dövenler kimlerdir?

● *İlhami Akdeniz*, alınan ifadeyi yanlış bularak imzalamadığı için jandarma karakolunda kimler tarafından dövülmüştür.

● İkinci Şube'de *Yekta Aydındoğmuş, Remzi Ersoylu, Yalçın Özer, Vasfi Akdiken, Nuri Av* ve arkadaşları kimler tarafından dövulmüştür?

Kaldı ki, sıkıyönetim mahkemelerine çıkartılan işçilerin ifadeleri de, sıkıyonetim kurmay başkanını nakzetmektedir. Nitekim işçileri kışkırttığı iddiasıyla sonradan yakalanan *«proleter şoför» Yalkın Özerden*, 2 numaralı sıkıyönetim mahkemesinde *«cellat polisler»* tarafından dövüldüğünü açıklamıştır. 1 numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nde başlayan 80 sanıklı davanın duruşmasında da işçiler polis dayağıyla kendilerinden zorla ifade alındığını açıklamışlardır. Bu arada gazetecilerle görüşebilen Tuzla Porselen Fabrikası işçilerinden *Nuri Av*, poliste 40 gün önce falakaya yatırıldığını, ayağına demir çubukla vurularak dövüldüğünü söylemiştir. Sıkıyonetim altında polisin ve jandarmanın işçilere yaptığı işkencelerle ilgili daha fazla açıklama ise ANT'ın geçen sayısındadır. Maden İş adına Avukat Alp Selek, dayak olaylarına gösterdiği ilgisizlikten dolayı sıkıyönetim komutanlığını genelkurmay başkanlığına şikayet etmiştir

sıkıyönetim patrondan yanadır!

İşverenin yanını tutma iddiasına karşı Tümgeneral Göknar, *«Biz ne işçi, ne de işveren tarafını tutuyoruz. Biz iyi niyetli işveren ile iyi niyetli işçilerin anlaşacaklarını umuyoruz. Şu anda grev ve lokavt yasaktır. Görüşmelerde anlaşma olmazsa bu yola gidilemez»* diyerek Salazar Portekizi'ne özgü bir *«korporatif»* zihniyeti dile getirmiştir. Korporatizmin, *«tarafsızlık»* adı altında aslında işverenlerin çıkarına hizmet ettiği bütün dünyanın malumudur. Nitekim, Maden İş Sendikası da, sıkıyönetim kurmay başkanına ertesi gün şu soruyu yöneltmiştir: *«Sıkıyönetim komutanlığı toplu sözleşme müzakerelerini önce kaldırmış, daha sonra izne tabi tutmuş, bir sonraki yazısıyla da grevi yasaklayıp toplu sözleşmeleri tamamen serbest bırakmıştır. Grev, işçinin işverene karşı kanuni bir hak arama hareketidir. Bir toplu sözleşme görüşmesinde işçinin direnme hakkı yoksa, işverenin her istediğine boyun eğmek zorunda kalmayacak mıdır?»*

İşverenlerin toplu sözleşmeyi ihlal ederek işçilerin ücretlerini zamanında ödemediği grev hakkının askıya alınması dolayısıyla, iş mahkemesince de davaların yıllar sonra bitmesi nedeniyle işçilerin mağdur olduğu belirtilerek sıkıyönetimin işveren lehine ve işçi aleyhine iş-

lememesi için grevin serbest bırakılmasını isteyen Maden İş Sendikası'nın taleplerine 4 Ağustos'ta bizzat sıkıyönetim komutanı Kemal Atalay'ın imzasıyla *«sıkıyönetimin tarafgirliğini»* belirten yeni bir cevap verilmiştir.

Sıkıyönetim komutanına göre, *«Bir işyerinde işçilerin ücretlerini geç alması kanunlarımızın işçi veya işveren aleyhine çalıştığını ifade etmemektedir. İşçilerin haklarının korunması için toplu sözleşmelere izin verilmiştir. Haklarını alamayan işçilerin iş mahkemelerine müracaat etmeleri gerekmektedir.»*

Maden İş Hukuk Dairesi Müdürü *Avukat Alp Selek* 10 Agustos tarihli cevabıyla, sıkıyönetimin tarafgirliğini belgelemiştir:

● *İşçilerin ücretlerini geç almaları, kanunların işçilerin aleyhine, işverenlerin lehine işletildiğini gösterir. İşçinin ücretinin kendini ve ailesinin günlük geçimiyle çok yakından alakalı olması, işçiyi açlığa iten bir durumdur. Geç verilen ücret işveren lehine bir kâra sebep olur.*

● *Grev hakkı olmadan toplu sözleşme hakkı olamaz. İşverenlerin en geniş serbesti içinde işçi atabildiği bir ortamda yapılacak toplu sözleşmelerin işverenlere milyonlar kazandıracağı açıktır. Grev hakkının elimizden alındığı bir sırada yıllar süren dava yollarına gitmekte, işçi lehine bir yarar yoktur. İş mahkemelerine gitme tavsiyesi işçi aleyhine, işveren lehinedir.*

Sendikanın ve avukatlarının bu direnişi karşısında Sıkıyönetim Komutanı nihayet 13 Agustos günü *«izne tabi olmak şartıyla»* grev yasağını kaldırmıştır. Ancak *«izne tabi olma»* şartı, bu kararın şiddetli direniş karşısında zevahiri kurtarmak üzere alındığını göstermektedir Zira, tarafgirliği sabit olmuş bulunan sıkıyönetim, işverenlerin talebi karşısında herhangi bir grevi yaptırmamak yada başlayan bir grevi durdurmak yetkisini elinden tutacaktır.

sıkıyönetim altında işçi tasfiyesi

Sıkıyönetim döneminde DİSKin işyerlerindeki hakimiyetini yıkmak üzere patronlar yoğun baskılarına ve işçi tasfiyelerine devam etmektedirler. Bu konuda da işverenlerin en büyük cesareti sıkıyönetimden aldıkları şüphesizdir.

Demirel'in kardeşine ait olan Haymak Fabrikası'nda 91 işçinin işine son verilmiştir. İşçilere zorla imzalatılmak istenen istifa dilekçelerini bazıları imzalamayı reddetmişlerdir. Ancak dilekçe imzalamayanlar da fabrikaya sokulmamışlardır. Durum sıkıyönetim komutanlığına bildirilmişse de önleyici bir tedbir alınmamıştır. Kurmay Başkanı Tümgeneral Göknar ise basın toplantısında, bu *«istifaya zorlama»* keyfiyetini bilmezlikten gelerek 74 işçinin kendi arzularıyla işten ayrıldıklarını söylemiş, böylece Haymak patronunun işçi kıyımına göz yumduğunu göstermiştir. Aynı şekilde zorla işten çıkartılan Sungurlar Kazan Fabrikası işçilerinden *Mürsel Akal* da, çıkışını imzalamayınca, patronun kendisiyle alay ettiğini, *«Alın arabamı, şoförü... Gidin, istediğiniz yere şikayet*

edin» dediğini açıklamıştır. Sungurlar'da 130'dan fazla aktif sendikalı işçi işten çıkartıldıktan sonra kısım şefleri aracılığıyla, fabrikada çalışan bütün işçilerden Maden İş Sendikası'ndan istifa etmeleri istenmiş, aksi takdirde işten çıkarılacakları bildirilmiştir. İşçiler, fabrikadan izin verilerek yine fabrikaya ait araçlarla Noter'e götürülmekte, kitle halinde bağlı oldukları sendikadan istifa ettirilmektedirler. Aynı tip uygulama, Singer'de ve Otosan'da da görülmüştür.

İşverenler, genel işçi direnişine katıldıkları gerekçesiyle sıkıyönetime elebaşılar olarak verdikleri isim listelerinde sendika taraftarlarını ve temsilcilerini seçmişlerdir. Bu nedenle, halen DİSK'e bağlı önemli işyerlerinin hemen hemen hepsinde bütün sendika temsilcileri ve aktif sendikacılar ya tutuklanma yada işten çıkarma yoluyla işyerinden uzaklaştırılmışlardır. İşyerlerinde daha pasif işçilerin kalmasından sonra Türk İş'e bağlı karşı sendikalara üye kaydı için yoğun bir çalışma başlamıştır. Bu transfere karşı koyanlar da derhal tasfiye edilmektedir. Koç'a ait Otosan'da, Maden İş yöneticileri işyerine sokulmamakta, buna karşılık sarı Çelik İş yöneticilerine sık sık toplantı düzenlettirilmektedir. Yemek saatlerinde kısım şefleri, memurlar ve sarı sendika görevlileri, DİSK'in komünist olduğunu yayarak ve sıkıyönetim yasağına rağmen Türk İş Yönetim Kurulu imzasıyla İstanbul ve İzmit'te dağıtılmak üzere bastırılan bildirileri dağıtarak işçileri Maden İş'ten istifaya zorlamaktadır. Ayrıca, DİSK'e bağlı işçilerden sendika aidatları da düzenli kesilmemektedir.

Derby Fabrikası'nda, direnişe katılan işçilerin 6,5 günlük yevmiyelerinin kesilmesi çatışmaya yolaçmış, bunun üzerine sıkıyönetim derhal fabrikada olağanüstü tedbirler alarak elebaşı sayılan 12 işçinin işten atılmasını sağlamıştır. Ayrıca 64 işçinin 1 Eylül'den itibaren işten çıkartılacağı kendilerine bildirilmiştir.

Sıkıyönetimden cesaret alan Özergen Lastik Fabrikası ve Gizlibant Fabrikası lokavt yaparak 70 işçiyi işten çıkartmıştır.

Yarımca'da Turhan Feyzioğlu'nun akrabalarına ait Anadolu Döküm Fabrikası'nda 16 Haziran direnişini muteakip Maden İşe giren 80 işçiye baskı yapılmakta hakları verilmemektedir. İşçilerin haklarını korumak için yemek boykotuna gitmeleri üzerine patron fabrikanın kapısına şu ibret verici levhayı asmıştır:

«En küçük bir karışıklık anında sıkıyönetimin aşağıdaki telefonuna müracaat edilecektir.»

Kocaeli Seramik Fabrikası'nda da DİSK'e bağlı Serçip - İş'in üyesi olan işçilere gerek patronlar, gerekse Türk İşe bağlı sarı Çimse İş Sendikası tarafından baskı yapılmaktadır. Lider durumundaki bazı işçiler istifaya çağrılmakta, istifa etmeyenler işten atılmakla tehdit edilmektedir. Tutulan araçlarla bazı işçiler Noter'e gönderilmekte, hazırlanan metinlere göre Serçip-İş'ten istifa ederek sarı sendikaya girmeye zorlanmaktadırlar.

Kartal'da DDT imal eden Midil Tipi İlaç Sanayii, DİSK'e bağlı Kimya işten istifa etmeyen 16 işçisini işten atmıştır.

devrimci öğrencilere baskılar

DİSK'in ve Maden İş'in yöneticileri iki aydır hakim huzuruna çıkartılmadan askeri cezaevlerinde yatırılırken, sıkıyönetim, bağımsız sendikalara ve devrimci öğrencilere karşı da baskı hareketlerine girişmiştir.

Bağımsız işçi sendikaları direniş hareketine katılan Tekstil Sendikası, geçen ay sıkıyönetimce aranmış ve altı sendikacı gözaltına alınmıştır. Aramada, sendikanın Cağaloğlu'ndaki merkezinde sendika başkanı ve aynızamanda Bağımsız Sendikalar Direniş Komitesi Başkanı Rıza Güven imzası ile Ankara'da dağıtılmak üzere hazırlanmış bir bildirinin bütün kopyalarına elkonulmuştur. Ertesi gün de *Rıza Güven, Abdullah Sert, Kâni Şengül, Hayrettin Yılmaz, Naci Akpınar, Selma Temülbek* Selimiye Kışlası'na götürülerek 19 saat gözaltında tutulmuşlardır. Bu olay üzerine sendikacılara vekaleten 20 avukat, Sıkıyönetim Komutanlığı Adli Müşaviri *Hakim Albay Orhan Ok* hakkında tazminat davası açacaklardır.

Sıkıyönetim, sadece işçilere ve sendikacılara değil, aynı zamanda devrimci gençliğe karşı da her türlu terore başvurmaktadır. Geçen ay İstanbul Teknik Üniversitesi ve Yıldız'daki Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi öğrenci yurtları ve öğrenci birlikleri sıkıyönetimce kapatılmış, eşyaları nakledilmiş ve kapıları mühürlenmiştir. Teknik Üniversite'de sınavları tüm öğrenciler boykot ederken, Yıldız'daki Akademi'de faşist öğrenciler «*Türkeş*» marşı söyleyerek sınavlara girmekte, ayrıca polislerin musamahasına dayanarak devrimci öğrencilere saldırmaktadırlar. Mimarlık Cemiyeti Başkanı Abdullah Çelik, polisin gözleri önünde komandolar tarafından dövülmüştür. Komandoların kılına bile dokunmayan sıkıyönetim ve polisler, buna karşılık, 35 - 40 devrimci öğrenciyi daha göz altına almıştır. Esasen sıkıyönetimin ilanından beri Yıldız'daki Akademi'de tam bir cadı kazanı kaynamaktadır Türkeş'in adamlarından olan besleme İstanbul DMMA Talebe Derneği Başkanı A. Nihat Bircan imzasıyla, sıkıyönetime, polise, milletvekili ve senatörlere, öğretim üyelerine düzmece bir ihbar mesajı yollanmıştır. Teksir edilmiş bulunan bu jurnalde «*okulda komünist kürtçü öğrencilerin*» faaliyetlerinden söz edilerek, gereken tedbirlerin alınması konusunda devlet kuvvetlerine güven beyan edilmektedir. Polis de, faşist komandolarla işbirliği yaparak, bu güvene layık olduğunu (!) göstermektedir.

Öte yandan, işçi avukatları her yeni davanın başlangıcında sıkıyönetim mahkemelerinin anayasaya aykırı olduğunu bilimsel raporlarla kanıtladıkları halde, sıkıyönetim mahkemeleri bu itirazları hiçe sayarak işçileri yargılamakta ve mahkum etmektedir.

usulsüz sıkıyönetim mahkemeleri

Sıkıyönetim mahkemesi hakimlerinin ve savcılarının tayini kelimenin tam anlamıyla usulsüzdür. Zira, tayinlere karar veren icra organında Başbakan Demirel ve Savunma Bakanı Topaloğlu da yeralmaktadır. Oysa bunlar ay-

nızamanda bir siyasi partinin temsilcileridirler. Bu durum, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlerin teminatı ilkeleri ile çelişmektedir. İleride hakimlerin kararları ve tutumları beğenilmediği takdirde, görevlerine aynı usulle son verilebilmesi de mümkündür.

İddianameyi hazırlayan savcı *Hv. Hakim Yb. Hakkı Erkan* ise aynı zamanda Askeri Yargıtay Başsavcısı Başyardımcısıdır. Yargıtay'la ilişiği kesilmeden sıkıyönetim askeri savcısı olarak geçici tayininin yapılması usulsuzdür.

Anayasaya aykırı ve usulsüz teşkil edilmiş olmasına rağmen, sıkıyönetim mahkemeleri yargılamalarına devam etmektedirler. Duruşmalar sırasında da çeşitli usulsüzlükler görülmektedir. Örnegin mevzuata göre duruşmalarda ifadelerin, yargıç tarafından zabıt katibine dikte ettirtilmesi gerekirken, teyp kullanılmaktadır. 1 Sıkıyönetim Mahkemesi'nde işçilerin *avukatı Turgut Kazan* teype itiraz etmiş ve teyp salondan kaldırılmadığı takdirde tek kelime konuşmayacagını söylemiştir. Bunun üzerine mahkeme teypi salondan çıkartmak zorunda kalmıştır.

Sıkıyönetim mahkemelerinde resmen 152 kişi hakkında dava açılmıştır. Bu davalardan çok az bir kısmı karara bağlanmış, *Dursun Altın, Enver Keskin, Hasan Kaplankıran, Şükrü Masatoğlu Rona Ronay, Adil Tokçan, Sabahattin Dinler, Ahmet Kayasa, Sadık Çiftçi* adındaki işçilerle öğrenci *Kerim Çevik* 171 sayılı toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanununa muhalefetten 6'şar ay hapse mahkum olmuşlardır *Mustafa Figen* adındaki işçi de kanunsuz bayrak çekmekten 1 yıl hapse mahkum edilmiştir. Ayrıca, işçi *Zeki Ata*, «askerlikten soğutucu telkinde bulunmaktan» 2 ay, işçi *Hayrettin Kepoğlu* sıkıyönetim yasalarına aykırı hareketten 3 gün hapse mahkum olmuşlardır.

kapitalistlerin jurnalcilikleri

Duruşmalar, kapitalistlerin seciyesini ortaya koymak bakımından da ilginç safhalar arzetmektedir. Direnişten sonra 135 işçinin işten çıkartıldığı *Sungurlar Kazan Fabrikası*'ndan yürüyüşe katıldıkları gerekçesiyle tutuklanan işçileri en çok suçlayan, jurnalcilik yapanların başında tabrikanın patronu *Sabahattin Sunguroğlu*'nun yeğeni ve müdür yardımcısı *Nurhan Sunguroğlu* gelmektedir. Sunguroğlu, 27 Haziran'da verdiği ifadede, fabrikanın sendika baştemsilcisi *Vahit Tulis* ve yardımcıları *Rasim Ay* ile *Faik Şekeroğlu*'nu hiçbir tutarlı gerekçe göstermeden suçlamıştır. İşçileri ve sendika temsilcilerini suçlayanlardan Satınalma Şefi *Faik Türdoğan*, işverenin halasının oğlu, ambar memuru *Faik İde* ise, işyerinde *Rasim Atabey* adlı bir işçinin iş kazasında ölmesine adı karıştığı zaman patron tarafından himaye edilen bir sarı işçidir. İşçiler arasında arkadaşları aleyhine ifade verenlerin tümü ise, sendika seçimi sırasında Çelik İş'in militanlığını yapan *Fahrettin Demirbilek, Sabahattin Koçtur, Mevlut Yaylan, Ali Avcı, Ziya Akın* ve *Sabahattin Güzel*'dir

Verilen ifadeler incelendiğinde, yürüyüşe katılanların miktarı, suçlanan işçilerin olay sırasındaki davranışları konusunda birbirini tutmaz beyanlara rastlanmaktadır. Bir ihbarcı katılan işçi sayısını 100 olarak gösterirken, bir başka jurnalci «300 - 400 kişiydiler» demekte, birbirleriyle çelişmelere düşmektedirler.

Demirel'in kardeşinin ortağı bulunduğu *Haymak Fabrikası*'nın müdürü *Mehmet Kozan*, olay günü fabrikada çalışan bütün işçilerin isimlerini tam liste halinde askeri savcılığa bildirerek hepsini zanlı durumuna sokmuştur. Olaylar sırasında izinli bulunan ve hiçbir şeyle ilgisi olmayan *Ali Şukrü Angın* bile, olayların müsebbibi olarak gösterilmiştir.

Kartal Mühendislik Sanayii'nden 19.6.1970 tarihinde sıkıyönetim komutanlığına yazılan bir yazıda ise, «*Kumandanlığınız tarafından şifahen talep edilen ve DISK hareketine işçilerimizin katılmasıyla ilgili ve genel olarak bu tür hareketlerde teşvik edici faaliyette bulunan işçilerimizin listesi aşağıda çıkartılmıştır. Arzolunur*» denilmekte ve işçilerin listesi verilmektedir. Hiçbir gerekçe gosterilmeksizin ihbar edilen *Zeynel Gün, İsmail Ok, H. Avni Bilgin, Hasan Yavuz, Hüseyin Elvan, Ömer O. Doğmuş* adındaki işçiler arasında, o gun istirahatli bulunan *Muşalı Suvani* da vardır.

Silvan Sanayi Anonim Şirketi'nin müdürü ise, 23.6.1970 tarih ve HA/BK/706 sayılı ihbar mektubunda dolaylı bir yol seçmiştir. İhbar yazısında sadece *Hakkı Eraydın*'ın 16 Haziran olaylarına katıldığını anlattığı, bunun da işçi Yurdal Öztürk tarafından duyulduğu belirtilmekle yetinilmiştir. 24.6 1970'te askeri savcıya verdiği ifadede ise, sendika temsilcileri *Cemil Kartal* ve *Sadık Bozkurt*'u, «işçiyi devamlı olarak müessese aleyhine kışkırtıcı faaliyette bulunurlardı» diyerek ihbar etmiştir. İşletme Şefi *Ahmet Seyyar* da, aynı gün verdiği ifadede, aynı işçilerle birlikte diğer sendika temsilcisi *Necati Yenitürk*'ü ihbar etmiştir. Personel Müdürü *Haluk Akman* ise, olaylarla ilgili olarak *Arif Çekiç*'in ismini vermiştir.

Singer Fabrikası'nda ihbarları ise, yaptığı yazışmalarla bizzat müdür ve murahhas aza *G. O. Roxburg* yürütmüştür. Bilindiği gibi, Roxburg, geçen yıl direnen işçilere fabrika içerisinde polisi saldırtan ve grev sırasında bir işçinin yüzünde sigarasını söndüren cüretkar bir emperyalizm ajanıdır. 26.6.1970 tarihli yazısında sıkıyönetim savcılığına ihbarda bulunan *Roxburg*, ilk isim olarak, fabrikasında çalışmayan sendika lokal temsilcisi *Sıtkı Aksakal*'ı teşvikçi göstermiştir. Aynı yazıda baştemsilci *Hüseyin Çavdar* ile temsilciler *İmam Toker* ve *Ali Çelik* de ihbar edilmiştir. Bir sendika düşmanı olarak bilinen Roxburg, ayrıca, olaylarla ilgili bir rapor tanzim ederek ihbarına ek olarak göndermiştir.

Otosan fabrikası müdür vekili *Teoman İlkin* ise, 25 Haziran'da verdiği ifadesinde hemen hemen bütün işçilerin yürüyuşe katıldığını söylemesine rağmen, özellikle sendika temsilcisi *Mehmet Karacan*, baştemsilci *Hasan Altıntaş* ve *Ismail Buğdaycı*'nın isimlerini vermiştir. Fabrikada kalan *Bayram Tunalı* ve *Sadık Onusta*'yı da telefonla sendika ile irtibat kurarak yürüyüşü yönetmekle suçlamıştır.

Otosan fabrikası işçilerinin diğer ihbarcısı, İmalat Dairesi Müdürü *Alaattin Ekmekçi*'dir. Ekmekçi, temsilcilerden *Hasan Altıntaş, İlhami Akdeniz, Mehmet Karaca*'yı olayların teşvikçisi olarak ihbar etmiştir. *Bayram Tunalı* ile lokal temsilcisi *Sadık Onusta*'yı ise, fabrikada kalarak «Pendik'te Maden İş temsilciliğiyle irtibat kurdular» diye ihbar etmiştir. Oysa, santral Yüksel İlkin'in açıkladığına göre, sendika temsilciliğinin telefonu dahi yoktur. Ekmekçi, ayrıca işçiyi birbirine düşürtme taktiği de uygulayarak, arkadaşlarını ihbar edebilecek bazı işçilerin isimlerini de sıkıyönetim komutanlığına duyurmuştur.

Bu ihbarlar da, sıkıyonetim ile kapitalistlerin ittifakını, işçi sınıfına karşı işbirliğini oraya koymaktadır.

subaylar işçileri suçluyor

17 Ağustos günü 1 numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yapılan duruşmada da 1. Ordu Kurmay Yarbaşkanı *Tuğgeneral Vahit Guneri*, İkinci Zırhlı Tugay Komutanı *Tuğgeneral Orhan Yapku*, 1. Ordu Karargah Komutanı *Albay Vahdi Çakar*, 32. Piyade Alay Komutanı *Albay Adnan Soybay*, 2. Zırhlı Tugay Komutanı Yardımcısı *Albay Hayri Arıkan, Yarbay Muhsin Özyurt, Albay Naci Goktuğ* ve 1. Ordu Muhafız Boluk Komutanı *Üsteğmen Cevdet Yıldız* işçileri suçlamışlardır. Generaller işçilerin kanunsuz yürüyüş yaptıklarını, subaylara saldırdıklarını, Albay Soybay, işçilerin erleri subaylara karşı kışkırttıklarını söylerken, Üsteğmen Yıldız da, işçilerin taşıdıkları dövizlerde yazıların kırmızı mürekkeple yazılmasının özellikle dikkatini çektiğini (!) söyleyerek ibret verici bir suçlama yapmıştır.

Buna karşılık 18 Ağustos günü Bir Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılanmaya başlayan İzmit'li işçilerden Turk Kablo Fabrikası işçisi *Sırrı Ozturk*, «*Bu ezilen ve sömürülen sınıfın tarihi yürüyüşü idi. Bu bakımdan katıldım. İşçiler sokağa çıktığı zaman mı bu yürüyüşler kanunsuz oluyor. Kanlı Pazar, kanunlu bir yürüyüştür, fakat cinayet işlendi. İşçi sokağa çıktığı zaman yürüyüş kanunsuz oluyor*» demiş, bundan sonraki işçi yürüyüşlerine de katılacağını söyleyerek sınıfının sesini erkekçe yükseltmiştir.

Görüldüğü gibi sanayi proletaryasının en yoğun olduğu İstanbul ve İzmit'in üç ay sıkıyönetim baskısı altında tutulmasına sebep olan olayların sanıkları, en fazla 6 ay yada 1 yıl hapis cezasına mahkum edilebilmekte, «*isyan*» iddiaları bir yana, sadece «*171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu*» uygulanabilmektedir. Bu durumun sıkıyönetimin gereksizliğini ve anayasaya aykırılığını ortaya koyduğu gerek duruşmalarda işçi avukatları tarafından, gerekse bilimadamları ve basın tarafından açıklanırken, Sıkıyönetim Savcısı Hakkı Erkan, 13 Ağustos tarihli duruşmada meydana okumuştur. «*Askerin üzerinden silahını almak üzere çıkan bir olay, daha görülmemiştir. Öyle bir gösteri yürüyüşü ki, buna anayasanın tanıdığı haklar dahilindeki bir yürüyüş denilemez. Bununla ilgili yeni dosyalar gelecektir. Askere, subaya taş, sopa ile*

hücum edilen bir olay, normal bir gösteri yürüyüşü kabul edilemez.»

Evet, ertesi gün de, sadece iktidarın organı Son Havadis Gazetesi, DİSK yöneticilerinin de dahil bulunduğu 25 sanık hakkında askeri savcının iddianamesini açıklamıştır. Yarbay Hakim Hakkı Erkan'ın «*Hükümet aleyhine halkı isyana teşvik etmek üzere ittifak etmek, kanunlara karşı gelmeye halkı teşvik ile memleketin emniyetine tehlike iras edecek surette neşriyatta bulunmak ve Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefetten*» sıkıyönetim mahkemesine sevkettiği işçi liderleri şunlardır:

DİSK Genel Başkanı *Kemal Türkler*, DİSK Genel Sekreteri *Kemal Sülker*, DİSK ve Maden İş yöneticileri *Cavit Şarman, Şinasi Kaya, Hilmi Güner, Yaşar Önsen, Orhan Müstecaplı, Kadir Karatay, Saffet Kayalar, Neşet Demircan, Uğur Özdoğan, Celal Alçınkaya, Cemal Doğan, Rafet Yıldırım, Burhan Şahin, Ömer Geçer, İsmet Demir, Şemsettin Akbaş, Fehmi Nasuhoğlu, Recep Akgül, Turgut Alaçağ, Hakkı Öztürk, Remzi Arslan, Orhan Adem Sevinç ve Hüsnü Özdemir.*

Ve delil olarak da, hiçbir mahkemece delil kabul edilemeyecek birtakım teyp bandları getirilmekedir. Bu teyp bandlarına dayanılarak, işçi liderlerinin, T.C.K.'nun 171. maddesine ve ayrıca 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na göre cezalandırılmaları istenmektedir.

Kapitalist subaylar işçileri yargılayamaz

Anayasaya aykırı olarak kurulmuş bir mahkemenin, usulsüz olarak tayin edilmiş savcısı tarafından açılmış bir davada, yine usulsüz olarak tayin edilmiş hakimlerle vereceği hukmün adil olup olmadığı daha baştan tartışmalıdır. Nitekim Sendika liderlerinin duruşması da usulsüz başlamış, mahkeme başkanının bir savunma avukatını salondan asker zoruyla attırmağa kalkışması üzerine duruşmayı terketmiştir.

Kaldı ki, bütün bu itirazlar dikkate alınmasa dahi, Selimiye'de kurulan sıkıyönetim mahkemelerinin reddedilmesi için çok daha haklı bir gerekçe vardır.

Çünkü, işçileri mahkemeye sevkeden savcı da, onları yargılayan hakimler de, aslında bu işçilerin işvereni durumundadırlar, sermayede hisse sahibidirler, artık değerden pay almaktadırlar ve resmen taraf durumunda oldukları için işçileri yargılayamazlar.

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bütün subaylar, 3 Ocak 1961 tarihinde 205 sayılı kanunla kurulan Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun ortağıdırlar. Ordu Yardımlaşma Kurumu resmen ticari ve sınai işletmecilik yapmakta, İstanbul - İzmit bölgesinde tesisler kurarak işçi çalıştırmakta ve işçilerin emeğinden artık değer sağlamaktadır. Ordu Yardımlaşma Kurumu, İzmit'teki Good Year Fabrikası'nda ortaktır. Ankara asfaltı üzerindeki TOE'de olacaktır.

Bu tesislerin sahiplerinden olan Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun ortakları ise subaylardır. Bu subaylar arasında, sıkıyönetim savcılığı ve hakimliği yapanlar da istisnasız vardır. Hattâ Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun en üst kuruluşlarında, yani Temsilciler Kurulu ve Genel Kurulu'nda bu savcı ve yargıçların kaderini ellerinde tutan yüksek askeri hakimler vardır: Genelkurmay Adli Müşaviri *Hakim Tuğgeneral Burhan Eran*, Milli Savunma Bakanlığı Kanunlar Dairesi Başkanı *Hâkim Albay Sait Acar*, Milli Savunma Bakanlığı Hukuk Müşavirliğinden *Hakim Binbaşı Sırrı Akbay*, 1. Ordu'ya bağlı 2. Kolordu Adli Müşaviri *Hakim Yarbay Sami Kadırgan*, Hava Kuvvetleri Komutanlığı Hukuk İşleri Müdürü *Hv. Hakim Yarbay Alaaddin Aksoy*, Hava Eğitim Komutanlığı'ndan *Hv. Hakim Albay Murat Kündük*, Hv. Harp Okulu Komutanlığı'ndan *Hv. Hakim Yarbay Ahmet Çelik*.

Ve Ordu Yardımlaşma Kurumu Genel Kurulu'nun bu yıl verdiği karara göre, bu yıldan itibaren Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun işçi sırtından kazandığı kârlar, hâkim subaylar da dahil, bütün subaylara iştirakleri oranında dağıtılacaktır.

Şu halde, çalıştırdıkları işçilerin sırtından daha fazla kâr sağlamak durumunda olan askeri hakimlerin aynı işçileri sanık olarak yargılamaları adalet anlayışı ile asla bağdaşamaz. Bu itiraz, sanık avukatları tarafından ilk celsede yapılmalı ve tarih önünde bu mahkemelerin yetkisizliği, anayasaya aykırılığı, sınıfsal açıdan da tescil edilmelidir.

yahya han formülüne doğru

Esasen, yüksek rütbeli komutanların son zamanlardaki tutumları ve beyanları gözden geçirildiğinde, bu sınıfsal çelişki derhal kendisini göstermektedir. Hatta Genelkurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç'ın «*Türkiye'nin ekonomik gelişimi ile nisbetsiz olarak kuvvetlenmiş bulunan sosyal gelişmenin yarattığı karışıklığın önlenmesi ve milli nizamın demokratik usullerle sağlanabilmesi için anayasanın değiştirilmesini istediği*» bir yetkili askeri kaynak tarafından açıklanmıştır. Bu askeri kaynak, «*Bugün Türkiye'de en açık suç işleyenler bile bir yolunu bulup cezasız kalmaktadırlar. Bu da gelişmeleri anarşi ortamına doğru itmektedir*» demiştir. Tağmaç'ın kasdettiği «*Ekonomik gelişim*», hiç şüphesiz, Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun da güçlü şekilde katıldığı sermaye birikimidir, önlenmesini istediği «*nisbetsiz sosyal gelişme*» ise, sermaye birikimiyle orantılı olarak sömürülen, Amerikancı sarı sendikalara peşkeş çekilen işçilerin devrimci mücadelesidir.

Ve uygulamalar da, yüksek komutanların, yani Millî Güvenlik Kurulu'nun iradesine göre olmaktadır. Hatırlanacağı üzere Milli Güvenlik Kurulu, sadece bir danışma organı olması gerektiği halde, geçen nisan ayında bütün demokratik gösterileri şiddetle yeren ve tedbir isteyen sert bir bildiri yayınlamıştı. Sunay'ın başkanlık ettiği bu kurulun sözcülüğünü de Başbakan Demirel yaparak, aslında Milli Güvenlik Kurulu'na tabi olduğunu, gerçek

iktidarın yüksek komutanlarda bulunduğunu göstermişti. Yuksek komutanların, demokratik kitle hareketlerinin ustesinden gelinememesi halinde - ki gittikçe gelişen kitle hareketlerini sindirmek ozellikle son ekonomik kararlardan sonra imkansızlaşmıştır-, daha sert bir yönetime geçmeleri beklenmektedir. «*Yahya Han Formülü*» diye isimlendirilen bu formüle göre, yüksek komuta heyetinden yetişmiş bulunan Cumhurbaşkanı Sunay'ın yine başta kalacağı, Milli Güvenlik Kurulu'nun yetkilerinin daha da artırılacağı, ki Tağmaç bunun için gerekli anayasa değişikliğini resmen istemiştir, Türkiye'de biçimsel burjuva demokrasisine de fiilen son verileceği söylenmektedir.

Doğu Anadolu'da halka karşı girişilen komando terörü, İstanbul'da işçi hareketleri karşısında sıkıyönetim ilan edilmesi ve işçilerin yargılanmasının askeri mahkemelerde yapılması, devrimci gençliğe karşı faşist komandolarla elele vererek sindirme tedbirleri alınması «Yahya Han» iktidarına doğru yürüyüşün merhaleleridir. Ortadoğu buhranı, doğudaki Barzani hareketi, Yunanistan ile hava ve deniz kuvvetleri bakımından silahlanma yarışı da müstakbel müdahaleler için «Yahya Han»cıların elinde belli-başlı kozlardır.

demirel'in artık işi bitmiştir

Ancak, bu formülün uygulanabilmesine karşı şimdilik iki engel vardır. Birincisi, Türkiye'de ekonomik durumun bozukluğudur. Bu durumu hiç değilse geçici olarak düzeltebilmek için bazı palyatif tedbirlerin alınması zorunluluğu vardır. Ki bu tedbirlerin içinde Türkiye'yi sömürgeleştirecek Ortak Pazar'a girme kararı da vardır. Bu kararların kamuoyunda yaratacağı tepkiler dikkate alınarak, bütün perişanlığına, yıkılmışlığına rağmen, Süleyman Demirel, Milli Güvenlik Kurulu'nun da desteğiyle, bir süre daha ayakta tutulmuş, bu tedbirler ona aldırtılarak sorumluluğu tamamen onun üzerine yıkmak ve ondan sonra fiilen bir kurtarıcı havasında iktidara oturmak hesabıyla hareket edilmiştir. Bu hesap bugün için gerçekleşmiştir. Süleyman Demirel'in artık işi bitmiştir. Esasen tam AP Kongresi arifesinde 26'ların büyük bir saldırıya geçmeye hazırlanmaları, Süleyman Bey'e iktidar yolunu açan ve onu başbakanlığa kadar yükselttiği bilinen Mıgırdıç Şellefyan'ın piyasayı dolandırdıktan sonra yurt dışına kaçması, kredi yolsuzlukları hakkındaki Meclis soruşturmasının hiç kimseyi tatmin etmeyecek şekilde hasıraltı edilmesi, Demirel'in akıbetini haber vermektedir. Artık gerekli palyatif tedbirleri de alarak fonksiyonunu tamamlamış bulunan Demirel'e son darbenin vurulması ihtimali uzak değildir.

«Yahya Han»cıların bir başka büyük problemi ise, ordunun alt kademelerinde solcu, ilerici genç subayların varlığıdır. Bunlara karşı da gerekli tedbirler alınmakta, birçok devrimci subay başka birliklere nakledilerek dağıtılmaktadır.

Ayrıca, 30 Ağustos'un yaklaşması ve aynı rütbede üç yıllık hizmetlerini doldurdukları için emekliye sevkedil-

mesi gereken generallerin kanunu zorlayarak yerlerinde kalmak istemeleri, yüksek komuta mevkileri için orgeneraller ve korgeneraller seviyesindeki iç çekişmeler de ayrı bir problem yaratmaktadır.

Ancak ayrıntılar ve kişisel hesaplar ne olursa olsun sınıfsal açıdan açıkça görülen bir şey vardır ki, artık büyük sermaye ile tamamlaşan ordunun «Yahya Han»cıları Türkiye'de fiilen iktidar olmak yolundadır ve bu, biçimi ne olursa olsun, tamamlaştıkları finans - kapitalin mutlak iktidarı olacaktır.

«Yahya Han»cıların bu hesaplarına, biçimsel burjuva demokrasisinin şampiyonu İnönü ve populist tutumu ile köylülükten oy alarak iktidara geleceğini hesaplayan Bülent Ecevit karşı çıkmaktadırlar; ama onların da kendi durumları, bu gelişimi engellemekten uzaktır. Son kurultaydan sonra CHP iki başlı bir yaratık haline gelmiştir. Genel Sekreter Ecevit «*CHP sınıf partisidir*» derken, İnönü «*Sınıf partisi de ne demek, biz zor zamanların partisiyiz. Bazen şu sınıfa, bazen bu sınıfa hizmet ederiz*» diyerek partiye pragmatizmin damgasını vurmaktadır. Ecevit, «*Toprak işgalleri devrimci eylemdir*» derken, İnönü «*işgal de, boykot da birdir*» diyerek Ecevit'i destekler görünmekte, sonra da, «*her ikisi de kanun uz olmaları bakımından birdir*» diyerek kendi genel sekreterini suçlar duruma düşmektedir.

Finans kapitalin «Yahya Han» formülünü uygulama hesabı karşısında böylesine şaşkına dönmüş, ne idüğü belirsiz hale gelmiş bir muhalefet, başında İnönü'nün tarihi kişiliği de bulunsa, engel olamayacaktır.

Bu kaba faşizm tehditleri karşısında tek engel, dünya devrimci pratiğinin de gösterdiği gibi, gerçek devrimci sınıf, sonuna kadar devrimci sınıf olan proletaryanın gücü ve onun başta temel müttefiki köylülük olmak üzere kuracağı devrimci ittifaktır, «*Devrimci Halk Cephesi*»dir.

türk-iş'in tertipleri iflas ediyor

Nitekim işçi sınıfımızın devrimci mücadelesi, çeşitli baskılara ve engellemelere, arkadan vurmalara rağmen geçtiğimiz ay da yeni gelişmeler kaydetmiş, yurdun dört bir köşesinde güçlü işçi direnişleri sürdürülmüştür.

Önümüzdeki günlerde işçi direnişlerinin çok daha büyük boyutlara ulaşacağından şuphe yoktur. Zira, Türkiye'yi sömürgeleştirip ekonomik ve sosyal çöküntüye sürükleyen egemen sınıflar, göz boyamak için köylüye, küçük burjuvaziye birtakım göstermelik tavizler vermişler, buna karşılık işçi sınıfını tam bir cendere altına almışlardır. Özellikle sanayi işçilerinin toplu sözleşme süreleri, içinde bulunduğumuz dönemde sona ermektedir. Sıkıyönetimin baskısı, devrimci sendika yöneticilerinin ve işçi liderlerinin tutuklanması, grev hakkının izne tabi tutulması, İstanbul ve İzmit'teki birçok fabrikalarda toplu sözleşme görüşmelerinin yeniden başlamasını ve başarıyla sürdürülmesini imkansız hale getirmektedir. Üstelik, Türk İş diktasını kurmak üzere Sendikalar Kanunu'nda yapılan değişiklik, toplu sözleşme görüşmelerinin kimler tarafından

yürütaleceği konusunda büyük ihtilaflar yaratacak niteliktedir.

DİSK, bu durumu göz önünde tutarak, devalüasyondan sonra, İş Kanunu'nun 33. maddesi gereğince Asgari Ücret Komisyonu'nun derhal toplantıya çağırılarak işçilerin asgari ücretlerinin yeniden tesbit edilmesini istemiştir. Hükumet Asgari Ücret Komisyonu'nu toplamadığı takdirde, DİSK, bütün sendikaları uyararak genel greve gidilmesini isteyecektir. Buna karşılık, İstanbul'da bakanlarla bir toplantı yapan patronlar, İşveren Sendikaları Konfederasyonu aracılığıyla bir bildiri yayınlayarak, ekonomik tedbirlerin başarılı olması için işçi ücretlerinin artırılmamasını istemişlerdir.

Emperyalizmin ve işbirlikçi kapitalistlerin dümensuyundaki sarı Türk İş Konfederasyonu, işçilerin devrimci uyanışını engellemek ve direnişleri yozlaştırmak için yeni tertipler peşindedir. Bu tertiplerin sonuncusu, Türk İş tarafından çeşitli işkollarında 150 bin işçinin greve başlatılacağının açıklanması olmuştur. Sosyalistler, hiç şüphesiz, devrimci sendikaların kontrolünde olsun yada olmasın, tüm işçilerin haklarını almak için girişecekleri ekonomik mücadeleleri destekleyecekler, harekete katılıp doğru yöne kanalize etmeğe çalışacaklardır. Ancak bu 150 binlik grev kararında Türk İş'in sinsi hesapları bütün iğrençliğiyle sırıtmaktadır.

Sendikalar Kanunu'nun değiştirilmesi dolayısıyla süregelen tartışmalar, yapılan açıklamalar Türk İş'in işbirlikçiliğini sarı sendikacılığını ortaya koymuş, kendisine bağlı sendikalarda dahi Türk İş'e karşı gruplaşmalar başlamıştır. Nitekim Türk İş'e bağlı Yapı İş Sendikası'nda böyle bir gruplaşmayı, sendika başkanı Süreyya Denizli tasfiye etmek istemiş, ancak onur kuruluna sevkettirilen devrimci genel sekreter Suat Kundakçı ile muhasip Avni Tok, Onur Kurulunun çoğunluğu tarafından suçsuz görülerek görevlerine iade edilmiştir. İşbirlikçi başkan, onur kurulunu baskı altında tutmak için kurulun toplandığı sırada sendika merkezini silahlı adamlarına işgal ettirmişse de, üç onur kurulu üyesinden ikisi kuru gürültüye pabuç bırakmamışlardır. Sendika tabanı da işbirlikçi yöneticilere karşı direniş halinde olup Aliağa Rafineri tesislerinde çalışan 30 kadar işçi, «*Sendikamın işlemez durumuna son vermek ve daha demokratik ve daha gerçekçi, işçileri temsil eden bir yönetim kurmak*» amacıyla Yapı İş Sendikası'nın İzmir Şubesi'ne elkoymuşlardır.

İşte Türk İş, şimdi 150 binlik grev gösterisine girişerek kaybolan prestijini bir nebze de olsa tekrar kazanacağı hayali içindedir. Ancak bu grev gösterisinin aslında bir «*danışıklı dövüş*» olduğunu, Türk İş'in geçmişini bilenler derhal farketmişlerdir. Vaktiyle Ataş Rafinerisi'nde, Paşabahçe Şişe Cam Fabrikası'nda işçi grevlerini durdurmuş, Zonguldak olaylarında olduğu gibi işçi hareketlerinin karşısına çıkmış bulunan Türk İş, şimdi Karayolları, Tekel Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri, Şeker Şirketi, Et ve Balık Kurumu, liman yükleme ve boşaltma işlerinde grev düzenlemeğe kalkışmaktadır. Dikkat edilirse, grev yapılacak yerlerin hepsi, devlete aittir. Türkiye işçi sınıfını Türk İş'e teslim etmek hesabında bulu-

nan hükümet, bu danışıklı döğüşe çoktan razıdır ve göstermelik bir toplu iş ihtilafı ile Türk İş'e prestij enjekte etmektedir. Hiç şüphesiz «*grev*» edebiyatıyla zihinler adamakıllı karıştırıldıktan sonra kapalı kapılar ardında Türk İş ile hükümet, işçilere üç beş kuruşluk sus payı vererek anlaşacaklardır. Nitekim 150 binlik grev blöfünden birkaç gün sonra Turk İş üyesi Tek Gıda İş'in Tekel'le anlaşması üzerine greve katılacak işçi sayısı birden bire 67 bine düşmüştur. Kaldı ki, devlet kurumlarında yüksek ücret farkı elde edilmesi de Türk İş için problem değildir. Nasıl olsa, bu kurumlar halkın nafakasından kesilen vergilerle finanse edilmektedir. Turk İş için önemli olan yabancı sermayenin ve yerli işbirlikçilerinin işyerlerinde işçinin yok bahasına satılmasını sağlamaktır. AID bunun için yok bahasına satılmasını sağlamaktır.

işçi sınıfının kavgası durmuyor

Ama ne tertip hazırlarlarsa hazırlasınlar, işçi sınıfımızın ekonomik mücadelesi durdurulamamaktadır. Nitekim geçen ay Bandırmada yükleme boşaltma işçileri, Ankara'da Merkez Bankası'na ait Banknot Matbaası'nın işçileri, İstanbul'da General Elektrik işçileri, Başbakanlığa bağlı Çekmece Nükleer Araştırma Merkezi, Ankara Nukleer Araştırma Merkezi ve Atom Enerjisi Komisyonu Genel Sekreterliği işçileri, Gaziantepteki Ülfet Gıda ve Sabun Sanayii işçileri, İzmir'de Birleşik Sanayi ve Ticaret işçileri, Adapazarı Şeker Fabrikası işçileri, İzmit Tütün Çiftliği ve Anadolu Dokum Sanayii işçileri, İstanbul'da General Motors işçileri greve gitmişler yada grev kararı almışlardır. İstanbul'da Vinylex fabrikası işçileri oturma grevi yaparak direnişe geçmişlerdir. Adana Belediyesi'nde 1300 işçi «*zamları protesto*» için açlık grevine gitmiştir.

Öte yandan, Diyarbakır - Elazığ karayolu üzerinde petrol araştırmaları yapan Alman Prakla şirketinin kampı başka yere nakletmesi ve işçilere yol vermesi üzerine işçiler kampı basmışlardır. Aliağa Rafineri tesisleri inşaatında da müteahhitin paralarını ödememesi üzerine direnişe geçmişlerdir. Direnişi ezmek uzere Foça jandarma okulundan 200 komando eri olay yerine sevkedilmiş ve işyeri çevresinde mevzilendirilmiştir. Daha sonra çıkan çatışmada da, görevli Sovyet teknisyenlerini rafineriye getiren müteahhidin şoförü, sendika başkanını tabanca ile vurarak öldürmüştür.

Kap-Fer Sendikası'nın açıkladığına göre, kapıcı ve kaloriferciler de, İş Kanunu'nun tanıdığı haklar kendilerine sağlanmadığı takdirde yılbaşından itibaren toplu direnişe geçeceklerdir. Ankara'da da Samanlık Bağları bölgesinde gecekonducular, gecekondularını yıkmamak için kendilerinden rüşvet isteyen memurları protesto etmek üzere yürüyüş yapmışlardır.

Almanya'da bulunan Türkiye'li işçiler de, işçi sınıfımızın yurt içindeki direnişlerini ve eylemlerini desteklemektedir. Köln'deki Türkiye'li işçiler, Sendikalar Kanunu'ndaki değişikliği protesto için bir yürüyuş düzenlemişlerdir. Yurüyüşe Türkiye'li işçilerden başka, Alman, Yu-

nan ve İspanyol işçileri de katılmıştır. Türkçe ve almanca yazılmış «*Patronsuz Turkiye*», «*Dökülen kanlarımızın hesabı sorulacaktır*», «*İşçiyiz, haklıyız, güçlüyüz*» dövizleriyle Ebertplatz'tan başlayan yürüyüş, Neumark'ta yapılan mitingle sona ermiştir.

köylülüğün gelişen hareketleri

İşçi sınıfımızın temel müttefiki köylülüğün mücadelesi de, geçtiğimiz ay gerek yatay, gerekse dikey olarak büyük etkinlik kazanmıştır. Yurdun hemen her köşesinde tarım ürünleri üreticileri ekonomik kavgalarını kitlesel hareketler halinde yürütmüşlerdir.

Gaziantep'te «*fıstık ve üzüm*» için miting düzenleyen köylüler, «*Buraya polis, jandarma, komando değil, alınterimizin, ürünümüzün değerlendirilmesini istiyoruz*» diye haykırmışlardır. Salihli'de Dev-Genç'in de desteğiyle bir «*üzüm*» mitingi düzenlenmiştir. «*Tefecilere ölüm*» sloganlarının bağırıldığı mitingi, AP'li zorbalarla ilçe yöneticileri işbirliği yaparak engellemeğe ve dağıtmağa kalkışmışlardır. Bunun üzerine aynı yerde üreticiler bir miting daha düzenlemişler, seslerini bir kez daha duyurmuşlardır. Ayrıca Alaşehir'de «*tütün*», Karaman'ın Taşkale köyünde «*toprak*», Konya Ereğlisi'nin Yıldızlı köyünde «*su*», Merzifon, Eşme, Malatya'da «*haşhaş*», Trakya'da Çerkesköy ve Çorlu'da «*gündöndü*» mitingleri düzenlenmiştir.

Tekirdağ'ın Çerkeskov İlçesi'nin Yanıkağıl Köyü'nde kurulmuş olan Köylü Birliği'nde örgütlenen köylüler, çevredeki dokuz köyle ilişki kurarak hayat pahalılığını, yeni zamları ve ayçiçeğinin para etmemesini protesto amacıyla 20 Ağustos'ta ilçe merkezinde toplanmışlardır. Gelişimini ANT'ın çok yakından izlediği bu direnişin en önemli özelliği, bu nitelikte bir eylemin Trakya'da ilk kez gerçekleştirilmiş olmasıdır. Miting için ANT'ın gönderdiği afişler çevredeki dokuz köyde ve ilçe merkezinde duvarlara ve bahçelere asılmıştır.

Saat 10'da başlayan ve 1000 kadar köylünün katıldığı mitingi İstanbul'dan işçi arkadaşlar yönetmiştir. Miting süresince siyasi iktidarın dertleriyle ilgilenmediği, devalüasyonun, Ortak Pazar'a girilmesinin köylünün çok güç olan yaşama şartlarını daha da ağırlaştıracağı dile getirilmiştir. Mitingte, genç devrimci Muammer Akça, köylüleri, birlikler halinde örgütlenerek sorunlarına çözüm getirmeyen siyasi iktidarlara, tüccar ve tefeci soygununa karşı mücadeleye çağırmıştır. Miting sonunda köylüler, mücadeleye örgütlü olarak sonuna kadar devam edeceklerine ve işçi - köylü ittifakını güçlendireceklerine andiçmişlerdir.

Alanya'da turistik bölge olarak tanınan Yeşilköy, Okurcalar, Çatalcalar ve Avsallar köylerinin NATO'ya ait nükleer saha haline getirileceğini haber alan köylüler bildiri yayınlayarak olayı protesto etmişler, Ankara'ya bir heyet göndermişlerdir. Kayseri'nin Sarız İlçesi Kızılpınar Köyü'nden merkeze su getirilmek istenmesi üzerine susuz kalmak tehlikesiyle karşılaşan köylüler direnişe geçmişler, köye gönderilen komando erleriyle kadın, çoluk çocuk

300 köylü arasında çatışma olmuştur. Siirt - Diyarbakır hattı üzerinde köy yollarının yapımının keyfi bir kararla durdurulması üzerine 19 köyün sakinleri toplu direnişe geçmişler, yapıma derhal başlanmadığı takdirde yürüyüş yapacaklarını açıklamışlardır. Elazığ'da, Keban Barajı için istimlak edilen toprakların bedellerinin hâlâ ödenmemesi karşısında köy muhtarları, Dev Genç'in de desteğiyle bir protesto mitingi düzenlemişlerdir.

Konya Akşehir'de hükümetin devlete ait bir gölün balıklarını ihaleye çıkartarak göl ağalarına peşkeş çekmesi ve yoksul köylüleri bu geçim imkanından mahrum etmesi üzerine 16 köy direnişe geçmişlerdir. Burada da köylüler, Dev Genç'in desteğiyle bir miting yapacaklardır. Öte yandan, Bafa Gölü üzerine Özbaş ailesinin yıllardan beri süregelen hakimiyeti Yargıtay Birinci Hukuk Dairesi'nin kararıyla sona ermiş ve köylülerin gölde diledikleri gibi balık avlamaları mümkün hale gelmiştir.

Yaz aylarıyla birlikte Doğu Anadolu'da başlayan susuzluk ve kuraklık ise bütün şiddetiyle devam etmektedir. Doğulu vatandaşlar susuzluktan yerlerini yurtlarını terketmek zorunda kalmakta, hayvanlar yemsizlik ve susuzluktan kırılmakta, sıtma, tifo, dizanteri, malkıran gibi salgın hastalıklar Doğu'yu kasıp kavurmaktadır. Şimdi de Suriye ve Irak üzerinden Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya kolera salgının sıçramasından endişe edilmektedir. Kolera Türkiye'ye girdiği takdirde, gerekli önleyici sağlık tedbirleri alınamadığı için, büyük bir cankırımı olacağı muhakkaktır.

Hükümetin ilgisizliği ve zulüm operasyonu karşısında Doğulular Başkale'de bir «*Kıtlık Mitingi*» düzenlemişlerdir. Miting Tertip Komitesi'nin «*Çilekeş Halkımıza*» başlığıyla yayınladığı çağrıda, «*Yıllardan beri ezilmişliğimizi, hor görülmüşlüğümüzü, ikinci sınıf vatandaş muamelesi gördüğümüzü bir kere daha dile getiriyoruz. Bugüne kadar bütün doğulu kardeşlerim gibi yolsuz, susuz, doktorsuz, ışıksız ve işsiz olarak feodal ve çağdışı karanlıklar içinde yaşıyorsun. Çektiklerin yetmiyormuş gibi, yaşama hakkını istemeni suç bilenler, sana jandarma dipçiğini az gördüler. Bu defa silahsızlandırma ve eşkıya avı bahanesiyle komando zulmünü lâyık buldular. Bu kadar zulmün yanısıra Doğu'da kuraklık ve kıtlık başgöstermiştir. İlgililer havuzlarda gümüşü gün etmeye bakarken, doğudaki halkla alay edercesine 386 köyünün de susuz olduğu bir il'e vardım(!) için altı su tankeri gönderdiklerini söylemektedirler. Anayasanın sana tanıdığı mücadele hakkını kullan, idarecilere sorumluluklarını hatırlat, uyanışını ispat et*» denilmektedir.

Mersin'de ve diğer şehirlerde de «*Devalüasyonu ve Zamları Protesto*» mitingleri düzenlenmiştir.

Halkımızın bu uyanışı karşısında temel sorunlara köklü çözümler getiremeyen egemen sınıflar iktidarı son devaluasyon sırasında üreticinin ağzına bir parmak bal çalar gibi göstermelik zamlar yapmıştır. Aslında bu zamlar, nominal değerleriyle dahi açıkça bir kandırmacadır. 5 yıl önce dahi taban fiyatı 250 kuruş olan kuru üzümün taban fiyatı devalüasyondan sonra 270-280 olarak tesbit edilmiştir. Fıstık üreticisi devalüasyondan önce 10 lira ta-

ban fiyat isterken, devalüasyondan sonrası fıstık fiyatı 10 lira olarak esbit edilmiştir. Fındığa asgari 9 lira taban fiyat saptanması için aylardan beri köylü direnişleri sürüp giderken, devalüasyon sonrası fındık fiyatları 730-750 kuruşa çıkartılabilmiştir. Zeytinyağı üreticileri devalüasyondan önce 630 kuruş taban fiyat isterken devalüasyon sonrası verilen fiyat da aynıdır. Turk parasının değeri yüzde 66 oranında düşürüldüğüne göre, yeni tesbit edilen fiyatlar, köylüye bir lûtuf değil, arada ihracatçının, tefecinin servetler kazanmasına sebep olacak fahiş bir soygundur. Çünkü üretici geçen yıl bir kilo üzüm yada fıstık karşılığında alabildiği malın bu yıl ancak üçte birini alabilecek, daha fazla sefil olacaktır. Kendi çoğunluğunun desteğiyle kurulan iktidarın bu ihaneti karşısında köylülüğün direnişleri bundan böyle elbette daha bilinçli olacak, işçi sınıfının öncülüğünde kurulan devrimci halk cephesinde işçi sınıfıyla omuz omuza devrimci kavgayı bütün yurt düzeyinde yürütecektir.

Köylülüğün anti - emperyalist mücadelede yeralması, bu mücadelenin bilincine varması, Amerikan emperyalizminin *«haşhaş»* üzerine Türkiye'ye yaptığı baskılardan dolayı daha da hızlanmıştır. Birleşik Amerika Ohio Temsilcisi Charles Vanik'in *«haşhaş ekimini yasaklamadığı takdirde Türkiye'ye ekonomik ceza verilmesi»* yolunda yaptığı teklifin Amerikan Adalet Bakanı John Mitchell tarafından da desteklenmesi kamuoyunda, özellikle köylülükte buyuk tepki yaratmıştır. Türkiye'de haşhaş ekimi 1960 yılına kadar 42 ilde birden yapılmaktaydı. 1967 yılında Amerika'nın baskısıyla hükümet haşhaş yetiştirilen illerin sayısını 21'e, 1968'de 18'e, daha sonra da 11'e düşürmüştür. Halen 9 ilde haşhaş üretimi yapılmaktadır. Fakat hükümetin yeni bir kararnamesiyle ekim sadece 4 ile inhisar ettirilecek, Afyon, Burdur, Isparta ve Kütahya illerinde haşhaş yetiştirilebilecektir. Amerika, buna dahi razı olmamakta, ekimin tamamen yasaklanmasını istemekte ve bunu da, «uyuşturucu madde» kaçakçılığını önlemek gibi insani bir gaye ardına gizlenerek yapmaktadır. Bunun için Amerika, NATO'yu dahi harekete geçirmiştir. Oysa, Türkiye'den giden afyon ve baz morfinin Amerika'nın bir haftalık uyuşturucu madde ihtiyacını karşılamağa dahi yetmeyeceği bilinmektedir. Zira, Amerika'da uyuşturucu madde iptilası o denli yaygındır ki, suni beyaz zehir imalatçıları bu kirli işten milyarlar kazanmaktadır. Üstelik, Amerikanın muteber burjuva gazetelerinden Christian Science Monitor'un yazarı John Hughes, dünyada beyaz zehir kaçakçılığının bizzat CIA tarafından teşvik edilip korunduğunu açıklamıştır. Amerikalı gazetecinin açıkladığına göre, *«Laos'ta afyon ekenlerin ve kaçakçılığını yapanların çoğunu dağlarda yaşayan kabileler teşkil eder. CIA'nın kominizme karşı yaptığı mücadelede bu kabileler önemli rol oynarlar. Laos'un komünist olmayan kesiminin bellibaşlı tarımsal ürünü afyondur. Bir charter uçuş yapan pilotun söylediğine göre, afyon yüklü uçaklar, CIA'dan özel uçuş müsaadesi almaktadır. Bu müsaadeyi almamış birkaç uçak esrarengiz şekilde kazaya uğramıştır.»*

En önemli örgütüne afyon kaçakçılığı yaptırtan

ABD, öte yandan haşhaş ekimi yapan ülkelerle ticareti kesmek tehdidi savurmakla gerçek hesabını ortaya koymaktadır. Amaç, sentetik beyaz zehir yapan Amerikan kapitalistlerinin daha fazla kazanmasını sağlamaktır. Bu uğurda, varsın Türkiye'de haşhaş ekimiyle geçinen binlerce köylü ailesi perişan olsun, aç kalsın... Tıpkı dunya pazarına kendi pamuğunu ve sentetik elyafını hakim kılmak için «*Sonora 64 buğdayı*» karşılığında pamuk üretimini sınırladığı gibi, Amerikan emperyalizmi, şimdi de haşhaş üretimini mahvetmege çalışmaktadır. Ancak bu oyuna karşı kamuoyunun tepkisi, direnişi, sonora komplosuna gösterilen tepkiden daha şiddetli olmuş ve Amerika'nın maskesi bir kez daha düşmüş, köylüler, Amerika'nın gercek kimliğini daha iyi anlamıştır.

küçük burjuvaziye baskılar

Küçük burjuvazinin dar gelirli kesimi ise, yukarıda ayrıntılarıyla belirtildiği gibi, devalüasyonla birlikte çıkartılan personel kanunlarıyla avutulmak, uyutulmak istenmişse de, aslında yeni maaş ayarlamalarının daha çok büyük bürokratları ve ordu mensuplarını tatmin ettigi, küçük memurların ise maaşlarında büyük bir fark olmadığı derhal dikkati çekmektedir. Kaldı ki, küçük maaş artışları da, Türk parasının değerinin yüzde 66 oranında düşürülmesiyle bütün fonksiyonunu yitirmiş, dar gelirli memurlar eskisinden daha ağır yaşama koşullarına mahkum edilmişlerdir. Küçük esnaf ve zanaatkarların durumu da dar gelirli memurlardan farklı değildir.

Öte yandan her ne kadar sıkıyönetim işçi sınıfımıza en ağır baskıları yaparken, tepkileri imkan oranında önleyebilmek için küçük burjuvaziyi okşamakta ve bu durum birtakım dar görüşlü kuçük burjuva radikallerini ütopik «*milli cephe*» adına tatlı hayallere sürüklemekteyse de, egemen sınıfların genel politikası içinde küçük burjuvazi üzerindeki baskılar gün geçtikçe ağırlaşmaktadır.

Özellikle yeni öğrenim yılının yaklaştığı şu sıralarda muhtemel öğrenci hareketlerine karşı yoğun tedbirler alınmaktadır. Örneğin İstanbul'da Vali Vefa Poyraz'ın başkanlığında ilçe kaymakamları ve emniyet amirleriyle yapılan bir toplantıda «*Huzur Planları*» hazırlanmıştır. Vali, «*Toplum olaylarını daha önceden haber alıp önlemek ve asayişi etkileyen hareketleri asgari hale getirmek için hazırladığımız huzur planları, ayrıca her ilçede yapılacak özel huzur planlarıyla tamamlanacaktır*» demiştir. İçişleri Bakanı Haldun Menteşeoğlu ise, Samsun'da Bölge Valiler toplantısında, toplum olayları karşısında asker kullanılmasına devam edileceğini açıklayarak, «*Olayların vehamet ve hacmine göre polis, jandarma veya askeri kuvvetler kullanılacaktır*» demiş ve bundan böyle toplum olaylarında asker kullanılmaması yolundaki görüşlere gereken cevabı vermiştir.

Kaldı ki, toplum olaylarında asker kullanılmasından vazgeçilmeyecegini, Sıkıyönetim Komutanlığı Kurmay Başkanı da ihsas etmiştir. Yaptığı basın toplantısında Tümgeneral Göknar, «*Olaylar sıkıyönetim sonuna kadar*

yatışmazsa, sıkıyönetim devam eder veya yeniden ilan edilir» diyerek kanunun kendisine tanıdığı yetki sınırlarını da aşmış, yürütme ve yasama organına ait bir kararı kendisi peşin peşin vermek cesaretini gostermiştir!

Öğretmenler ve öğretmen kuruluşlarına saldırıların artık günlük olaylar haline gelmesi karşısında TÖS Genel Başkanı Yardımcısı Dursun Akçam, Milli Güvenlik Kurulu'na başvurarak sorumluların uyarılmasını istemiştir. En son olarak Elbistan'da çıkan olaylarda güvenlik kuvvetlerinin gözleri önünde TÖS lokali basılmış, ayrıca iki öğretmen yaralanmıştır. Evvelce de belirttiğimiz gibi, işçilerin haklı direnişleri karşısında sıkıyönetim ilan edilerek olağanüstu tedbirler alınırken, Anadolu'nun dört bir yanındaki alçakça zorbalıklar karşısında güvenlik kurulu, hükümet ve emniyet sorumluları seyirci kalmaktadırlar. Kaldı ki, sıkıyönetim bölgesinde dahi bu tecavüzler sürüp gitmektedir. Nitekim TÖS ve 1LK-SEN İstanbul şubelerinin bulunduğu binaya 11 Ağustos gecesi patlayıcı madde atılarak kütüphane kısmı tahrip edilmiştir. TIP'in Eyüp İlçe lokali de aynı şekilde zorbaların saldırısına maruz kalmıştır· Bunun üzerine TIP İstanbul İl Başkanlığı bir bildiri yayınlayarak, «*Sıkıyönetim bir yandan iktidarın enflasyonist tedbirler almasını kolaylaştırırken, öte yandan işbirlikçi sermayedar patronların ve sağcı kuruluşların beslediği AP'nin illegal örgütlerinin demokratik kuruluşlara karşı saldırılarında kalkan görevi görmektedir*» demiştir.

Anayasa ile teminat altına alınmış bulunan haberleşme özgürlüğü de, biçimsel burjuva demokrasisinde ayaklar altına alınmaktadır. Örneğin ANT'a gelen mektupların çoğu gizli servislerce açılmakta, hatta bu yüzden birçok mektup elimize dahi geçmemektedir. Mektupların açılması meselesi, geçen ay CHP Bitlis Milletvekili Kenan Mümtaz Akışık tarafından ortaya atılmıştır. «*Meclis postanesi bir milletvekili aleyhine çalışabilen bir gizli polis örgütü haline getirilmiştir*» diyen Akışık, seçmenlerine gönderdiği 300 kadar mektubun postanede açıldıktan sonra Cumhuriyet Savcılığına intikal ettirildiğini açıklayarak ve buna dair resmi yazıyı göstererek iktidarın anayasayı çiğneyen bir icraatını daha belgelemiştir.

Geçen yıl yayınladığı «*Doğu Anadolu'nun Düzeni*» adlı incelemesiyle dikkatleri üzerine çeken genç bilimadamı İsmail Beşikçi de, Erzurum Atatürk Üniversitesi'ndeki asistanlık görevinden uzaklaştırılmıştır. Üniversitede öğretim üyesi sıkıntısı çekildiği halde uzun süredir kendisine ders verdirtilmeyen ve son olarak da «*bölücülük yaptığı*» iddiasıyla üniversiteden çıkartılan Beşikçi derhal Danıştay'a itirazda bulunmuş ve Danıştay bu haksız işlemi iptal etmiştir. Fakat, Erzurum Üniversitesi rektörlüğü, kadrosunu hemen doldurduğu için Danıştay kararına rağmen, Beşikçi'yi görevine iade etmemektedir.

Şu halde yalnız iptal kararıyla yetinilmemeli, sıcak yaz günlerinde öğrencilerin yokluğundan istifade ederek tutucu yöneticilerin olup bittiye getirmek istedikleri bu haksız işlem, üniversitenin açılışında öğrenciler tarafından mutlaka gündeme alınmalıdır. Üniversitenin asıl sahibi olan öğrenciler bu olayın hesabını sormadıkları takdirde,

kürsüler tamamen tutucu ve satılmış kişilerin eline geçecek, devrimci genç bilimadamlarına üniversite kapıları kapanacaktır.

marksist-leninist olmak suç değildir

Yıllardan beri düşünce özgürlüğünün savaşını veren devrimci cumhuriyet savcısı Siar Yalçın, kendisi hakkında Yüksek Savcılar Genel Kurulu'nun verdiği *«meslekten çıkarma»* cezası aleyhine Danıştay'da iptal davası açmıştır. Yalçın'ın meslekten çıkarma kararının anayasaya aykırılığını ileri sürerken gösterdiği gerekçeler, adalet tarihine geçecek önemdedir. Yalçın *«Marksist - leninist olmak suç değildir. Kanunların müsaadesi ölçüsünde, yani suç teşkil etmemek kaydıyle bu ideolojinin propagandasını yapmak da meşru bir eylemdir ve kınanmayı gerektirmez. Ben 'marksist - leninistim' demek ve marksist fikirleri savunak, savcılık mesleğinin şeref ve onurunu, memuriyet nüfuz ve itibarını bozmaz»* demektedir.

Öte yandan *İşçi - Köylü* Gazetesi'nin son üç sayısına anayasaya aykırı olarak sıkıyönetimce elkonulmuştur. 16 Ağustos'ta Malatya'da İşçi - Köylü'yü satan üç genç tutuklanmıştır. 17 Ağustos'ta Ankara'da İşçi - Köylü satan dört genç polis tarafından gözaltına alınmışır.

Burdur'da sol kitaplar satan Özdemir Kitabevi sahibi Süleyman Özdemir sağcı zorbaların devamlı tehdidine maruz kalmakadır. Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'ndaki sağcı gruptan Fethiye'li Manzur Yamazar'ın başını çektiği zorbalar *«komünist yuvası»* dedikleri kitabevine sık sık yazılı ve şifahi tehditlerde bulunmaktadırlar. Son olarak eylül ayı başında kitabevinin basılacağı ve kendisinin de dövüleceği Süleyman Özdemir'e duyurulmuştur. Özdemir, bunun üzerine savcılığa başvurmuştur. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde sol yayınlar satan birçok kitabevi aynı tehditler altındadır ve resmi makamlar hiçbir önleyici tedbir almamaktadır. Kadirli'de de, devrimci köylü ve esnafın kurmuş olduğu Kültür Kulübü Başkanı Erdoğan Kılıç da faşist zorbalar tarafından dövülmüştür.

Faşist komandolar, üniversitelerde tekrar teröre başlamışlar, Ankara Üniversitesi Hukuk ve Dil, Tarih, Coğrafya fakültelerini kaba kuvvetle işgal etmişlerdir.

Ortadoğu Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliği de, yayınladığı bir bildiride, *«siyasal iktidarın ODTÜ üzerindeki hesaplarını uygulayabilecek uşak karakterinde bir mütevelli heyeti seçmek istediğini, bunlara karşı girişilecek direniş bahane edilerek geçen dönem İçişleri Bakanlığı'nın teklif etmiş olduğu gibi üniversite içerisinde polis karakolu kurmak, personel niyetine polis almak hesabında olduğunu»* açıklamış ve *«Soygun düzenini silahların gölgesinde devam ettirmeye çalışan hakim sınıfların eylül ve ekim aylarında devrimcilere ve üniversitelere yine birtakım saldırıları olacaktır»* demiştir. Nitekim bu tertipler birer birer ortaya çıkmaktadır. Önce, sınav kağıtlarının zengin çocuklarına para ile satılması skandalı patlak ver-

miş, ondan sonra da bütün öğrenciler tarafından tepkiyle karşılanan bir mütevelli heyet ilan edilmiştir. Öğrenciler tam tatildeyken ilan edilen mütevelli heyet rektörlüğe Erdal İnönü yada Yaşar Gürbüz'den başkasını seçtiği takdirde direnişe geçecek ve «Amerikancı Kurdaş ile faşist Parlar'ın akıbetine ugratacaklardır.» ODTÜ'deki olaylara paralel olarak, devrimci öğrencilerin desteklediği Rektör Vekili Prof. Erdal İnönü de görevinden istifa etmiştir.

İktidarın terörü yabancı uyruklu öğrencileri de hedef almaktadır. Önceki ay sınırdışı edilen Filistinli öğrencilerden sonra geçen ay da İran'lı İTÜ öğrencisi Kurban Şirmohammedi bakanlar kurulu kararıyla sınırdışı edilmiştir. Danıştay bu kararı iptal ederek İranlı gencin SAVAK cellatlarına teslimini engellemek istemişse de, hükümet bu karara da uymamıştır.

tös - ilksen ortak kurultayı

Küçük burjuvazinin en önemli devrimci bölüğünü teşkil eden öğretmenler ise, geçen ay önemli bir girişimde bulunarak TÖS ve İLK - SEN'i birleştirmek için ortak bir kurultay toplamışlardır.

Her iki sendikadan 100'er öğretmenin katıldığı ve Doç Mukbil Özyörük'ün yönettiği toplantıda iki kuruluşun genel başkanları Fakir Baykurt ve Kenan Keleş karşılıklı tezlerini açıklamışlardır. Daha sonra iki yandan onar delege bu tezleri karşılıklı eleştirmişlerdir.

Toplantıda İlk - Sen, öğretim kurumları arasındaki farklılıkları esas alarak federatif bir sendikalaşma önerisinde bulunmuş «*İlk, orta, yüksek, teknik öğretim alanları üzerinde öğretmenler dört ayrı sendika kurabilirler ve bu örgütler federatif bir üst kuruluşta birleşebilirler*» demiştir. TÖS ise, daha güçlü bir örgütte birleşimin zorunluğunu belirterek şu öneride bulunmuştur: «*1. Türkiye öğretmenleri milli tipte bir sendikada örgütlenmelidir. Bu sendika tek merkezden yonetılmeli ve genel olmalıdır. 2 Bu milli tipteki tek ve genel sendika içinde her öğretim basamağındakı öğretmenlerin değişen ihtiyaçlarını karşılamak uzere bölumler kurulmalıdır. 3. Yönetim organlarına seçilmede her öğretim basamağındaki uye sayısıyla orantılı bir temsil olanağı sağlanmalıdır. 4. Bu ana ilkeler üzerinde anlaştıktan sonra ayrıntıların incelenip karara bağlanması için bir komisyon kurulup çalıştırılmalıdır.*»

Uzlaşmaz görünümlü iki tez ile birleşme toplantısına gelen iki devrimci kuruluş, subjektif şartlar da iyice olgunlaşmadığı için birleşme yolunda ilerletici bir adım atamadan ayrılmak durumunda kalmışlardır. Ama bu, iki kuruluşun birlikte ortak düşmanlara karşı eylem sürdürmelerini engelleyici bir karar olarak ele alınmamalıdır. Özellikle TÖS üyelerinin büyük bir çoğunluğunun da ilkokul öğretmeni olduğu gerçeği göz önüne alınarak aynı nitelikli üyelerinin sorunlarını çözümlemede ortak boykot eyleminde varılan noktadan ileri birleşimlere zemin hazırlanmalıdır. Tek bir örgütte birleşememenin, eylemde birleşememeyi gerektirmeyeceği gerçeğinden kalkarak «*eylem-*

de sürekli birlik» sloganı etrafında sürekli bir birleşme ve dayanışma yaratılmalıdır. Bu, doğal olarak, ileride yeni birleşme ortamını ve daha güçlü bir örgütü doğuracaktır

emperyalizmin yeni oyunları

İşçi sınıfımızın ve onun müttefikleri yoksul köylü ile küçük burjuvazinin devrimci kesiminin ortak düşmana karşı mücadelesi bütün baskılara ve tehditlere rağmen başarıyla sürdürülürken, emperyalizm ve yerli işbirlikçileri, özellikle son zamanlarda burjuva basınının anti-emperyalist ve devrimci mücadeleye adamakıllı sırt çevirmesinden de yararlanarak, yeni yeni sinsi oyunlar tezgahlamaktadırlar.

Örneğin devrimci gençliğin yiğitçe direnişi yüzünden artık İstanbul limanına gelemeyen 6. Filo, Ege sahillerine gayet rahatlıkla girmektedir. Turizm mevsimi dolayısıyla sahil şehir ve kasabalarının tamamen kozmopolit bir havaya bürünmesinden dolayı bu sızmalar daha da kolay olmaktadır. Nitekim geçen ay Akdeniz'de NATO tatbikatına katılan İngiliz, İtalyan ve Yunan savaş gemileriyle birlikte 6. Filo'nun gemileri de İzmir Limanı'na gelmiş ve cinsel açlık içindeki saldırgan bahriyelilerini Türkiye topraklarına çıkartmıştır. 6 Filo, ayrıca, gemilerini sık sık Kuşadası, Bodrum ve Marmaris'e de çıkartarak moral takviyesi yaptırtmaktadır. Geçen ay bu turistik limanlara Amerikan bahriyelileri sık sık çıkmış, küçük burjuvazinin çıkarları emperyalizmle tamamlaşan kesiminden büyük ölçüde hüsnükabul görmüştür. Sosyalistler, 6. Filo'nun küstah ziyaretlerini sadece İstanbul limanında yasaklamakla kalmamalı, İzmir, Kuşadası, Bodrum, Marmaris, Fethiye, Antalya limanlarını da 6. Filo'ya kapatacak eylemleri ve direnişleri organize etmelidir.

Emperyalizmin bir başka oyunu da, şimdiye kadar milli bir petrol şirketi görünümde olan ve bir zamanlar emperyalizmin petrol sömürüsüne karşı oldukça başarılı savaş vermiş bulunan Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın (ki burada Ordu Yardımlaşma Kurumu da ortaktır), yabancı petrol şirketlerinin kontroluna geçmiş olmasıdır. TPAO, İzmir rafinerisinin yapımını geciktirerek Caltex ile yurt çıkarları zararına bir anlaşma yapmıştır. Ayrıca fazla kapasiteyi değerlendirmek için 75 milyon liralık avans karşılığında Shell petrolünü İpraş'ta işlemek üzere Shell ile de anlaşmıştır. Böylece Shell, İpraş'tan sağladığı kendi ürünleriyle doğrudan doğruya Türkiye'de petrol tüketiminin yüzde 20'sini gerçekleştiren İstanbul piyasasına kolaylıkla girmiş olacak ve Petrol Ofisi İpraş'tan sağladığı önemli bir üstünlüğü kaybedecektir.

TPAO, ayrıca, yabancı petrol şirketleriyle ortaklaşa armalar yapmakta, ancak bulunan petrol kaynakları, «*petrol yok*» gerekçesiyle kapatılmaktadır. Türkiye Petrol Derneği Başkanı İlhami Binici bu gerçekleri açıkladıktan sonra, «*Bu durum devam ederse eyleme geçecek, TPAO'na ait ana depoları ve belki de üretim sahalarını işgal edeceğiz*» demiştir.

Petrol Ofisi'i yıkmak üzere yabancı petrol şirketleriy-

le işbirliği yapan Türkiye Petrolleri A.O.'nın başında işbirlikçi bürokrat Korkut Özal bulunmaktadır. TPAO Genel Müdürlüğü'nden 8700, İpraş İdare Heyeti Başkanlığından 4000, Petkim İdare Heyeti Reisliğinden 4000, Tumaş İdare Heyeti Reisliği'nden 4000 olmak üzere ayda toplam 20.700 lira ücret alan ve sık sık da kendisine ikramiyeler tahakkuk ettiren, buna karşılık Türkiye petrollerini yabancılara peşkeş çeken takunyalı Korkut Özal'ın TPAO'suna karşı açılan mücadeleyi desteklemek, bütün sosyalistlerin görevidir.

Amerikan emperyalizminin Türkiye'nin başına musallat etmek istediği yeni bir bela da, son Sovyet - Alman Antlaşması'ndan sonra Willy Brandt'ın Almanya sınırları dışına çıkartılmasını istediği bozguncu «*Hür Avrupa*» ve «*Liberty*» radyolarının Türkiye'de kurulması için teşebbüse geçilmesidir. Münih'ten Sovyetler Birliği'ne ve bütün sosyalist ülkelere kendi dillerinde emperyalizmin propagandasını yapan bu radyolar susturulmadığı takdirde 1972 olimpiyatlarını Sovyetler Birliği ve sosyalist ülkeler boykot edeceklerdir. Bu durum karşısında CIA, bozguncu yayın için en uygun yer olarak Türkiye'yi gözüne kestirmiş ve teşebbüslere girişmiştir. Türkiye'nın anti - emperyalist güçleri, emperyalizmin Türkiye'yi kendi çıkarlarına alet etme ve komşularıyla ilişkilerini bozma oyununa kesinlikle karşı çıkmalıdırlar.

sermet çağan'ı kaybettik

Geçtiğimiz ay içerisinde usta oyun yazarı ve yönetmeni Sermet Çağan'ı geçirdiği kalb krizi sonunda kaybettik.

1929 yılında Amasya'da doğan Çağan, Ankara Maarif Koleji ve İstanbul Robert Kolejde okudu. Önceleri okul sahnelerinde, Sahne «Z» de ve Gençlik Tiyatrosunda amator olarak tiyatroyu sürdüren, daha sonra profesyonel olarak yazarlıktan oyunculuğa, dekoratörlükten ışıkçılığa kadar tiyatronun her dalında çalışan bir teknisyen kişi olmayı başardı. 1962 yıllarında bir süre dış politika yazarlığını başarı ile sürdüren genç yazar, asıl ününü «Ayak Bacak Fabrikası» oyununun sahnelenmesiyle kazandı. Oyun 1964 yılında Almanya'da Erlangen tiyatro festivalinde dördüncülük aldı. Ayak Bacak Fabrikası aynı yıl Türkiye'de sahnelendi ve uzun süre afişte kaldı. 1965 yılında «Öyle Bir Oyun» adlı radyo oyunu «Savaş Oyunu» adıyla amatör bir topluluk tarafından sahnelendi. Bu oyun da, Nancy Uluslararası Kültür Şenliği'nde ve İstanbul Festivali'nde birincilik ödüllerini aldı

Schiller üzerine yaptığı bir inceleme sebebiyle Federal Alman Hükumetinin «Schiller Madalyası»nı, 1968 yılında sahneye koydugu «Polisler» oyunuyla da «en iyi rejisör» olarak Ilhan Iskender ve Asaf Çiyiltepe ödüllerini kazandı.

Özellikle çok iyi bir yönetmen olan Çağan'ın sahnelediği bütün oyunlar yankı yarattı. Yönettiği Sakko ile Vanzetti, Ah Biz Eşekler, Carrar Ananın Silahları ve Yaşayan Ölüler oyunlarından herbirinde tiyatromuz için önemli yenilikler yer aldı.

1966 yılında Tiyatro TÖS'ü kuran Sermet Çağan, bu deneyiyle Anadolu'ya para kazanmanın dışında halkçı bir tiyatroyu götürme savaşını verdi.

Titiz bir yazar olan Çagan, son yıllarda «At Gözü» isimli bir politik oyun üzerine çalışıyordu. Son aylarda belki de bu oyununun çalışmalarını bütünlemek için «Türkiye 1970» üzerine geniş bir dökümantasyon çalışması yaptı. Ayrıca titiz bir yönetmen olan Sermet Çağan, bu özelliğinden ötürü tiyatromuzda kendisini kabul etirmesine rağmen, kendisine yeterli fırsat verilmedi. Birçok oyun üzerine yaptığı sahneleme çalışmaları bu nedenden ramp ışığına çıkamadan kaldı. Çağan'ın çalışmaları arasında yayınlanmıyan birer kitap durumundaki iki çalışması da, Çin tiyatrosu ve epik tiyatro üzerinedir.

Çağan'ın tiyatromuza en büyük katkısı, hiç şüphesiz, kendi coşkusunu bir çok genç tiyatro adamına aşılamış olmasıdır. Tiyatroda nerede güçlü bir genç gruptan ses çıkmaktaysa, kesinlikle Çağan'ın genç dostlarının, çalışma arkadaşlarınındır.

Tiyatromuz, Çağan'la, kendini yenileyen, yeni yapıtlar vermeğe hazır, coşkulu bir yazarını çok genç yaşta kaybetti.

ant'a yeni dava açıldı

Ant'ın geçen ay yayınlanan agustos sayısındaki «Halklarımız Faşizme Karşı Direnecektir» başlıklı yorumdan dolayı sorumlu müdürümüz İnci Özgüden hakkında Cumhuriyet Savcılığı'nca dava açılmıştır. İnci Özgüden, T.C.K.'nun 155, 159, 311 ve 312. maddelerine göre, «halkı isyana ve askerleri itaatsizliğe teşvik etmek», «orduya hakaret», «suç olan bir fiili övmek», «sınıflar arasında tehlikeli surette kin ve adavet yaratmak» iddialarıyla sorguya çekildi.

Öte yandan, 6. filo'ya karşı Dolmabahçe direnişi sırasında polislerin Amerikalılardan kumanya almasını hicveden bir fıkradan dolayı 1 yıl hapis ve 4 ay sürgüne mahkum edilmiş bulunan eski sorumlu müdürümüz Alpay Kabacalı'nın mahkumiyeti, Yargıtay Birinci Ceza Dairesi'nce bozulmuştur. Avukatımız Müşür Kaya Canpolat'ın yaptığı savunmadan sonra Yargıtay Birinci Ceza Dairesi, 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin verdiği mahkumiyet kararının isabetsizliğine hükmetmiştir.

ortadoğu devrimci çemberi

filistin'de halk savaşı durmayacak

Geçtiğimiz ay, Sovyetler Birliği'nin de desteklediği Filistin Sorunu ile ilgili Amerikan Planı'nın bazı Arap rejimlerince de desteklenmesi ve İsrail ile ateşin kesilmesi, «*Ortadoğu Devrimci Çemberi*» açısından ilginç gelişmelere sebep olmuştur.

Bilindiği gibi, Güvenlik Konseyi 22 Kasım 1967 ta-

rihinde aldığı bir kararda, İsrail'in işgal ettiği topraklardan çekilmesini, fakat buna karşılık İsrail'in «*tanınmış güvenilir sınırlar*» içinde yaşamasını öngörmektedir. Savaş sonrasının gerilimi içerisinde bütün Arap rejimleri, Filistin mültecileri sorununu hiçe sayan ve İsrail'in varlığı şartına bağlı olarak ateşin kesilmesini öngören bu karara uzun süre karşı çıkmışlardır. İsrail'in siyonist liderleri de, 1967 savaşı başlamadan önceki sınırların güvenilir olmadığını iddia ederek, işgal ettiği topraklardan çekilmeye yanaşmamıştır. Ancak Amerika ve Sovyetler Birliği'nin giriştiği yoğun diplomatik faaliyetler sonunda, bu plan üzerinde masaya oturulması ve Gunnar Jarring'in de İsrail ile Arap ülkeler arasında arabuluculuk yapması gerek Kahire'ye, gerekse Tel Aviv'e kabul ettirilmiştir.

Ancak, Moskova'da haftalarca kaldıktan sonra Nasır'ın, hemen ardından da Kral Hüseyin'in Amerikan Barış Planı'na olumlu cevap vermeleri, Arap dünyasında büyük tepki yaratmış, aynı şekilde İsrail'in aşırı siyonist unsurları da bu plana ve masaya oturmayı kabul eden Golda Meir hükümetine cephe almışlardır.

Hiç şüphesiz Nasır'ın, Amerikan Barış Planı'nı kabul ederken öteki Arap devletlerine danışmamış olması, Araplar arası ilişkilerin gerginleşmesinde büyük rol oynamıştır. Hatırlanacağı üzere, Haziran 1967 yenilgisinden sonra Arap liderleri Hartum'da toplanarak ünlü «*üç hayır*» kararını vermişlerdi. Buna göre, İsrail'le görüşmeyecekler, tanışmayacaklar ve barışmayacaklardı...

Amerika'nın 19 Haziran'da, Sovyetler'in mutabakatını aldıktan sonra barış planını ileri sürmesi üzerine Nasır Moskova'ya çağırılmış, Sovyetler'in de ısrarıyla plana olumlu cevap vermiş, yani Hartum kararlarından ricat etmiştir.

Sovyetler'in global diplomasisi içinde ve «*barış içinde bir arada yaşama*» ilkesine göre bu plan üzerine çalışmalara başlanması bir anlam ifade edebilir. Ancak, ulusal kurtuluş savaşı veren Arapların meseleye bakışı, hiç şüphesiz, Sovyetler'inkinden oldukça farklıdır ve gösterilen tepki de büyük ölçüde haklıdır.

Nasır'ı Amerikan Barış Planı'nı kabul etmeğe iten, savaş yükünün büyük ölçüde Mısır'ın sırtında olması, Sovyet yardımı olmadan da bu yükü taşımasının imkansız bulunması olabilir. Ayrıca, görüşmeye oturmayı kabul etmek suretiyle de İsrail'i diplomatik alanda köşeye sıkıştırmak ve dünya kamuoyunun sempatisini kazanmak hesabı da söz konusu edilebilir. Mısır'ı bu tutumunda sadece Ürdün kayıtsız şartsız desteklemiş, Lübnan ise kendisini İsrail ile savaş halinde saymadığından herhangi bir tutumu takınmamıştır.

Savaşa fiilen katılmamış olan Arap devletlerinden Sudan ve Libya da Nasır'ı desteklemektedir.

Fakat, savaşın taraflarından olan Suriye ve Irak ile Cezayir, Nasır'ın tutumuna kesinlikle karşı çıkmışlardır. 1967 savaşında Golan tepelerini İsrail'e kaptırmış bulunan Suriye Hartum kararlarında ısrar etmektedir. Irak Başkanı Bekr ise, Nasır ile şiddetli bir polemiğe girmiş, iki devletin arası açılmıştır.

Amerikan Planı'nın kabulüne en şiddetli tepki ise,

tahmin edileceği gibi, Filistin direnme örgütlerinden gelmiştir. Bilindiği gibi, siyonistlerin Filistin'i ele geçirip İsrail Devleti'ni kurması üzerine Araplar anayurtlarından kovulmuştur. Halen bu Filistin mültecilerinden 750 bini Ürdün'de, 160 bini Suriye'de, 175 bini Lübnan'da, 300 bini Gazze bölgesinde bulumaktadır. Bunlar yirmi yıldan beri açlık ve sefalet içindedirler, Güvenlik Konseyi'nin çeşitli kararlarına rağmen İsrail sınırları içinde kalan Araplara da, Hitler'e rahmet okutacak şekilde ikinci sınıf vatandaş muamelesi uygulanmaktadır. Bu durumda, Filistin mültecilerinin insanca ve özgür yaşama haklarına kavuşabilmeleri için faşist - siyonist İsrail Devleti'nin yıkılması, Arap ve Yahudi emekçilerinin birarada yaşayabilecekleri demokratik bir Filistin Devleti'nin kurulması gerekmektedir. Filistin direniş örgütleri, bu bakımdan, İsrail Devleti'nin varlığını kabul eden bir karar suretini kendi varlıklarına kasteden bir karar olarak görmekte ve haklı olarak direnmektedirler. (Bak: *FİLİSTİN'DE HALK SAVAŞI VE ORTADOĞU*, Nayif Havatme, Ant Yayınları.) Amerikan Planı uygulansa ve İsrail ile Arap ülkeleri arasında, Amerika ve Sovyetler Birliği'nin de desteğiyle bir anlaşmaya varılsa bile, Filistin mültecileri sorunu halledilemeyecektir Bu bakımdan, Filistin mültecileri 1967'de başlattıkları «*silahlı halk savaşı*»nı sürdürmek kararındadırlar. Nitekim İsrail ile komşu arap ülkeleri arasında ateş kesildiği halde direnme örgütlerine mensup gerillalar İsrail'e baskınlarına devam etmektedirler.

Ancak direnme örgütlerinin savaşı sürdurmelerinde yeni güçlükler de söz konusudur. Çünkü, Amerikan Barış Planı'nı kabul etmeyen örgütlere Mısır, Urdün gibi Arap ulkelerinin maddi yardımlarını sürdürmeleri ihtimali çok zayıftır. Nitekim daha şimdiden gerici Arap rejimleriyle Mısır ve Ürdün'ün gerillalara maddi yardımı kesildiği gibi, Nasır gerillaların Mısır'daki yayınlarını da susturmuştur.

Nasır'ın Amerikan Barış Planı'nı kabul etmesinde en büyük etkenlerden birinin bu direnme orgutleri olduğu da muhakkaktır. Zira, işçi sınıfı ideolojisini benimseyen, marksist - leninist teorilere gore hareket eden Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi gibi direniş örgütleri ve hatta El Feth'in kilit noktalarında bulunan birçok gerillacılar, Arap halklarının kurtuluşu için sadece ortak düşman Amerikan ve İsrail emperyalizmine karşı savaşmanın yetmeyeceğini, gerici Arap rejimlerine ve Nasır tipi küçük burjuva iktidarlarına karşı da savaşmak, işçi koylü iktidarlarını kurmak gerektiğini açıklamışlardır. Küçük burjuva iktidarlarının sürekli başarısızlıkları karşısında marksist - leninist kadroların halk kitlelerinde gün geçtikçe büyük taraftar kazanmaları karşısında Küçük Burjuva iktidarlarını tehlikede gören Nasır'ın, bu direnme örgütlerini daha etkili hale gelmeden ezmek için Amerikan Planı'nı kabullenmiş olması akla yakın gelmektedir.

Bu bakımdan Filistin gerilla orgütleri «halk savaşı»nı sürdürmekte büyük güçlüklerle karşı karşıyadırlar. Zira Filistin gerillaları, Vietnam gerillaları gibi kendi topraklarında değil, komşu Arap ülkeleri topraklarında üslen-

mişlerdir. Ürdün'de ve Lübnan'da zora dayanarak kalmaktadırlar. Hüseyin ile araları açılmış, Hüseyin'in askerleriyle Filistin gerillaları arasında bir kaç ay önce sert çatışmalar olmuştur. O sırada zor karşısında gerillaların istemediği komutanlarını görevden uzaklaştırmış bulunan Hüseyin, şimdi onları tekrar komuta mevkilerine getirmektedir.

Ancak, bütün bu olumsuz gelişmelere rağmen, Filistin direnme örgütleri, desteklerini halktan aldıkları, «*halk ordusu*» oldukları için, güç zamanlarda da mücadelelerini sürdurebileceklerdir. Çünku halk savaşlarının kolay ezildigi dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir. Kaldi ki, kuçük burjuva iktidarları arasındaki rekabet de, Filistin gerillacılarına yardım etmektedir. Nitekim, Nasır'la çatışan Irak, Suriye, Cezayir, Filistin gerillalarını desteklemege devam edeceklerdir. Hatta, Irak bazı birliklerini El Feth'in emrine vermiştir.

Ayrıca, Filistin gerillaları, Çin Halk Cumhuriyeti'nden de yardım gormektedirler. Gucünü kabul ettirdiği oranda, diplomatik tutumunun aykırılığına rağmen, Sovyetler Birliği de, Filistin gerillalarına yardım zorunda kalacaktır.

Ortadoğu bugun bir dönüm noktasına gelmiştir. Artık mücadele sadece halklarla emperyalizm arasında değil, marksist-leninist devrimcilerle kuçük burjuva iktidarları arasında da sürdurulecektir. Ki bu mücadele, Ortadoğu Devrimci Cemberi'ni daha sağlam bir zemine oturtacaktır

latin amerika'da devrimci mücadele

Ortadoğu'da devrimci mücadele yeni aşamaya girerken, Latin Amerika'da devrimciler yeni mücadele yöntemleriyle emperyalizme ve yerli işbirlikçilerine her gün yeni yeni darbeler indirmektedirler.

Bolivya'da 1967'de Ernesto Che Guevara tarafından kurulmuş bulunan «*Bolivya Ulusal Kurtuluş Ordusu*», büyük devrimcinin alçakça öldürülmesinden uç yıl sonra yeniden faaliyete geçmiş ve ilk olarak Teoponte kasabasını ele geçirmiştir. Gerillacılar, kasabayı işgal ettikten sonra iki Alman'ı rehin olarak kaçırmışlar ve 10 siyasi tutuklu serbest bırakılmadığı takdirde idam edeceklerini bildirmişlerdir.

Che'nin katillerinden olan, ancak geçen yıl «*devrimci*» pozuna girerek darbe yapan ve ne gariptir ki, birtakım küçük burjuva kuyrukçuları tarafından da alkışlanan Bolivya Diktatörü General Alfredo Ovando, bunun üzerine derhal sıkıyönetim ilan etmiş, ancak Ernesto Che Guevara'nın kavga arkadaşı olan 10 gerillacıyı da serbest bırakmak zorunda kalmıştır.

Öteki Latin Amerika ülkelerinde de, gerillalar, özellikle Batı Avrupa'lı diplomatları rehine olarak kaçırmak suretiyle etkili bir eylem uygulamaktadırlar. Son olarak Uruguay'da «*Tupamaros*» gerillalarının Amerika'lı bir polis uzmanını kaçırmaları ve karşılığında 150 siyasi mahkumun serbest bırakılması isteğinin yerine getirilmemesi

üzerine öldurmeleri karşısında Devlet Başkanı Pacheco Areci diktatörlük ilan etmiştir. Ancak, yoksulluğun ve sömürünün pençesinde inleyen halktan büyük destek gören Tupamaros gerillalarının dikta rejimi altında daha etkili mücadele edecekleri ve daha geniş destekler sağlayacakları muhakkaktır. Nitekim diktadan yılmayan Tupamaros, derhal bir başka Amerikalı ile Brezilyalı diplomatı da kaçırmıştır.

İspanya'da faşizm sarsılıyor

En uzun ömürlü faşist rejimlerden birinin zulmu altında inleyen İspanya'da da, son zamanlarda devrimci kavgalar şiddetlenmiştir. Granada'da inşaat işçileri polisle çatışmışlar, bir polis arabasını devirerek tahrip etmişler, bir polisi yaralamışlardır. Öte yandan çatışmada üç işçi can vermiştir. Buna rağmen direniş durmamış, aksine genişlemiş, 12 bin işçi iş bırakmıştır. Aynızamanda Madrit'te de metro işçileri greve başlamışlardır. Bunun üzerine Franco yeni bir faşist tedbire başvurmuş, greve son verilmediği takdirde bütün grevci işçileri askere alacağını ve zorla çalıştıracağını bildirmiştir Faşist hukümet zora gittikçe, işçi direnişinin daha yoğunlaşması ve daha devrimci nitelik kazanması beklenmektedir.

Hindistan'da devrimci köylü eylemleri

Uzakdoğu'da, Hindistan'da ise geçen ay komünistlerin ve sosyalistlerin çağrılarına uyan yoksul köylülerin toprak işgalleri bütün ülkeyi sarmıştır. Egemen sınıflar adına radikal reformlar yapmaya kalkışan Kongre Partisi, onu dahi gerçekleştirememiş ve toprak reformunu uzun süreden beri ertelemişti. İlerici partilerin parlamentoda toprak reformu kanununu çıkartmak için mücadeleleri sonuç almayınca, köylüler devrimci eylemlere girişerek topraklara fiilen elkoymuşlardır. Bunun üzerine hükümet şiddete başvurmuş ve Hindistan Komünist Partisi Başkanı S. A. Dange'yi, ülkenin en zengin ailelerinden birine ait toprakların işgalinde köylülere yardımcı olmak üzere geldiği Yeni Delhi'de tutuklamış, ayrıca ülkenin çeşitli yerlerinde 8·800 kişi gözaltına alınmıştır. Ancak, köylülerin devrimci eylemleri polis baskısıyla önlenemeyecek kadar güçlüdür ve işgal edilen toprak miktarı kişilere ait 20000, kamuya ait 55000 dönüm olmak üzere 75000 dönümü bulmuştur.

sovyet alman antlaşması

Geçen ay Sovyetler Birliği ile Federal Almanya arasında imzalanmış bulunan «saldırmazlık paktı,» iki ülke arasındaki bir antlaşmanın çok ötesinde, tüm uluslararası ilişkileri etkileyecek bir önem taşımaktadır.

Antlaşma, Federal Alman Şansölyesi Willy Brandt'ın ta «*büyük koalisyon*» dönemindeki dışişleri bakanlığı sırasında giriştiği «*doğuya açılma*» politikası ile, Sovyet yöneticilerinin Kruşçof döneminden itibaren uyguladıkla-

rı «barış içinde bir arada yaşama politikası»nın en gösterişli şekilde çakıştığı bir olay olmuştur.

Yuz yıl öncesine kadar Avrupa'da Hohenzollern (Almanya), Hapsburg (Avusturya) ve Romanof (Rus) aristokrasilerinin tam bir çıkar birliği halinde sürdürdükleri *Üç Imparatorlar Ittifakı*», burjuvazinin gelişmesiyle sarsılmış ve kapitalist gelişmenin yarattığı çıkar çatışmaları 1880'lerden beri iki ülkeyi birbirine düşürmüştür. İkinci Dünya Savaşı sonlarında Rusya'da Sovyetler iktidarı kurulduktan sonra Almanya'nın da sosyalist devrimin eşiğine gelmesi iki ülkenin emekçi halkları arasında proleter enternasyonalizmine uygun bir kardeşlik ilişkisi kurulması ihtimalini güçlendirmişse de, gericiliğin kaba kuvvetle Alman devrimcilerini tasfiye etmesi, daha sonra Hitler faşizminin Almanya sınırlarını da taşarak Avrupa'nın büyük kısmını işgal etmesi, iki ülke arasında kesin çatışma yaratmıştır. 1939'da iki tarafın da taktik icabı imzaladıkları ömürsüz «*dostluk*» antlaşması bir yana bırakılırsa, ilk defadır ki, farklı sistemlere sahip iki ulke, Avrupa'nın bugünkü sınırlarını değiştirmek için kuvvete başvurmayacakları ve herhangi bir toprak talebinde bulunmayacaklarını karşılıklı taahhüt etmektedirler. Böylece Sovyetler Birliği, Federal Almanya'yı Demokratik Alman Cumhuriyeti'nden ayrı bir devlet olarak muhatap alırken, Federal Almanya da, Südetler'in, Oder-Neisse'nin doğusunun ve Demokratik Alman Cumhuriyeti topraklarının bugünkü statüsünü tanımış olmaktadır. Bu taahhüt, Federal Almanya'nın savaş sonrasından beri güttüğü «*genişleme politikası*»nı terketmek anlamına gelmektedir.

Ancak, bu anlaşma, Berlin sorununu yine de askıda bırakmıştır. Berlin üzerinde Amerika, İngiltere ve Fransa da söz sahibi olduklarını iddia ettikleri için Federal Almanya bu konuda tek başına Sovyetler Birliği'yle bir anlaşmaya gitmekten kaçınmıştır. Alman - Sovyet Antlaşması'nın, Federal Almanya'nın müttefikleri, özellikle Amerika Birleşik Devletleri tarafından tasviple karşılanması beklenemez. Ve bu anlaşmaya rağmen, herhalde, Berlin meselesi Batı ile Doğu arasında bir çatışma konusu olmakta devam edecektir. Ne var ki, Batı Alman kapitalizmi, sanayi mamullerine sosyalist ülkelerde yeni pazarlar bulmak için, Kiesinger'in intikamcı muhalefetine rağmen, bu antlaşmayı desteklemek zorundadır.

Sovyetler Birliği'nin de Avrupa ülkelerini nötralize etmek için giriştiği «*batıya açılma*» ve «*barış içinde bir arada yaşama*» politikasının, proleter enternasyonalizmi ve dünya halklarının emperyalizme karşı mücadelesi açısından doğuracağı sonuçlar dikkatle izlemek ve ihtiyatla değerlendirilmek gereknektedir. Zira, Sovyetler Birliği'nin Ortadoğu'da «*halk savaşı*» veren Filistin direnme örgutlerinin muhalefetine rağmen, Amerikan Barış Planı'nı desteklemiş ve küçük burjuva rejimlerine de kabul ettirmiş olması «*proleter enternasyonalizmi*» yönünden Sovyetler için lehte bir puan değildir. «*Barış İçinde Bir Arada Yaşama*» politikası, halkların emperyalizme karşı savaşlarını köstekleyici değil, aksine bu mücadelelere güç kazandırıcı olduğu oranda müsbet bir anlam ifade edecektir.

işçi - köylü ittifakı için mücadele edelim!

e. kaya

TÜRKİYE proletaryasının kendisi için sınıf olma yolundaki mücadelesi, Türkiye'yi sömürgeleştirme ve ekonomik çöküntüyü hızlandırma kararlarıyla daha fazla etkinlik kazanırken, bu kez Anadolu'nun ve Trakya'nın dört bir yanında köylü eylemleri de hızla yayılmaya, gitgide büyümeye başladı. Çerkezköy'den Antep'e, Manisa'dan Bulancak'a, emperyalizmin ve yerli işbirlikçilerinin maskeleri indiriliyor, sahte demokrasilerinin foyası meydana çıkartılıyor. Kendiliğinden gelme halk muhalefeti, sosyalist militanlarca Devrimci Halk Muhalefeti'ne dönüştürülüyor.

İşçi ve köylü eylemlerinin yaygınlaşması, sosyal, ekonomik ve siyasal baskılara başkaldıran şehir küçük burjuvazisinin direnişinin güçlenmesi karşısında emperyalizmin ve yerli işbirlikçilerinin baskısı da, doğal olarak, artacaktır. Güçlü 16 Haziran direnişinden sonra İstanbul, İzmit ve Gebze'ye anayasaya aykırı olarak getirilen sıkıyönetim ve Doğu Anadolu'da aylardır sıkıyönetimsiz uygulanan terör ve sindirme harekatı, en küçük köylü eyleminin karşısına dahi jandarma ve komando çıkartılması, sosyal patlamalar fazlalaştıkça, örtülü faşizmin açık faşizme dönüşmesinin kaçınılmaz olduğunu göstermektedir. Hiç şüphesiz, böyle bir açık faşizm döneminde emperyalizmin ve egemen sınıfların baskılarına en çok Türkiye proletaryası ve proleter ideolojisinin kavgasını veren Türkiye sosyalistleri hedef olacaktır.

Gel gör ki, sosyalistler açısından, içinde bulunduğumuz ortam bir dağınıklık ve örgütsüzlük ortamıdır. Proletarya sosyalizmi ile küçük burjuva sosyalizmi arasındaki çelişme tam anlamıyla çözülmüş, küçük burjuva sosyalizmi mutlak yenilgiye uğratılmış değildir.

Sosyalistlerin acil görevlerinin başında örgütlenme sorununun çözülmesi gelmektedir. Ancak, proleter örgütlenmesiyle birlikte, **kesintisiz devrim mücadelesinin ilk aşamasında temel devrimci gücü teşkil eden «işçi - köylü ittifakı»nın** gerçekleştirilmesi de, proleter hegemonyasının kurulmasının vazgeçilmez, ihmal edilmez şartıdır.

Köylülük meselesi, marksist - leninist teori açısından son derece önemlidir. Çünkü **«köylü, İrlanda'dan Sicilya'ya, Andaluzya'dan Rusya ve Bulgaristan'a kadar, nüfusun, üretimin ve siyasi gücün çok önemli bir unsurudur.»**

Bugün Türkiye'de köylüler toprak istemektedirler. Toprak ağasının, aracının, tefecinin sömürüsüne karşı çıkmaktadırlar. İşbirlikçi iktidarın kredi politikasına, pazarlama politikasına, zamlarına karşı kenetlenmektedirler. Faşistçe baskılara karşı kendilerini korumak ve insanca yaşamak için savaşmaktadırlar. Köylülerin bu mücadeleleri, ancak gerçek devrimci, sonuna kadar devrimci işçi sınıfının mücadelesi doğrultusunda yönlendirildiği zaman devrimci bir güç olmak niteliğini kazanacaktır.

Türkiye'de de nüfusun üretimin ve siyasi gücün çok önemli bir unsurunu teşkil eden köylülüğe sosyalistlerin yaklaşımı, ne çirkin politika esnafının «efendimiz» sahtekarlığı biçiminde, ne de Ecevit popülizminin «toprak işleyenindir» sloganı ardına gizlediği büyük burjuvaziyi güçlendirme kampanyasına benzer biçimde olacaktır.

Köylüler, üretim araçlarının mülkiyetindeki konumlarına, ürünlerin bölüşümünde aldıkları pay oranlarına göre, üretim ilişkilerinin tümündeki yerlerine göre, değişik sosyal kategoriler içinde bulunurlar. Bireylerin bilinçlerini belirleyen, kendilerini çevreleyen maddi ortam olduğuna göre, sos-

yal kategorilerin kapsadığı kitlenin çeşitli aşamalarda «kesintisiz devrim» içindeki tutumlarını bilmemiz, sözkonusu toplum kesimlerini bilimsel bir yöntemle incelememizi gerekli kılar. Bu, devrimimizin başarıya ulaşması için zorunludur.

Köylülüğün çeşitli kategorileri hangileridir:

TARIM PROLETARYASI: «Tarım proletaryası demekle, senelik, aylık veya günlük tutulan tarım işçilerini kasdetmekteyiz. Ne toprakları, ne tarım aletleri, ne de sermayeleri olmadığından, sadece emeklerini satarak yaşayabilirler.» Lenin de yıllığına yada mevsimlik işe alınan gündelikçiler yada çiftlik yanaşmaları ve kapitalist tarım işletmelerinde ücretli emek karşılığında geçimlerini kazanan ücretli işçileri «tarım proletaryası» olarak nitelendirir.

YOKSUL KÖYLÜ: «Yoksul köylülerin bazıları topraklarının bir kısmına ve birkaç tarım aracına, hiç toprağı olmayan diğerleri ise yalnızca birkaç tarım aracına sahiptirler. Kural olarak yoksul köylüler, üzerinde çalıştıkları toprakları kiralamak zorunda olup, toprak kirası ve borç faizi ödedikleri ve bir ölçüde kendilerini ücret karşılığı kiraya verdikleri için sömürülmeğe mahkumdurlar.» (Mao Tse-tung. **Seçme Eserleri**, Cilt I, Kitap I).

ORTA KÖYLÜ: Bu kategorin'n tanım'nı yaparken Lenin ve Mao Tse-tung şu ana noktalarda birleşmektedirler: Orta köylülerin çoğu, çok sayılamayacak toprağa sahiptirler yada kiracıdırlar. Gelirlerinin tümünü yada büyük kısmını kendi emekleriyle elde ederler Genellikle başkalarını sömürmezler, aksine toprak kirası ve borç faizi ödeyere'ç başkaları tarafından sömürülürler. Aralarında yer yer işgücü satınalanlar da vardır.

ZENGİN KÖYLÜ: Bilimsel sosyalizmin ustaları, zengin köylülerin kural olarak toprağa sahip olduklarını, kimisinin bir kısım toprağı başkalarından kiraladıklarını, üretim araçlarına ve nakid sermayeye sahip bulunduklarını, bizzat emeğe katılmakla beraber gelirlerinin büyük kısmını sömürüden elde ettiklerini ifade ederler.

TOPRAK AĞASI: Bu kategoriye giren köylüler, toprağa sahip olan, bizzat emeğe katılmayan yada çok az katılan, köylüleri toprak kirası yoluyla, borç para vererek ve işçi çalıştırarak sömüren, bazen sanayi ve ticaretle de meşgul olan köylülerdir.

Sosyalistlerin köylülüğün değişik kategorilerine karşı devrim sürecinin çeşitli aşamalarında tutumları elbette değişik olacaktır

«Tarım proletaryasına kendi çıkarlarıyla burjuva köylülerin çıkarları arasındaki çelişkiyi açıklamalı, onu sosyalist devrim için mücadeleye çağırmalı, zulmün ve yoksulluğun bazı köylü tabakalarını küçük burjuva haline getirmekle sona ermeyeceğini, bunların ortadan kalkması için sosyalist düzenin, burjuva düzeninin yerini alması gerektiğini göstermeliyiz.»

Devrimci mücadeleyi doğru yolundan saptırmak isteyenler, hemen her dönemde sosyalist örgütlere kadar girmişler, kâh ekonomizmi, kâh küçük burjuva kuyrukçuluğunu, kâh devrimi geciktirici, engelleyici başka yolları teorik kılıflarla ortaya sürmüşlerdir Eylem içinde bağ kurulan proletaryaya sosyalizmi anlatmak yerine sendikal, ekonomik, demokratik hedefler göstermekle yetinmek, sosyalizmden söz etmeğe yasak koymak, ülkemizdeki oportunistlerin başlıca marifetlerindendir. Oysa, tarım proletaryasına karşı sosyalist militanların nasıl konuşması gerektiğini Lenin şöyle açıkhyor: «...Köy proletaryasına şunu da söylüyoruz' «Bütün gücünle şimdi gerçekleştirmeğe çalıştığın en köklü köylü zaferi bile, seni yoksulluktan kurtarmayacaktır. Sen bu yoksuluktan, ancak bütün proletaryanın - hem tarım, hem sanayi proletaryasının - burjuvaziye karşı zaferiyle ve sosyalist bir toplumun kurulmasıyla kurtulabileceksin'...» (**İşçi ve Köylü İttifakı**, S. 25)

Günümüz Türkiye'sinde tarım proleterlerinin ikili mücadelesini şöyle koymak doğru olacaktır:

Sanayi proletaryası, tüm proleter unsurlar, yoksul ve

orta köylülerle birlikte devrimci demokratik halk iktidarı, yani «DEVRİMCİ İŞÇİ - KÖYLÜ İKTİDARI» için emperyalizme, işbirlikçilerine, işbirlikçileşmiş büyük bürokratlara, toprak ağalarına, aracı ve tefecilere karşı; ve sanayi proletaryası, tüm proleter unsurlar ve yoksul köylü ile birlikte «SOSYALİZM» için kent ve köy büyük burjuvazisine karşı. Bu iki mücadelenin birlikte yürütülmesi gerekmektedir.

«Yoksul köylüler, ya hiç toprağı olmayan yahut yetersiz miktarda toprağı olan geniş köylü kitleleri, tarım bölgelerinin yarı proletaryası, devrimin en sağlam kuvveti proletaryanın tabii ve en güvenilir müttefiki ve devrimin başlıca gücüdür. Yoksul köylüler ve orta köylüler, ancak proletaryanın önderliği altında kurtuluşlarını sağlayabilirler. Proletarya da ancak yoksul ve orta köylülerle sağlam bir ittifak kurduktan sonradır ki, devrimi zafere ulaştırabilir. Bu ittifak kurulmadan zafer imkansızdır.»

Köylerde eylem yürütme, köylüleri etkime ve örgütleme meselelerini ele alırken, Türkiye bütününe uygun ortak tek tip çalışmaya ulaşmanın hiçbir zaman söz konusu olmadığını da bilmemiz gerekir. Coğrafi farklılıklar, üretim maddelerinin çeşitliği yöresel üst yapı özellikleri, çeşitli bölgelerde çeşitli eylem biçimleri denememizi, çeşitli etkime araçları kullanmamızı ve örgütlenmede farklı yöntemler uygulamamızı zorunlu kılmaktadır.

Doğaldır ki, ana sorunu üretiminin değerlendirilmesi olan orta köylünün hakim bulunduğu alanlarla, tarım proleterlerinin çoğunlukta bulunduğu alanlar kendilerine özgü farklılıklar gösterecektir. Hatta ürünleri farklı olan fındık üreticisi orta köylülerle, tütün üreticisi orta köylüler arasında bile farklı yörelerde farklı eylem ve örgüt biçimleri denemek gerekecektir.

Bizim esas sorunumuz, yoksul köylüyü ve köy proletaryasını şehir proletaryası ile birlikte örgütlemektir. Ama bu bizi, özde küçük burjuva ideolojisi taşıyan orta köylü kesiminde eylem yapmaktan, onları örgütlendirmekten alıkoymamalıdır. Eylem ve örgütlenmede sosyo - ekonomik yapıları benzeşen alanlar kendi bütünlükleri içerisinde ele alınmalıdır. Örneğin, bir tütün hareketinde Karadeniz'in, Ege'nin, Marmara'nın, Güney Doğu'nun bütün içerisinde bir çalışma yapılmalı, birbiri ardına sıralı, izleyen eylemlere geçilmelidir.

Köylere doğrudan doğruya etkimenin çoğunlukla mümkün olmadığı da unutulmamalıdır. Köylerde özellikle kendi dışlarında olan olaylar ve bu olayların haberleri, köylüler tarafından kitle haberleşme araçlarıyla doğrudan doğruya izlenmez. Çoğunlukla köy lideri durumunda olan kişiler haberleri köylülere kendi örnekleriyle yeniden aktarırlar. Ve kendi değerlendirmelerini köylülere olayı aktarırken kabul ettirirler. Köylerde hareketler çoğunca bu yorumlara göre biçimlenir. Direnişler, karşı çıkmalar, köy lideri durumunda olan kişiler tarafından yürütülür.

Bu gerçek de bize göstermektedir ki, bir köyde yada yakın birkaç köyde eylem yürütecek grupların, öncelikle çalışma alanlarını çok iyi bilen kişilerden meydana gelmesi, sonra mutlaka yörede oturmakta olan köy liderleri yada liderliğe aday kişilerle sıkı bağlar kurması gerekir. Bu sıkı bağlar sadece olaylar döneminde, üretimin pazarlanması döneminde yada ırgatların çalışma zorluklarıyla karşılaştıkları dönemlerde değil, yılın bütünü içerisinde yaygınlaştırılmalı, sürekli kılınmalıdır. Özellikle yeni lider adaylarıyla bağ kurulduysa, ki çoğu yerde böyle olmak gerekir, bunların özellikle köy proleterlerinden yada yoksul köylülerden seçilmesi ve kendilerivle sürekli temas kurulması, onları sosyalist dünya görüşü ile silahlandırmamızı ve köylülüğü işçi sınıfının devrimci mücadelesine kazanmamızı sağlayabilecektir.

Köylü hareketleri örgütlendirildiği, düzenli bir şekilde yönlendirildiği, işçi sınıfı mücadelesi ile somut bağları kurulduğu takdirde güçlü bir silah, dev bir olay olacaktır.

Kırsal bölgelerde yürütülecek mücadelenin ana gücünü yoksul köylüler oluşturmalıdır. Bütün köylü hareketleri, kit-

le çizgisi içinde değerlendirilmelidir Kendiliğinden gelişen köylü hareketleri desteklenirken, aynı dertlere sahip yörelerin de harekete geçmesi sağlanmalıdır.

Bütün köylü hareketlerinde liderlik meselesine çok dikkat edilmelidir. Liderlik asla köylülerden kopuk olmamalıdır En devrimci köylüler olması açısından, köy proleterleri ve yoksul köylüler, bütün köylü örgütlerinin lideri olmalıdırlar.

Köylülüğün özgül alanlarında pratiğe yönelik yoğun çalışmalarla hem eylem hedeflerimiz, sloganlarımız ve asgari programımızın parçaları belirlenmiş olacak, hem de hareketler yönelmesı gereken raya oturabılecektir

Emperyalizmin yaklaşan oyunu faşizm tehlikesine karşı **DEVRİMCİ HALK CEPHESİ**'ni güçlendirmenin başlıca şartı, köylülüğü işçi sınıfının önderliğinde temel ittifaka, işçi - köylü ittifakına kazanmaktır.

İşçi sınıfının öncülük edeceği devrimci halk cephesi'nin kuracağı devrimci demokratik halk ıktidarı da, «**İŞÇİ-KÖYLÜ TEMEL İTTİFAKI**»nın damgasını taşıyacaktır. Bu bakımdan bu geçiş iktidarı, **DEVRİMCİ İŞÇİ - KÖYLÜ İKTİDARI**'dır. Ancak sosyalistler, bu köylülüğe yönelik eylemleri sürdürürken devrimci işçi - köylü iktidarının bir nihai hedef olmadığını, **KESİNTİSİZ DEVRİM** süreci içinde işçi sınıfının hiç duraklamadan kendi mutlak iktidarını kurarak sosyalist dönüşümleri gerçekleştireceğini bilmek zorundadırlar. Şu halde:

Gelişen köylü hareketlerini devrimci kanallardan akıtmağa ve işçi - köylü ittifakına yönelmesine çalışalım. İşçilerin ve köylülerin devrimci ittifakını sağlayalım.

Partiyi işçi - köylü yığınları içinde bir silah haline getirelim.

Partiye proleter sosyalizmini hakim kılalım, «kesintisiz devrim» süreci içinde partiyi DEVRİMCİ İŞÇİ - KÖYLÜ İKTİDARI'na yönelen Devrimci Halk Cephesi'nde önder kılalım.

ANT OKURLARINA

Bu ay 5. sayısını yayınladığımız ANT Sosyalist Teori ve Eylem Dergisi, okurlarımızın da sık sık belirttikleri gibi, aylık yayın alanında büyük bir boşluğu doldurmuş ve tahminlerimizin çok üstünde bir ilgi ve destek görmüştür. Aylık yayına geçerken açıkladığımız gibi, aylık dergimiz ile birlikte «*haftalık*» dergi yayınını da yeniden başlatmak üzere çalışmalarımız sürdürülmektedir Ancak hükümetin aldığı son ekonomik kararlar, maliyet giderlerinde fahış artışlara sebep olduğundan, mali olanaksızlık nedeniyle «*haftalık*» dergimizin yayını bir süre daha gecikecektir. Bundan böyle ANT Sosyalist Teori ve Eylem Dergisi'ni ve kitap yayınlarımızı daha mukemmel hale getirmeğe çalışırken, onlarla birlikte «*haftalık*» dergimizin de bir an önce yayınlanabilmesi için yeni olanaklar sağlamak üzere çalışmalarımıza hız verilmiş olup, ilk fırsatta Türkiye sosyalistlerine yepyeni bir biçim ve daha dolgun bir içerikle mükemmel bir «*haftalık*» dergi sunulacaktır.

ortak pazar, devalüasyon ve zamlar

nuri karacan

Türkiye'nin Ortak Pazar'a girmesinin ve devalüasyona gidilmesinin sosyal ve politik açıdan eleştirisi aylık yorumumuzda yapılmıştır. Aşağıdaki yazıda Nuri Karacan, her iki olayı, ekonomik açıdan ve burjuva iktisatçılarının kendi verilerine dayanarak eleştirmekte ve ne Ortak Pazar'a girmenin, ne devalüasyonun, ne de yüzeydeki gelir bölüşümü tedbirlerinin Türkiye'nin içinde bulunduğu korkunç durumu çözemeyeceğini ortaya koymaktadır.

●

ALIŞILMIŞIN aksine, bu yıl yaz sıcakları önemli iktisadi kararlara sahne oldu. 22 Temmuz 1970 tarihinde Brüksel'de Ortak Pazar Bakanlar Kurulu toplantısında Türkiye'nin «*ortak üye*» olarak, 5 yıl süren «*hazırlık dönemi*»nden 22 yıl sürecek «*geçiş dönemi*»ne girmesinin kararlaştırılmasından sonra, 9 Ağustos 1970'de Türk parasının dış değerini yüzde 66 oranında düşüren devalüasyon ve bununla birlikte bir dizi zam ve vergi yürürlüğe kondu. Yazımızın amacı bu yeni iktisadi değişikliklerin Türkiye ekonomisi üzerindeki muhtemel etkilerini araştırmaktır. Önce Ortak Pazar'dan başlıyacağız.

Genel olarak, bir ülkenin dış ticarette bulunması bu ülkenin kendi kaynaklarıyla yurtiçinde üretebildiğinden daha fazla mal ve hizmetten faydalanmasını sağlar. Bir ülkenin dış ticarette bulunduğu ülke sayısı arttıkça (piyasa genişledikçe) dış ticaretten elde edilen istifade de artar, çunkü piyasa genişledikçe bu ülke ürettiği malı daha yüksek bir fiyat ödeyerek satınalacak bir alıcı, ve satınalmak istediği malı daha ucuza satmak istiyen bir satıcı bulabilir, yine, piyasa genişledikçe bu ülkedeki firmalar daha ucuza kiralıyabilecek üretken hizmet bulabilirler (firmaların maliyetleri düşebilir), ve bu ülkedeki üretken hizmetler daha yüksek gelir sağlıyabilecekleri (daha verimli oldukları) işler bulabılirler. Ayrıca, nasıl belli ülke içinde ihtisaslaşma verim artışı sağlıyorsa, dış ticaret de milletlerarası ihtisaslaşmaya ve üretimin artmasına yolaçar. Demek ki, diğer şartlar aynı kalmak şartıyla, bir ülkenin mübadeleye giriştiği dış piyasa ne kadar büyükse, dış ticaretten sağlıyacağı fayda da o kadar büyük olur.

Halbuki, bütün ekonomik birleşmeler gibi Ortak Pazar da, daha geniş bir dış piyasanın nimetlerinden vezgeçmek bahasına bu birliğe katılan ülkeere *sınırı* menfaatler sağlamak için kurulmuştur. Nitekim Ortak Pazar'ın amaçlarından biri, Birlik dışındaki ulkelere müşterek gümrük tarifeleri uygulamaktır. Bunun sonucu olarak, Türkiye belli malı Birlik dışındaki bir ülkeden, Birlik içinde bu malı en ucuza satan ülkeye oranla yüzde 30 daha ucuza satınalacak durumda da olsa, Birliğin bu mala uyguladığı müşterek gümrük tarifesi yüzde 30'dan büyükse, malı Ortak Pazar dışındaki ülkeden değil, Ortak Pazar'dan satınalacaktır. Ayrıca, Ortak Pazar bünyesi içinde, *«Avrupa Tarımsal Garanti ve Yonelime Fonu»* adı altında kurulan bir fon, Turkiye'nin Ortak Pazar ülkeleri dışından tarımsal mal satınalması halinde bu malın fiyatı ile daha yüksek Ortak Pazar fiyatı ile daha yüksek Ortak Pazar fiyatı arasındaki farkı bu fona odemesini gerektirecektir. Aynı şey diğer Ortak Pazar ülkeleri için de geçerlidir.

Ortak Pazar ülkeleri niçin daha geniş bir piyasanın nimetlerinden vazgeçmekte, fakat kendi aralarındaki piyasayı gümrük sınırlarını sıfıra indirmek suretiyle mumkün olduğu kadar genişletmiye çalışmaktadır? Bu ülkelerin dünya çapında bir piyasanın faydalarından vazgeçmesinin sebebi, rekabetten ve bunun sonucu olarak sabit kambiyo haddinde ödemeler bilançosu açıklarının büyümesinden korkmaları; kendi aralarındaki piyasayı genişletmek istemelerinin sebebi, kapalı ekonomiye oranla dışa açık ekonominin üstünlüklerinden faydalanmak istemeleri, kendi aralarındaki rekabetten çekinmemeleridir.

türkiye ortak pazarda rekabet edebilir mi?

Öyleyse şu soruyu sormalıyız: Türkiye Ortak Pazar içinde diger ülkelerle rekabet edebilecek midir? Türkiye'nin ileri ülkelerle rekabet etmesini, kapılarını dünya piyasasına açmasını engelliyen döviz tahditleri, kotalar, gümrük resimleri, primler... uygulamasına yolaçan sebepler, Ortak Pazar ülkeleri için de geçerli değil midir? Türkiye'nin bugün için sanayi ürünlerinde diger Ortak Pazar ülkeleriyle rekabet etmesi duşünülemez. Turkiye bir kısım sanayi ürünlerini hiç üretememektedir, ürettiklerinin maliyeti de bu ülkelerle rekabet etmeyi imkansız hale getirecek kadar yüksekir. Buna karşılık, pamuk, pamuk ipliği, pamuklu dokuma, tutün, üzüm, kuru incir, fındık, narenciye, zeytinyağı, şeker gibi tarımsal ürünlerde diger ülkelerle rekabet edebilir.

Bu aşamada şu soruların cevaplandırılması gerekir: Türkiye bugün için sanayi ürünleri bakımından Ortak Pazar ülkeleriyle rekabet edemiyecek durumdaysa, tarımsal urünlerde mi ihtisaslaşmalıdır? Bu sorunun cevabı «hayır» ise, Türkiye 22 yıl içinde sanayi ürünlerinde Ortak Pazar ülkeleriyle rekabet edecek hale gelebilir mi?

Tarımda ihtisaslaşmak, istenmiyen bazı sonuçlara yolaçar. Nitekim, gelir artarken tarımsal mallar talebi pek az artar, hatta bazı hallerde azalır Ayrıca, yeni sentetik liflerin ve bileşimlerin bulunmsı zaman içinde tarımsal

hammaddelere olan talebi azaltmaktadır; bunun sonucu, tarımsal malların milletlerarası fiyatının sanayi ürünlerininkine oranla düşme temayülü göstermesidir. Bu da, belli miktarda sanayi ürünü satın almak için gitgide artan miktarlarda tarımsal ürün vermeyi gerekirir. Ayrıca, belli teknoloji seviyesinde, sanayi ürünleri arzını sabit (bazı hallerde azalan) maliyet şartları altında artırmak mümkün olduğu halde, tarımsal ürünler genellikle artan maliyet şartları altında çoğalır; çünkü sanayide bütun uretken hizmetleri aynı oranda artırabildiğimiz halde, tarımda sabit toprakla birlikte üretime katılan üretken hizmetler miktarını artırabiliriz; bu da değişen üretken hizmelerin veriminin azalmasına (maliyetlerin yükselmesine) yolaçar. Aynı sebepler, az gelişmiş ülkelerde hâlen gelişmiş ülke sanayisi ile rekabet edemiyen, fakat belli bir koruma döneminden sonra rekabet edebilir hale gelecek sanayiin korunmasını gerektirir.

Türkiye 22 yıl içinde sanayi ürünlerinde Ortak Pazar ülkeleriyle rekabet edecek hale gelebilir mi? Bu soruyu cevaplandırmak için bir rekabet kriterinin bulunması gerekir. Biz iki rekabet kriterinden faydalanacağız: (1) Ortak Pazar ülkelerinde fert başına gelir, (2) bu ulkelerde emeğin verimliliği. Bunlardan birincisi Ortak Pazar ülkelerinin yaşama duzeyini ve ortalama üretme kapasitesini, ikincisi iktisadi etkinliğini vermektedir. Yapacağımız şey, Türkiye'nin 22 yılda Ortak Pazar ülkeleri seviyesine çıkması için gelirini ve sermaye stokunu yüzde kaç oranında artırması gerektiğini bulmak ve bunun gerçekleştirilebilir bir amaç olup olmadığını incelemektir.

TABLO 1

1968 Yılında Ortak Pazar Ülkeleri ve Ortak Üyelerinde Millı Gelir, Nüfus, ve Fert Başına Gelir*

Ülkeler (1)	Milli Gelir (Milyar Dolar) (2)	Nüfus (Milyon) (3)	Fert Başına Gelir (dolar) (4) = (2)/(3)
Almanya	110 6	58.02	1907
Belçika	16.3	9.62	1696
Fransa	85 5	49.92	1713
Hollanda	20.4	12.74	1605
İtaya	60 6	52.75	1149
Yunanistan	5.9	8 80	680
TÜRKİYE	10.8	33.54	321

Tablo 1, Ortak Pazar'da «*tam üye*» ülkelerle «*ortak üye*» ulkelerin (Türkiye, Yunanistan) 1968 yılına ait millı gelirini (= faktör fiyatlarıyla safi milli hasılasını), nüfusunu, ve fert başına gelirini göstermektedir. Görüldugü gıbı, Turkiye, fert başına düşen gelir itibariyle diğer Ortak Pazar ülkelerinden çok geridir. Nitekim, Türkiye'ye oranla fert başına gelir Almanya'da 5.9 misli, İtalya'da 3.6 misli daha büyüktür. Türk lirasını dolara çevirirken resmi

* Kaynak: Bu ve aşağıdaki bütün tablolar Milletlerarası Para Fonu tarafından periyodık olarak yayınlanan **International Financial Statistics**'deki verilere dayanılarak hesaplanmıştır. Kullandığımız döviz Kuru, 1968 yılında cari resmi döviz kurlarıdır.

kurdan değil, fiili kurdan faydalanırsak, bu fark daha da artar. Onun için de Avrupa Ekonomik Topluluğu Dış Münasebetler Başkanı Prof. Rafi Dahrendorf'un «Türkiye, Avrupa ülkeleri ölçülerinde *kalkınmamış* bir ülke olma niteliğini taşımamaktadır» şeklindeki beyanatı kabul edilemez.

TABLO 2

1963 - 69 Yılları Arasında Ortak Pazar Ülkeleri ve Ortak Üyelerinde Reel Milli Gelirin, Nüfusun, Fert Başına Gelirin Yıllık Ortalama Artış Haddi*

Ülkeler (1)	Milli Gelirin Artış Haddi (%) (2)	Nüfusun Artış Haddi (%) (3)	Fert Başına Gelirin Artış Haddi (%) (4) = (2)—(3)
Almanya	7.2	0.9	6.3
Belçika	6.7	0 7	6.0
Fransa	7.5	0 9	6.6
Hollanda	8.3	1.3	7.0
İtaya	7.9	0.8	7.1
Yunanistan	6.8	0.8	6 0
TÜRKİYE	4.8	2.5	2.3

Turkiye az gelişmiş bir ülke olduğu gibi, Ortak Pazar ülkeleri içinde yakın geçmişte fert başına gelirin en az arttığı ülkedir de, Tablo 2. 1963-69 yılları arasında reel gelirin, nüfusun, fert başına gelirin yıllık ortalama artış haddini göstermektedir. Turkiye bu 6 yıllık devrede Ortak Pazar ülkeleri içinde reel gelirinin artış haddi en küçük, nüfusunun artış haddi en büyük, ve bu ikisinin sonucu olarak fert başına gelir artışının en düşük olduğu ülkedir Onun için de « ..dunyanın gelişmiş ülkeleri ile Akdeniz'in kuzeyinde ekonomik yönden gelişen ülkelerin bulunduğu topluluk içinde 1965-70 yılları arasında Türkiye Japonya'dan sonra en hızla gelisen ülkedir .. Türkiye OECD ülkeleri arasında yüzde ,73'lük kalkınma ile ikinci sırada bulunmaktadır » " şeklindeki OECD mahreçli haber yanlıştır. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün hazırladığı milli gelir hesaplarına son zamanlarda gösterilen şüpheleri ve 1969 rakamlarının ön tahmin olduğu vakıasını bir yana bıraksak bile, Türkiyede 1965-70 yıllarında sabit fiyatlarla gelir yılda ortalama yüzde 6 0 artmıştır. Aynı devreyi, 1965 yılına ait büyüme haddi de işin içine girecek şekilde düzenlersek gelirin yıllık ortalama artış haddi yüzde 4.7'ye düşer.

aradaki fark büyümektedir

Tablo 2'deki rakamlar Turkiye'nin nasıl olup geçiş dönemine girdiğini açıklamaktan da uzaktır Çünkü hazırlık dönemine tekabül eden yukarki rakamlar, hazırlık döneminde Türkiye ile diğer Ortak Pazar ulkeleri arasındaki üretim kapasitesi ve rekabet gücü farkının azalmadığını, bilakis artığını göstermektedir.

* Milli Gelir deflatörü olarak toptan eşya fiyatları indeksinden faydalandık. Artış hadleri, bileşik faiz formülünden faydalanılarak hesaplanmıştır.

TABLO 3

Türkiyenin 1962 Yılında Fert Başına Gelir İtibariyle Diğer Ortak Pazar Ülkeleriyle Eşit Duruma Gelmesi İçin Gerekli Gelir Büyüme Haddi ve Bunu Sağlıyabilmek için Gelirinin Yatırıma Ayrılması Gereken Yüzdesi

Ülkeler (1)	Türkiyenin 22 yıl sonra fert başına gelir itibariyle aşağıdaki Ortak Pazar ülkeleriyle eşit duruma gelmesi için gerekli gelir Büyüme Haddi (2)	Bu büyüme haddini sağlıyabilmek için gelirin yatırıma ayrılması gereken yüzdesi (3) = (2) × 25
Almanya	21.1	52.7
Belçika	20.0	50.0
Fransa	20.8	52.0
Hollanda	21.0	52.5
İtaya	19.2	48.0
Yunanistan	15.1	37.8

Geçmişteki iktisadı başarımız parlak olmasa da, acaba önümuzdeki 22 yılda Ortak Pazar ulkeleriyle aramızdaki iktısadı farkı kapatabılır miyiz? 20 - 25 yıla kadar uzanan bir süre için tahminler yapmak muhakkak ki güçtür ve buyuk anlam taşımaz; fakat bir fikir edinmek için bazı basitleştirici varsayımlar altında bir hesaplamaya başvurduk. Tablo 3, Türkiye'de ve diger Ortak Pazar uyesi ülkelerde nufusun ve diger Ortak Pazar ülkelerinde gelirin 1963 - 69 ortalamalarına eşit hadde artacağı varsayımı altında bizim 1992 yılında fert başına gelir itibariyle dıger Ortak Pazar ülkelerini yakalıyabilmemiz için gelirimizin yılda yuzde kaç artması, ve sermaye - hasıla oranının 2.5 olduğu varsayımı altında, bu gelir artışını gerçekleştirmek için gelirimizin yuzde kaçını yatırımlara ayırmamız gerektiğini göstermektedir. Kapı komşumuz Yunanistan'a yetişmemiz için bile gelirimizin 22 yıl süreyle yüzde 15.1 oranında buyümesi, gelirimizin yüzde 37.8'inin üretken yatırımlara ayrılması gerekmektedir. Diğer ülkeler için bu yüzdeler daha da buyumektedır Boyle bir iktisadi başarıyı şimdiye kadar hiçbir ulke gerçekleştirememiştir ve cari teknolojik imkanlar da gerçekleştiremez de.

TABLO 4

1968 Yılında Ortak Pazar Ülkeleri ve Ortak Üyelerinde Nüfusta Bir Kişilik Artış Başına Yapılan Brüt Sabit Sermaye Yatırımları*

Ülkeler	Nüfusta bir kişilik artış başına yapılan brüt yatırım miktarı (dolar)
Almanya	104 081
Belçıka	106 000
Fransa	85 181
Hollanda	51 508
İtalya	36 180
Yunanistan	24 500
TÜRKİYE	2 825

* 1968 yılına aıt brüt sabit sermaye teşekkülünü bu yıldaki nüfus artışına bölmek suretıyle bulunmuştur.

Genellikle, emeğin verimliliği ile emeğin birlikte üretime katıldığı teçhizat miktarı arasında yakın bir ilişki vardır; diğer şartlar sabit kalmak üzere, bir ülkede fert başına gelir diger ülkeye oranla büyükse, bu ülkede emeğin diğerine oranla üretime daha fazla teçhizatla katıldığı sonucuna varabiliriz. Emeğin verimini (iktisadi etkinliğini) artırmamız için mevcut üretim teçhizatını artırmamız (yatırım yapmamız) gerekir. Türkiye ile diğer Ortak Pazar ülkeleri arasında emek birimi başına düşen üretim teçhizatı bakımından da çok büyük farklar vardır. Tablo 4. Türkiye ve diğer Ortak Pazar ülkelerinde nüfusta bir kişilik artış başına yapılan yatırımları dolar olarak vermektedir. Görüldugu gibi, nüfustaki bir kişilik artış başına Yunanistan bizden 9 misli, Belçika 37 misli yatırımı yapmaktadır. Türkiye'de ve bütun Ortak Pazar ülkelerinde nüfus arttığına göre, çalışma yaşına gelenlerin miktarı nüfustaki artıştan küçüktür ve bunun sonucu olarak da, yeni çalışmıya başlıyan işçinin hazır bulacağı teçhizat Tablo 4'de gosterilen rakamlardan biraz buyuktur.

Demek ki, Turkiye ile diğer Ortak Pazar ülkeleri arasındaki etkinlik (rekabet olanağı) farkı 22 yılda kapanamıyacak kadar buyuktur. Acaba geçiş donemine girerken verileceği taahhüt edilen 195 milyon dolar bu farkın kapanmasına yardımcı olacak nitelikte midir? Bu miktar Turkiye'nin bir yıllık milli gelirinin yaklaşık olarak yüzde 2'sine eşittir, ve bir yıl hava şartlarının iyi gitmesi bile tarımsal üretimde ve milli gelirde bundan büyük bir artış sağlıyabilir; bu miktarın döviz olarak kıymeti ise yaklaşık olarak bir yıllık dış ticaret bilançosu açığına eşittir. Bunun için de Türkiye'nin dişinin kovuğunu bile dolduramaz.

Şimdiye kadar ülkeler arasındaki rekabet gücünü toplam rakamlar itibariyle ölçtük. Halbuki bir ülke, fert başına geliri ve genel olarak iktisadi etkinliği düşük olduğu halde, bazı sanayi dallarında ihtisaslaşabilir ve bu sanayi ürünlerini ihraç edebilir. Fakat, bu istisnai olarak gerçekleşen bir durumdur, çunkü bütün endüstrilerin birbiriyle hammadde, yarı mamul madde, mamul madde, hizmet... alışı ve satışı itibariyle ilişkisi vardır, etkin olmıyan endüstriler diğerlerinin de etkinligini (maliyetini) etkiler. Nitekim, genel olarak etkinliği düşük olduğu halde sanayileşmeyi başarmış bir ülke olarak gösterilen Japonya yüz yıllık sistemli bir sanayileşmenin birikiminden faydalanmaktadır, Japonya'da 1968 yılında fert başına gelir 1122 dolardır, yani bizden 3.5 misli fazladır ve Japonya'yı damping yapma konusunda sınırlıyan hiçbir şey yoktur.

İşte bunun içindir ki, ekonomik birleşmeler genellikle iktisadi gücü birbirine yakın ülkeler arasında kurulur. Nitekim, Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi, Latin Amerika Serbest Ticaret Bölgesi, Orta Amerika Ortak Pazarı ve biz hariç Avrupa Ortak Pazarı aşağı yukarı eşit iktisadi güçte ülkelerden kuruludur.

Ekonomik birleşmeler konusunda sık sık yapılan bir hata da, az gelişmiş bölge ile az gelişmiş ülke arasında benzerlik kurmaktan doğmaktadır. «Nasıl aynı ülke içinde bazı bölgelerin gelişmesi az gelişmiş bölgenin de gelişmesini sağlıyorsa, az gelişmis bir ulkenin de gelişmiş ülkelerin bulunduğu bir ekonomik topluluğa girmesi bu ülkenin

gelişmesini sağlar» denmektedir. Bu iddia kolayca çürütülebilir; aynı ülke içinde diğer bolgelerin gelişmesi az gelişmiş bolgenin gelişmesi yolunda bir temayül yaratır (geniş piyasa tesiri), fakat ters yönde bir temayul de yaratır (sermaye kaçışı tesiri). Bu ters yonlü iki temayülun net sonucunun bir bolgeyı az gelişmişlikten kurtarmaya yetmediğini bizim doğu, İtalya'nın guney bölgeleri gostermektedir. Çoğu halde, diğer bölgeler gelişirken az gelişmiş bölgenin de gelişmesi kendiliğinden işleyen bir iktisadi mekanizmanın sonucu değil, bununla birlikte hükümetin bu bolgeyi kalkındırma çabalarının sonucu olarak gerçekleşir. Halbuki ekonomik birleşmeler, bünyelerindeki az gelişmiş ülkeyi kalkındıracak bir hükümetten yoksundur. Ayrıca, bir ekonomik birliğe giren az gelişmiş ülke yeni şartlarda *birden* daha onceki birikimlerin rekabetiyle karşılaştığı halde, aynı ülke içinde rekabet tedrici olur ve ulkenin zararına olmaz.

türkiye'nin ekonomisi çıkmaza sürüklenmektedir

Ortak Pazar'da geçiş donemine girmemizi savunanlar çok kere, delil olarak sanayiin aşırı himayesinin bizi pek fazla ilerletmediğini öne sürmektedir. Bunlar aşırı himayeciliği yermekte çok haklı, fakat aşırı himayecilige alternatif olarak aşırı rekabeti gostermekte haksızdırlar. Türkiye ile diğer Ortak Pazar ulkeleri arasındaki etkinlik farkı küçük olsaydı, rekabet korkusunun iktisadi etkinliğe, ve bunun da diğer ülkelerle etkinlik eşitliğine yol açacağını ummakta haklı olurduk.

Üstelik, 22 yıl sonra bizim Ortak Pazar ülkeleriyle rekabet edebilir hale gelmemiz yetişmiyecek, diğer Ortak Pazar ulkelerinin rekabet etmek istemediği ülkelerle de rekabet edebilir hale gelmemiz gerekecektir. Nitekim, geçiş donemi ticari hükumlerinden biri Ortak Pazar ülkelerinin «...ortak bir dış tarife uygulaması, yani belirli bir süre içinde, üçuncü ulkelerden yaptıkları, ithalatın rejimini ortak bir hale getirmeleri» yolundadır Buna göre, Türkiye'nin diğer Ortak Pazar ülkelerme ihraç edebileceği bir malın ortak dış tarifesinin sıfıra indirilmesı halinde, bu malı Türkiye'den daha ucuza satabilecek üçuncu bir ülke varsa, Türkiye bu malı Ortak Pazar ulkelerine satamamakla kalmıyacak, kendi malını rafa kaldırıp bu malı bu üçüncu ülkeden satın almak zorunda kalabilecektir

Geçiş dönemine girmemiz lehine öne surülen delillerden biri de «Ortak Pazar ülkelerindeki işçilerimizin haklarının ancak bu şekilde korunabileceği»dir. Yabancı ülkelere giden işçilerimiz başlı başına bir macera teşkil ediyor. İlk gittikleri zaman, bazı iktisatçılarımız bile «işçilerimiz Avrupa'nın sokak süpürücüsu oluyor» diye feryat ettiler, sonra yabancı ülkelerdeki işçilerimizin «altın yumurtlayan tavuk» olduğu anlaşıldı, «sanayileşebilmek için işçi dövizine ihtiyacımız var» dendi, sonra borç bulmak için Ortak Pazar ülkeleriyle masa başına oturuldu, «işçimizi korumak için Ortak Pazara giriyoruz» diye beyanatlar verildi, şimdi «Ortak Pazar'a girersek sanayiimiz rekabet dayanamaz, yıkılır» diye feryat ediyoruz. Yayınlan-

dığı kadarıyla, geçiş dönemi ticari hükümlerinde Türk işçilerine tanınan hak ve onceliklerle ilgili bir kısımı yok. Turk işçilerinin Ortak Pazar ülkeleri içinde serbest dolaşımının 12 yıl sonraya ertelendigi, şimdilik elde edilen tek tavizin işçilerin sosyal haklarıyla ilgili olduğu haberleri, geçiş döneminin Ortak Pazar ulkelerindeki işçilerimizin durumunu duzelteceği iddiasını doğrulamamaktadır. Geçiş donemine girilmeseydi işçilerimizin durumunun güçleşeceği iddiası da kabul edilemez; çünku, mesela Almanya bugün Yugoslav işçilerini, Kuzey Afrika ulkeleri işçilerini de Türk işçilerinin çalışma şartlarıyla kabul etmektedir.

Geçiş döneminin şimdiye kadar zikretmediğimiz diğer hukümleri şöyle ozetlenebilir. Türkiye'nin SEKA ürunlerini, demir, çelik, kömür ve tarımsal ürünlerini Gümrük Birliğine katmaması; Türkiye'ye mevcut sanayiini korumak ve yeni kurulacak olan sanayii için lüzumlu maddeleri 22 yıllı listeye alma, ve anlaşmanın uygulanması sırasında herhangi bir kesimde ekonomik bir sarsıntıya karşı gerekli tedbirleri alma yetkisinin tanınması, protokolun imzalanmasından sonra Ortak Pazar ülkelerinin, makine halısı ve bazı dokuma maddeleri hariç, Türk sanayi ürünlerine karşı gümrük vergisi hadlerini derhal sıfıra indirmesi ve miktar tahditlerini kaldırması; tarımsal mallarda işe tütün ve kuru üzümde kontenjan ve gümrüğun derhal sıfıra indirilmesi, kuru incirde kontenjanın kaldırılması ve diğer tarım maddelerimize yüzde 75 gumrük indirimi uygulanması lehimize hükümler olarak kabul edilebilir.

Fakat asıl ihraç imkanlarımızın bulunduğu ham bez, pamuk ipliği ve makine halılarında kontenjanın aynı tutulup, gumrük haddinin duşürülmesiyle yetinilmesi; tarımsal ürünlerde benzer kolaylıkların İsrail ve İspanya gibi Ortaklık dışı ulkelere de tanınmış olması elde ettiğimiz hakların onemini azaltmaktadır. Türkiye'nin gümrüklerini, sanayi için gerekli olmıyan mallarda 12 yıl içinde, sanayi için gerekli mallarda 22 yıl içinde sıfıra indirme yükümlüğü, yeterli tedbirleri alamadığı görülurse tarımın o dalının gümrük birliği dışında bırakılması müeyyidesi bir gumrük birliğinin amacını gerçekleştirebilmesi için gerekli şartlar olarak kabul edilebilir. Muhakkak ki, geçiş dönemine daha iyi şartlarla girebilirdik. Ama biraz daha iyi şartlarla 22 yıl içinde Ortak Pazar ülkeleriyle rekabet edebilir hale gelebilir miydi? Meseleye Ortak Pazar ülkeleri açısından bakılırsa, iktisadi istikrarsızlık içindeki bir ülkeye daha büyük kolaylıklar sağlamak tasvip edilebilir miydi? Bu sorulara evet cevabını vermek zor. Fakat bizim için, hiç değilse hazırlık dönemini uzatmak imkanı her zaman mevcuttu.

Geçiş dönemi şartları aşağı yukarı belli olur olmaz devletten istekler de başladı. Nitekim Ankara Sanayi Odası'na göre, «...devletin tekelinde bulunan temel ham maddeler, demir, çelik, plastik, petrol, kömür, asitler, gübreler, elektrik enerjisi vs. nin satış fiyatları... kredi ve faiz, çeşitli vergiler Ortak Pazar seviyesine getirilmelidir... (devlet) organize sanayi bölgeleri» kurmalıdır. Devletten sattığı malların fiyatını düşürmesi, aldığı vergileri (bütçe varidatını) azaltması, ve yeni harcamalar yapması isteni-

yor. Devlete bir tek alternatif kalıyor: para basmak. O zaman da, bir ağızdan «oldu mu ya! fiyatlar yükseliyor, şimdi mallarımızı yabancılara nasıl satacağız?» diye bağırılacak. Ankara Sanayi Odası yöneticileri keşke bu problemin çözümünü de verselerdi.

Fakat bu istek tek kalmıyacak. Pek muhtemelen, Ortak Pazar ülkelerince gümrük vergisi sıfıra indirilen sanayi ürünler üreticileri de, bir yandan gazetelere aşırı bir maye aleyhtarı beyanlar verirken diğer yandan devletten ihracat primi isteğiyle ortaya çıkacaklar. Ortak Pazar rejimi altında, bir süre sonra sübvansiyonlar (hatta iktisadi devlet teşekkülleri zararları) tasvip görmiyeceğine göre, devlet için bu istekleri karşılamak imkansız olacaktır.

devalüasyon ve zam çare değildir!

Şimdiye kadar, Turkiyenin Ortak Pazarda rekabet olanağını incelerken meselenin reel cephesi üzerinde durduk ve yargılarımızı ona dayadık. Halbuki bir ülkede emeğin fiziki verimliliği düşük olsa da, ücretler bunu telafi edecek kadar düşükse, bu ülke için milletlerarası piyasada rekabet olanağının doğacağı söylenebilir. Fakat, işçi sendikalarının varlığı, ve bunun sonucu olarak (!) ücretlerin fiyat artışlarını izliyeceği, (2) nakdi ücretlerin düşürülemiyeceği vakıası bir veri olarak kabul edilirse, fiyatların hızla yükseldiği bir ekonomide düşük ücretlerin rekabet olanağı sağlaması beklenemez.

Nasıl geliri yavaş artan bir ülke neyi satacağı meselesiyle karşılaşırsa, fiyatları hızla yükselen bir ülke de mallarını nasıl satacağı meselesiyle karşılaşır. Ne yazık ki, Türkiye bugün hem neyi satacağı, hem nasıl satacağı meseleleriyle karşı karşıyadır. Nitekim, gelirimiz yeteri kadar hızlı büyümediği, milletlerarası piyasada monopolcusu durumunda olduğumuz hiçbir hayati ihraç malı olmadığı gibi, fiyatlar da süratle yükselmektedir. Tablo 5, fiyat artışı itibariyle Turkiye'nin bütün Ortak Pazar ülkeleri içinde birinci sırayı işgal ettiğini göstermektedir. 1969 yılında fiyat artışı 1963-69 yılları ortalamasını da aşmış, yüzde 6.2'ye yükselmiştir.

TABLO 5

1963 - 69 Yılları Arasında Ortak Pazar Ülkeleri ve Ortak Üyelerinde Para Arzının ve Fiyatların Yıllık Ortalama Artış Haddi

Ülkeler	Para Arzının Artış Haddi (%)	Fiyatların Artış Haddi (%)
Almanya	7.3	1 0
Belçika	6.3	1 4
Fransa	7.6	1.2
Hollanda	8 6	3 0
İtalya	13 0	1 3
Yunanistan	13 9	1.9
TÜRKİYE	13.9	5 2

(1) Yeni Gazete, 3 Ağustos 1970, s. I.
(2) Yeni Gazete, 3 Ağustos 1970, s. I.

Bir yandan 1958 devalüasyonundan bu yana fiyatların diğer ülkelere oranla hızla yukselmesi, ve geçiş dönemine girdigimiz Ortak Pazar'da cari kambiyo haddında rekabet olanağına sahip olmamamız, diğer yandan akreditif ve diger muameleleri yüzünden transferi yapılamıyan döviz miktarının 300 milyon doları aşması, transfer gecikmesinin 57 haftayı geçmesi, ekonomik durumunu düzeltmediği takdirde Turkiye'nin dış yardım taleplerinin karşılanamıyacağının Uluslararası Para Fonu ile OECD yardım konsorsiyomu tarafından açıkça beyan edilmesi 9 Ağustos 1970 de devalüasyon kararının alınmasına yol açmıştır. Devaluasyonun, ithal mallarını pahalılaştırdığı için ithalatı ve döviz talebini azaltacağı, ihraç mallarını yabancı ülkelere ucuzlattığı için ihracatımızın ve yabancıların döviz arzının artacağı, bunun sonucu olarak ödemeler bilançosu açıklarının kapanacağı umulmuştur. Yeni döviz kuru 1 A.B.D. doları = 15 TL. olarak tespit edilmiştir; kağıt üzerinde bu, yüzde 66 oranında bir devalüasyona tekabül etmesine rağmen, gerçek devalüasyon oranı bunun hayli altındadır, çünku devalüasyon kararının alınmasından önce, işçi, turist dövizlerine ayrı kur uygulandığı gibi, çeşitli ihracat ve ithalat kalemlerinin faydalandığı kur da farklılaştırılmıştı.

Devaluasyon dış borçları, bunların faiz ve taksitlerini devalüasyon oranında artırdığı gibi, üretiminde ithalat payı olan malların maliyetini ve fiyatını da yükseltecektir. Fakat, fiyatlar genel seviyesindeki yükseliş sadece bununla kalmıyacak, fiyatlar eski hayat standardını sürdurmek istiyen gelir gruplarının ellerine geçen nakdi gelir payını artırmak istemesi yuzünden de yükselecektir.

Demirel hukümeti'nin devalüasyonla birlikte aldığı bazı kararlar da fiyatlar seviyesindeki bu artışı destekler mahiyettedir. Nitekim, devalüasyon kararıyla birlikte, ithalat teminatlarının yuzde 50 oranında azaltılması, 30 milyar TL. na yaklaşan para arzının yaklaşık olarak 2 milyar TL. kadarının piyasaya yonelmesine yol açabilecektir. Ayrıca, toplumsal gerginliği geçici bir süre için de olsa azaltmak amacını güden yeni personel kanunun gerektirdiği 4 milyar TL.'nın yeni vergi ve zamlarla şeker, akar - yakıt, ...) karşılanması, tarımsal malların taban fiyatlarının yüzde 20 - 25 oranında yükseltilmesi, hep fiyatlar seviyesini yükseltecek niteliktedir.

Devalüasyon kısa dönemde, yatırımları da olumsuz yönde etkiliyecektir. Nitekim, komu kesiminin yatırım bütçesi TL. olarak tespit edildiğine göre, devalüasyondan sonra bu miktarla eskisine oranla daha az yatırım malı ithal edilebilecektir. Özel kesimde de, devalüasyon üretim maliyetini artırdığına göre, bazı firmalar yeni durumda kârlarını yetersiz buldukları için yatırımdan vazgeçebileceklerdir. İthalatımızın yaklaşık olarak yarısı yatırım malı, yarısı ara malı olduğuna göre, ithalatımızdaki bir kısılmann (döviz talebini azaltsa da) yatırımları ve geliri de azaltaacağı şüphesizdir. Devalüasyon ancak, sanayileşmenin gerektirdiği döviz miktarını artırabilirse gelişmeye olumlu bir katkıda bulunabilir.

Devalüasyondan sonra elimize geçen döviz miktarının artması, yabancıların bizim mallarımıza olan talep

elastikliğinin ve bizim arz elastikliğimizin birimden büyük olmasına, yurtiçinde fiyatların devalüasyonun etkisini ortadan kaldıracak kadar yükselmemesine ve bizimle rekabet halindeki diğer ülkelerin de devaluasyon yapmamasına bağlıdır. Türkiye'nın dunva ticaretindeki yeri çok küçük olduguna göre sonuncu şık pek az muhtemeldir. Yukarda belirttiğimiz gibi, ürettiğimiz malların düşük arz elastikliğinin ve devalüasyonu izliyen günlerde fiyatlardaki hızlı yükselişin lehimizde unsurlar olduğu soylenemez. 1958 yılından bu yana ihraç mallarımızın birleşimi pek az degiştiğine göre, 1958 devalüasyonuna bakarak yargıya varırsak, yabancıların mallarımıza olan talebinin elastik olduğu da söylenemez, çünkü yüzde 321 oranındaki 1958 devalüasyonunun ihracat gelirini artırıcı etkisi küçük olmuştur ve ancak bir, iki yıl sürmüştür. Demek ki döviz gelirinin yeterli şekilde artmasını gerektiren sebepler de yoktur.

Son devalüasyonla ilgili hemen hemen genel bir hata, son vergi ve zamların devalüasyonun başarısı için yapıldığı fikridir. Devalüasyonlarda genellikle, fiyatların yükselmesini önlemek için yurt içi talebi kısacak tedbirlere başvurulur. Türkiye'de vergi ve zam tedbirlerine başvurulmasının sebebi, devalüasyonla aynı anda geliri yeniden dağıtmak (memur maaşlarını, tarımsal ürunlerin taban fiyatlarını artırmak) istenmesi, bunun için gerekli fonların sağlanmasıdır. Bu fonların tamamı devlet tarafından kullanılacaktır, onun için de yurt içi talebin kısılması söz konusu değildir. Açık finansman söz konusu olmasa bile, fiyatlar sırf bu yüzden «denk bütçe çarpanı» tesiriyle artabilir.

İkinci bir genel yanılma, içinde bulunduğumuz ortamda para politikasının fiyat artışlarını önlemek için kullanılabileceği fikrinden doğmaktadır. Araç olarak para politikası seçilirse, maliyetlerin arttığı bir anda fiyatları eski seviyesinde tutmak için, toplam talebin (para arzının) azalması gerekir. Bu da işsizliğe yol açar ve hükümeti işsizlikle pahalılık arasında bir seçim yapmak zorunda bırakır. Maliyet artışlarının söz konusu olmadığı bir dönemde bile para politikasını yeterince uygulıyamıyan bir hukümetten, devalüasyon sonrası fiyatları yükseltmiyecek bir para politikası izlemesini istemek saflık (ve haksızlık) olur.

Özetlemek istersek, ne ortak üye olarak geçiş dönemine girmemizin, ne devalüasyonun, ne de yüzeydeki gelir bölüşümü tedbirlerinin Turkiye'nin bugün içinde bulunduğu iktisadi kördüğümü çozmesi beklenmemelidir Temeldeki sebepler bu sonucu doğurmuştur ve bu sonuç yine ayni sebepleri ortaya çıkaracaktır.

kemalist devrim ve türkiye proletaryası

a. şnurov

AVT tarafından bu ay yayınlanan «Turkiye'de Kapitalistleşme ve Sınıf Kavgaları» adlı kitaptan aldığımız aşağıdaki bölümde Sovyet bilimadamlarından A. Şnurov, incelemelerine ve kişisel gozlemlerine dayanarak «Kemalist Devrim ve Turkiye Proletaryası»nın 1929'a kadar olan durumunu belgelemektedir.

●

ESASEN fakir olan ülkeyi insafsızca soyan büyük toprak sahipleriyle din adamlarının ve en başta da sultanların hakimiyeti neticesinde Türkiye tamamen Avrupa sermayesinin eline duşerek, Avrupa kapitalizminin kolesi olmuştu. 1908 senesinde sultanın hakimiyeti, Türkiye tarihinde ilk defa olmak uzere Türk ticaret burjuvazisi, subaylar ve asilzadelerin birleşmiş gucü ile kökunden sarsılmıştır. Bu burjuva devrimi, Jon Türk devrimi olarak tanınmaktadır ve bu başlangıçta halk yığınları da desteklemiştir.

Jon Turkler Turkiye'nin gelişmesine önem vererek bir takım tedbirler almışlardır: ülke endüstrisinin korunmasına ait bir çok kanun ve nizamnameler yayınlamışlar, bir çok reformlar yapmışlardır.

O zamana kadar yabancılara tanınan bir çok imtiyazlar kaldırılmış, böylece Jon Turk idaresi sırasında, ozellikle Birinci Dunya Savaşı senelerinde bir çok yeni ticaret ve sanayi teşebbüsü kurulmuştur. Fakat Jön Türkler yurdun fakirliğini ortadan kaldırıp ülkenin gerektigi gibi gelişmesi için lazım olan sermayeyi ortaya koyamamışlardır. Kaldı ki, bir suru savaşa girişmek zorunda kaldıkları için, Jön Türkler tekrar yurt dışından kredi aramağa baslamışlardır. Bu yüzden tarım ürünlerini sanayi mamulü haline getiren bir takım ufak tefek işletmeler kurmaktan öteye gidilememiştir.

Türkiye yarı - sömürge karakterini muhafaza ediyordu. Yani kapitalist ülkeler için, hammadde alıp sanayi mamullerini sattıkları bir pazar durumundaydı Politik bakımdan Turkiye bagımsız sayılıyordu. Fakat Türkiye emperyalist ulkelerin elinde oyuncaktı. Bu yüzden Türkiye, ekonomik yönden aşırı derecede bağımlı bulunduğu

Almanya tarafından Birinci Dünya Savaşı'na itildi ve Almanya uğruna savaştı. Almanya savaşı kaybedince, Türkiye tam anlamıyla yağma edildi. Ülkenin bütünlüğünü korumak için ikinci bir devrime ihtiyaç hasıl oldu

Bu defa «kemalist devrim» adı ile tanınan devrim, ingiliz - fransız emperyalizmine karşı yapılmıştır. Devrim, adını, Türk burjuvazisinin önderi Mustafa Kemal Paşa'dan almaktadır.

İşçi sınıfı ile köylü kitleleri o zamanlar henüz zayıftı. Sınıf menfaatini henüz kavramış değillerdi. Üstelik de hiçbir şekilde örgutlenmemişlerdi. Bunun için devrimde başlıbaşına bir rol oynayamadılar. Devrimin başına Türk ticaret burjuvazisi geçti Türkiye tarım memleketi olduğu için, tüccarların başlıca alışverişi tarım ürünleri üzerine idi. Böylece ticaret burjuvazisi, ağalar ve büyük toprak sahipleri ile sıkı bağlar kurdu. Her türk köyünde ağa ve büyük toprak sahibi, aynı zamanda tefeci, ve köylü ürünlerinin bellibaşlı alıcısı ve satıcısı idi. Bu ağaların, bazen un değirmeni, yağ veya kurumcuyve işleyen küçük imalathaneleri ve diğer ufak tefek teşebbüsleri oluyordu Ağalar aynı zamanda tarım ürünlerini toptan satınalan büyük ticaret firmalarının acenteleri durumundaydılar

Bu koşullar altında, Türkiye Avrupa kapitalistlerine yenilmiş olsaydı, yabancılar en kısa zaman içinde bütün ticareti ve sanayii ele geçireceklerdi. Turk burjuvazisi bir ölümkalım sorunu ile karşı karşıya idi: Kapitalistlerin işgali altındaki liman şehirleri olmazsa, devlet kendilerini desteklemezse, yabancılara verilen imtiyazlar devam edip Türkiye her bakımdan yabancı kapitale bağlı kalırsa, yurdun öz ticareti ve sanayii ergeç ölecekti. Tüccarı, sanayiciyi, tarım ürünlerini yabancı ülkelere satan ağa ve büyük toprak sahiplerini devrimci kılan işte bu tehlike idi. Köylü, işçi ve küçük esnafın kapitalistler ve toprak ağalarına karşı duyduğu hoşnutsuzluk, ustalıkla yabancı kapitalistlerle mücadeleye dönüştürüldü. Bunun için devrim bütün yurda yayılarak milli bir karakter aldı.

Ne olursa olsun yine de, burjuvazi, burjuvazidir. Burjuvazi için baş düşman sömürenler değil, sömürülenlerdir; ister kendi halkından, ister yabancı uyruktan olsun...

Emperyalistler ufak tefek tavizler vermeğe başlayınca, kemalistler hemen Fransa, İtalya, İngiltere ve diğer memleketler burjuvazisi ile anlaşmalar imza etmekte gecikmediler. Kemalistlerin korkusu şu idi: savaş devam ederse, emekçi kitleleri yabancı sömürücülere karşı mücadele ile yetinmeyip, kendi yurttaşı olan sömürücülere karşı da savaşa girişebilirdi. Böylece bir müddet daha demiryolları, fabrikalar, maden ocakları v.s. yabancıların elinde kaldı. Avrupa'nın büyük banka ve firmaları bugün dahi Türkiye'de dilediği şekilde çalışmaktadır.

Bununla beraber, devrimin sonunda, yurt içinde ticaret ve sanayiin gelişmesine yol açan bazı şartlar meydana geldi. Örneğin, yabancı ülkelerden ithal olunan mallardan daha yüksek vergi ve gümrük rüsumu alınmağa başlandı. Yabancı sermayeye tanınan rüçhan hakları

kaldırıldı. Fakat yine de Türkiye yabancı emperyalistlerin baskısı altında bazı eski borçları tanımak zorunda kaldı, yabancılara ticaret serbestisi sağladı. Gerçi bu serbest ticarette yabancılar Türk vatandaşından fazla yada özel herhangi bir hakka sahip değildi. Fakat bu «eşit olmayanlar arasında eşitlik»ti. Yani güçlü Avrupa sermayesi, nasıl olur da, zayıf türk sermayesine eşit olabilir? Doğaldır ki, hiçbir eşitlik söz konusu olamazdı.

Kemalist devrimin ekonomik sonucu pek de parlak değildir. Fakat ne de olsa, Türk sanayii ve ticareti artık gerçekten daha kolay gelişiyor ve kemalist hükümet elinden gelen yardımı esirgemiyordu. Gerek türk sermayesi, gerekse yabancı sermaye ile yeni yeni sanayi teşebbüsleri kuruluyor ve buna paralel olarak Türk proletaryası da gelişiyordu.(*)

Türk burjuvazisi, eskiden beri, proletaryanın ve köylü yığınlarının kitle halindeki eyleminden ateşten korkar gibi korkardı. Fakat kemalist milli - burjuva devrimi 1919 - 1920 yılları arasında, yani Sovyet Cumhuriyetlerinin emperyalizme karşı en ağır savaşları yürüttüğü sırada patlak vermiştir. Şu muhakkak ki, kemalist devrim, ezilenlerin müşterek düşmanı olan dünya emperyalizminin güçsüz bir hale getirilmesine yaramıştır. Bunun için, devrimci olmadığı halde, kemalist burjuvazi, kendi istegiyle olsun olmasın, yine de uluslararası devrime yardımcı olmuştur. Devrim, milli bilinci uyandırarak diğer Doğulu ve emperyalizmin sömürgesi ülkelere örnek oluyordu. Bunun için Sovyetler Birliği, ingiliz - fransız emperyalizmine karşı savaşında Türkiye'yi destekliyordu

Türkiye, emperyalizme karşı açtığı savaşta, kendi politik bağımsızlığını korumuş ve sağlamlaştırmıştır. Bu, memleketin daha sonraki gelişme aşaması için gerekliydi. Bu aşamadadır ki, Turk proletaryası ve köylü yığınları, sefaletlerinin, yalnız yabancı kimselerin sömürüsüne dayanmayıp, hangi ulkeden olursa olsun, yerli yada yabancı kapitalist ve büyuk toprak sahibinin sömürücülüğüne dayandığını açıkça anlamaktadırlar.

politik düzen

Her ne kadar bazı görüntüsel demokratik şekiller mevcutsa da (seçimle meydana getirilen parlamento v.s.), Türkiye'de bugun mevcut olan düzenin özü, butün demokrasilerden uzak bir diktatoryadır. Egemen parti dışında hiçbir parti örgütü yoktur ve hiçbir partinin de

(*) Her türlü sanayi teşebbüsünün (el işçiliği, zanaat, büyük sanayi v.s.) son istatistikleri 65.245 teşebbüsü gösteriyor. Bunun 256.855 işçisi vardır. Ayrıca 10.941 iş sahibi ve 7.817 müstahdem. Gerçi bu rakkamlar fazla bir şey ifade etmiyor, çünkü bunlar teker teker teşebbüsün karakterini ve hacmini göstermiyor. Sonra ücretli işçinin aileleriyle işverenlerin ailelerinin bu rakkama dahil olup olmadığı belli değidir. Fakat ne de olsa, açıklamadan anlaşıldığına göre, özellikle madencilik (taş kömürü, pirinç, gümüş, kurşun), sonra tekstil, un ve unlu mamuller, dericilik ve her türü tarım sanayii gelişmiştir. Broşürümüzün sonunda işçilerin türlü sanayi işkollarındaki dağılışı gösterilmiştir.

meydana gelmesine imkan verilmemektedir. Sosyal-demokrat parti bile yasaklanmıştır. Gazete ve dergiler bir an dahi gevşemeyen sıkı bir kontrol altındadır. Hatta bu gazete ve dergilerde hükümet aleyhine ileride herhangi bir makalenin çıkabilmesi ihtimali dahi, bunların kapatılmasına yetiyor. Memleketin tek ve egemen siyasi örgütu olan «Halk Partisi»nin tüzüğüne göre, partinin değişmez başkanı Kemal Paşa'dır. 1927 senesi haziran ayında Halk Partisi tüzüğünde bazı değişiklikler yapılarak bundan böyle parti genel başkanına, yani Kemal Paşa'ya parlamentoya partili mebusların seçilmesinde tam yetki verilmiştir. Yine seçim kampanyasının yönetilmesi, partı başkanına bırakılmıştır. Halbuki partinin eski tüzüğünde, bu yönetim seçim bürosunun işi idı. Halk Partisi'nin parlamento grubu ve Halk Partisi üyesi olan bakanlar, bu yeni tüzüğe gore, doğrudan doğruya parti başkanına bağlanmıştır.

Bugünku türk hükümeti elbette bir diktatorya hükumetidir. Çünku egemen olan Turk burjuvazisi tamamen güçsüzdür ve gelişebilmek için emekci halkı ezmek zorundadır. Fakat bu dıktatorya çok guzel sozlere burunuyor, «sınıflar arasında barış ve halk egemenliği» gibi cümlelerle süsleniyor. Somürenlere karşı öfkelerini başka mecralara dokmek ve proletaryayı başka uluslara saldırtmak için türk işçisinin ve koylüsünün turlü şoven duyguları her araca başvurularak körükleniyor.

Kemalistler, halk kitlelerine hoş görünmeğe çalışıyor ve bu amaçla egitim ve sosyal yardım çabalarına girişiyor. Bu kampanya uğruna yalnız İstanbul ilinde yetişkinler için 27 halk okulu, dul ve yoksul kadınlar için ocaklar, dispanserler açıldı Halk Partı-i, emekçi kitlelerinin güvenini sağlamlaştırmak için, halk bayramlarının sayısını artırdı, beyaz teroru maskelemek için gençligin spor örgütlerini destekleyerek geliştirdi, bir takım burjuva hanımefendileri tarafından kurulan kadın derneklerine yardımı etti. Bir sure önce basbakanın yayınladıgı yeni bir emre göre, Turkiyenin spor dernekleri ile hükümet tarafından desteklenen diger derneklerce tavsiye edilecek olan kimselere resmi daire, müessese ve devlet fabrikalarına memur olarak atanmada oncelik tanınacaktır. Halkın aydınlatılması ve eğlendirilmesi için Türk Ocakları (halkevleri) adında ozel orgutler meydana getirildi. Birinci Dünya Savaşı sırasında 28 ocak varken, 1920 senesinde ocak sayısı 270'e ve üye sayısı 40.000'e yükseldi.

Devrimin ilk yıllarında Turk burjuvazisi, psödo-komünist örgutleri meydana getirmeğe çalışıyordu Bunla guya müslümanlık ile komünizmi bağdaştıracaktı. Sözüm ona komunist sloganları ile bu orgütler, komünizmi, burjuvazinin hizmetine tahsis edecekti. Komintern'in daveti üzerine 1920 yılında Baku'da duzenlenen Doğu Halkları Genel Kongresi'ne Turkiye delegesi olarak katılan Enver Paşa soyle diyordu: «Yalancı ve sahtekar Avrupa politikacılarının tam aksine, biz bugün en doğru ve en vefalı müttefiğimiz III. Enternasyonel'le elele ve yanyana yürüyoruz». Aynı Enver Pasa, bir kac sene sonra Türkistan'da Sovyet Hükumeti aleyhine duzenlediği bir ayaklanmada olmüştür.

Komintern'in II. Kongresi'nde Vladimir İlyiç Lenin'in verdiği rapora göre, «Az gelişmiş ülkelerde sözüm ona özgürlük uğruna bir takım burjuva - demokratik akımlarını tornistan edip, boyayıp boyayıp zorla komünizm rengine bürümeye çalışan eylemlere karşı mutlak ve amansız bir savaşın açılması zamanı gelmiştir.» Maamafih, bu durumdan renk değiştirilmesi, türk burjuvazisine faydalı olmaktan çok zararlı olmuştur; çünkü uyanılan halk kitleleri yavaş yavaş sosyalizm ile ilgilenmeğe başlıyor, bu ise burjuvazi için tehlikeli oluyor.

Türk burjuvazisi sermaye ile emek çıkarlarının bağdaştırılması yolundaki teşebbüslerinde Avrupanın sosyal - «uzlaştırıcılarının» tecrübelerine dayanmakta idi. Fakat daha evvel de söylediğimiz gibi, Türk hükümeti «böyle bir partinin faaliyeti, cumhuriyetimizin öz durumuna uygun olamayacak» gerekçesiyle Türkiye'de sosyal-demokrat partinin kurulmasına izin vermedi. Türk Hükümeti kendi kendine, yani sosyal - demokratların yardımından faydalanmadan, Avrupa «uzlaştırıcılığının» yolunda yürümek istiyor.

iş hukuku - iş kanunu

Bütün süslü sözler ile «uzlaştırıcı» tedbirler altında proletaryanın sınıf düşmanı gayet bariz bir şekilde görünüyor. Yürürlükteki iş hukukuna bir göz atmak kafidir. Sendikalar hemen hemen yasaklanmıştır; kurulmasına izin verilen federasyon ve dernekler hayır işleriyle yetinip devlet kontrolu altında çalışmak zorundadır.

1923 yılında emperyalistlere karşı silahlı mücadele bitince, İzmir'de bir İktisat Kongresi yapıldı. Bu kongrede halk adına ülkenin bundan sonraki yönetimine bir yön verdirilecekti. Oysa, ekseri delegeler tüccar, büyük toprak sahibi, ağa, ve bir takım ufak sanayi işletmesi sahibinden ibaretti. Toplantıya katılan delegeler, yol parasını ve İzmir'deki masrafları kendi keselerinden ödemek zorundaydılar. Bu da yalnız zenginlerin harcı idi. İşçi delegeleri arasında gerçek işçi yarıdan azdı. Hepsi İstanbul'dan, İzmir'den ve başka Batı sahil şehirlerinden gelmişti, ki bu şehirlerden İzmir'e seyahat hepsinden ucuzdu. İşçi delegeleri arasında atölye çalıştıranlar, eski bir vali, hatta imamlar dahi vardı. İzmir Kongresi'nde işçi delegeleri, iş hukukunun kanunlaştırılmasını, 8 saatlik işgünü, birlik kurma ve toplantı hakkı, işverenlerle toplu sözleşme yapma hakkı istiyordu. Hükümet yeni kanunlar çıkarmayı vaad etmekle beraber, ne birlik, ne de federasyona izin veremeyeceğini kesinlikle bildirdi. Bu zayıf vaatler dahi sadece birer vaatten ibaret kaldı .. Demek oluyor ki, kemalistler bu sözümona işçi delegasyonunu bile kendilerine muhatap saymak istemiyorlardı.

Her türlü işkolu dernekleri ve dernek birlikleri yasaktır. Oysa, anayasaya göre, hükumetin izniyle kurulan her türlü birliklere - yalnız cemiyete muzır ve mevcut politik düzeni sarsacak mahiyette olan gizli birlikler hariç - müsaade edilmişti. Ayrıca «Adını ve amacını başka ırk veya milliyetten alan politik dernekler» yasaklanmıştı.

Dikkatle bakılırsa, bu kanun, hükümete, işine gelmeyen her işçi örgütünü dağıtmak hakkını veriyor.'*)

Halen 25 Haziran 1909 tarihinde yayınlanan grev kanunu yürürlüktedir. Bu kanuna göre, grevi düzenleyenler bir sene hapisle cezalandırılmaktadır. Şu var ki, işçileri aşırı derecede ofkelendirmemek için bu kanun hemen hemen hiç uygulanmıyor. Bugüne kadar işçilerin emegi hiçbir kanunla korunmuş değildir. Bir tek istisna, yayınlanan nüfusu 10.000'den fazla olan şehirlerde cuma gününün 2 Ocak 1924'ten itibaren mecburi tatil günü sayılmasıdır. Fakat bunun da bir çok boşlukları vardır, örnegin, bu kanundan mevsim işleri, mağazalar, tramvay işletmeleri, hastaneler, v.b. yerlerde çalışanların yararlanamaması gibi... Kaldı ki, bu kanun dahi, aslında, uygulanmıyor. İş Kanunu tasarıları 1910 senesinden bu yana çeşitli tarihlerde hazırlandığı halde, bugüne kadar hiçbiri kabul edilmemiştir. Son yıllarda bir saat öğle paydosu olan on saatlık işgünü tasarısı mecliste bir kaç defa gundeme alınmış ise de, bu tasarı bir turlu kanunlaştırılmamıştır. En son tasarıda işgününün hükümetin musaadesi ile 12 saate kadar uzatılması dahi öngörülüyor. Türk müteşebbisleri buna dahi şiddetle karşıdır; on saatlik işgünü, henüz gelişmekte olan genç türk sanayiini yıkacakmış!

türk işçisinin geliri ve işgünü

Türk işçi kitlesinin vaşama şartlarının ağırlığı, işgününe karşılık aldığı ücretten apaçık anlaşılmaktadır.

Hükümete yakın olan «Milliyet»in bir yazarı, 21 Ekim 1928 tarihli nushada, Haliç Vapur İşletmelerinde çalışan işçiler hakkında şunları yazıyor:

«Kendileri ile yaptığım gorüşmede ışçiler bana şunları anlattılar: İşgunümüz güneş doğmadan, saat 5,30'da başlar ve gece saat 10'a kadar sürer. Cuma günü hariç. Çünkü cuma gün tatil olduğu için trafik çok yoğundur. Cuma gunleri biz gece saat 11, hatta 11,30'a kadar çalışmak zorunda kalıyoruz. Öğle yemek yiyebilmemiz için iki saatlik paydosumuz var. Boylece agır işimiz (hamallık, yükleyici olarak calışmanız) 24 saatte en az 14 saat sürüyor. İşletme, hiç değilse şu ögle paydosumuzu 2 saat daha uzatsa da, biz de dinlenmiş olsak.»

İstanbul limanı işçileri günde 12 saat çalışmayı nimetten sayıyor. Bu kulek cehennemine benzeyen işin ücreti nedir?

«Hangi işi yaparsak yapalım, şirket işe yeni alınmış işçilere ayda 25 lira öduyor. Ancak ilk 6 aydan sonra bu ücret 30 liraya yukseliyor. Zam için senelerce beklemek lazım. Aramızda sirkette 10-15 sene çalışan arkadaşlar var, bunlar en fazla 40-50 lira alıyor. Onlar da zaten topu topu dört beş kisidir. Sirketimizin çalıştırdığı işçinin durumunun diğer şirketlere göre daha iyi olduğuna dair açıklaması gerçeğe uymuyor.»

*) Haber aldığımıza göre Türkiye'de şimdi yeni baştan sendika teşkili yapılıyor. Bundan maksat işçilerin devrimci sınıfsal örgütlerini kapatıp yalnız hükümete bağlı olan örgütlere izin vermektir.

Oysa, şirketin bu iddiası hiç de asılsız yada şaka değildir. Ne yazık ki, doğrudur, işçilerin durumu başka şirketlerde daha da beterdir. Demiryolu inşaatında çalışan türk işçisi günde 15 saat çalışır, günlük kazancı 80 kuruş hatta daha da azdır.

«Dokumacılar ve tütün işçileri günde 14 saat çalışırlar, günlük ücretleri 1 liradır.

«İstanbul'un bazı semtlerinde lokanta, otel, kasap ve buna benzer işletmelerde işçiler günde 20 saat çalışır ve yalnız 4 saat dinlenip uyuyabilirler.

«Fırın işçisinin durumu daha da berbattır. İş günleri 18 saatten fazladır. İstanbul'un bazı semt fırınlarında iş 24 saat devam ediyor. Çok defa işçi 24 saatlik işgününde uygun bir saatte bir yere kıvrılıp kestirir, yoksa işi gece gündüz devam eder.»

Bunu yazan bir burjuva gazetesidir (Vakit, 18 Mart 1926).

Müslümanların çok hürmet ettikleri dini bayramlara da hiç saygı gösterilmiyor

Yabancı işçi Türk işçisinden çok daha yüksek ücret almaktadır. Çünkü yabancı işçiler hem okuma yazma bilir, hem de çok daha kalifiyedir. Kapitalistler (özellikle yabancı olanlar) yabancı işçiye daha fazla verip onu kendilerine destek yaparlar. Böylece örneğin taşkömürü endüstrisinde yabancı ustalar günde 410 ila 730 kuruş alırlar, türk usta işçilerine ödenen ücretler ise 160 ila 300 kuruş arasındadır. Ocaklarda yeraltında çalışan yabancılar 170 kuruş alırlarken, türklere yalnız 60 kuruş ödenmektedir. Yerüstü tesislerde çalışan yabancılar 300 kuruş, türkler 100 kuruş alırlar. Yabancı çıraklar 400-450 kuruş alırlar, türkler ise 160-350 kuruş. Yabancı memurlar günde 300 kuruş alırlar, türkler 100 kuruş. İstanbul Tramvay İşletmesi'nde çalışan türkler ayda 30 lira alırlarken, yabancılara 120 lira aylık ücret ödeniyor. Türk işçisi ve memurunun ücretleri yabancı işçi ve memurundan iki misli düşüktür.

Hem türk, hem de yabancı burjuvazisi, kadın ve çocukların emeğini de insafsızca sömürüyor(*). Erkek dokumacılar günde 1.5 lira alıyorsa, kadınlar 75 kuruş, çocuklar ise 20 kuruş ve daha az alır. Nakliye işlerinde kadın işçiye 20-70 kuruş, çocuklara 10-50 kuruş ödeniyor. Erkek olan maden işçisi 60-200 kuruş alırken kadın 15-60 kuruş, çocuklar 10-15 kuruş gündelik alıyor. Bir çok işletmede 10 yaşından ufak olan çocuklar günde 13 saat çalışırlar. Büyük şehirlerde işçi ücretleri biraz daha yüksektir

emperyalizme karşı mücadele sırasında işçi hareketleri

Dünya Savaşı, Ekim devrimi ile Türkiye'de milli kurtuluş savaşının başlaması, Türk proletaryası saflarını pekleştirmiştir.

(*) Kadın ve çocuk işçi sayısını gösteren doğrudürüst istatistikler yoktur. Bugüne kadar yapılmış sayım, 14 yaşından küçük kız ve erkek çocuk işçilerinin sayısını 12.664 olarak göstermektedir.

Birinci Dünya Savaşı sırasında bir çok türk askeri, Avrupa ve Rusya'da savaş tutuklusu olarak kalmıştır. Savaşın sonu, Rusya'nın Şubat ve Ekim devrimleri tarihlerine raslamaktadır. Başka ülkelerde de devrim hareketi gün geçtikçe kızışıyor, kuvvet buluyordu. Türk savaş esirleri, bu ülkelerde, özellikle Rusya'da devrim havasını teneffüs ettiler, devrimci proleter eylemlerin tecrübesinden yararlandılar. Savaş sıralarında bir çok türk işçisi, Almanya ve Avusturya'da harp sanayii tesislerinde eğitim gördü ve bu vesile ile Avrupa işçi hareketi hakkında bilgi edindi.

Savaş, türk işçisinin sefaletini ve kapitalistlerin sömürüsüne karşı duydukları öfke ve hoşnutsuzluğunu kat kat artırdı, son hadde getirdi. Bütün bu şartlardan dolayı, Birinci Dünya savaşı sonu ve emperyalistlere karşı «Kemalist Devrim» adı ile tanınan milli kurtuluş savaşı, işçi eylemlerini de canlandırdı. Bu hareket güç kazanmağa başladı. Kemalistler de, jon türkler gibi, yalnız emekçi kitlelerinin desteğiyle iktidara gelebilirdi. Jon turkler gibi, kemalist devriminin ilk aylarında milli burjuvazi, işçi örgütlerinin kurulmasına engel olamadı. Ancak, bu sendikalar sırf sınıfsal nitelikte değildir; bazıları burjuvazinin etkisi altındaydı.

Bazı sendikaların başında satılmış avukatlar ve türlü madrabazlar bulunuyordu, bunlar işçileri ele veriyor sendika paralarını ceplerine indiriyordu. Bazı sendikalar, işçilerden başka, bir de ufak tefek «iş sahipçikleri» ile yarı-proleter elemanları da içine almış bulunuyordu. Bununla beraber, bir çok sınıfsal işçi örgütleri de kurulmamış değildi.

1920 senesi sonunda «İstanbul İşçileri Milletlerarası Birliği» kuruldu. Bu Birlik, sendikalar içinde kendi hücrelerini meydana getiriyordu. 1921 senesinde bu Birlik, Kızıl Profintern'e üye oldu. Derken Türk proletaryasının politik örgütleri de meydana getirildi. 1920 senesinde bazı genç türkler (bu gençler Almanya'da tahsilleri sırasında Spartakistlerin etkisi altında kalarak komünist olmuşlardı) Türkiye İşçi - Köylü Partisi'ni kurdular. Parti uzun ömürlü olmadı. 1920 yılı Eylül ayında Bakü'da Türk Komunist Partisi kuruldu.

Türk proletaryası, milli kurtuluş hareketinde, emekçilerin önderi olarak büyük rol oynayamadı. Bunun nedeni, her şeyden önce, proletaryanın örgütlenmesinin emperyalistlerin elinde olan İstanbul'a munhasır kalışıdır. Bu yüzden Türk proletaryasının en önemli kısmı, milli mücadelenin dışında kaldı.

Kemalist burjuvazisi emperyalistlerle barış paktını imzaladıktan sonra, başlıca liman şehirleri olan İstanbul ve İzmir Türkiye'ye iade edildi, böylece milli burjuvazinin zaferi kesinleşti. Burjuvazinin artık emekçi kitlelerinin desteğine ihtiyacı kalmamıştı. Sınıf kavgasının büyümesine engel olmak lazımdı; öyle ya, yerli olsun yabancı olsun, bu kavga, bütün sömürenlere, bütün kapitalistlere karşı açık bir savaş halini almak üzere idi.

Kemalistler, komünist partisinin ve işçi hareketinin canına okudu. Komünist partisi yeraltına inmek zorunda kaldı. Bir çok ünlü üyesi, bu arada Mustafa Suphi, hun-

harca öldürüldü, hayatta kalanlar takibe uğradı, hapislere atıldı. 1923 senesinde İstanbul Milletlerarası İşçi Birliği kapatıldı. Kapatılması için, 1 Mayıs gununun kutlanması ile ilgili bildirilerin dağıtılması bahane edildi. Birliğin ileri gelenleri tutuklandı ve tıpkı vaktiyle jon turklerin proletarya sınıf hareketinin «hesabını» gordukleri, burjuvazi kontrolünde sözümona işçi orgutleri kurmağa koyulduk ları gibi, şimdi de Kemalistler, kendi burjuva «sendikalarını», işçi eylemine karşı mucadele aracı olarak kullandılar. Bu yeni sendikaların amacı, işçi sınıfının politikadan ve sınıf mucadelesinden uzaklaştırılması, gerçek işçi birlikleri ve orgutlerinin dağıtılması, turlu boş vaadler ve beş paralık tavizlerle işçilerin elde tutulması, devrimci onderlerin uzaklaştırılıp yerine burjuvazi yardakçıları olan «onderler» getirilmesi idi.

Bunu başardıktan sonra, artık sendikalara ihtiyaç kalmayacaktı ve sendikalar rahatça kapatılabilirdi.

Gerçek işçi sendikalarının dağıtılmasını kamufle etmek ve öte yandan da kemalistlerin «işçiye karşı» olmadıklarını göstermek için, «Sendikalar Birliği» kuruldu. Bu «Birlik», başlangıçta kemalistler tarafından hoş görüluyor ve destekleniyordu. Birliğin 32.000 üyesi 32 sendikada toplanmıştı. İşçi ile işveren arasındaki bütün anlaşmazlıklar bu «Birlikçe» «barıştırıcı - uzlaştırıcı» danışmalarla çözülüyor ve bu «danışmalı» toplantılara daima polis komiserleri başkanlık ediyordu. «Birlik» komunizmle mucadele ediyor, sosyalist olanları kendi çevresinden uzaklaştırıyor, grevlere engel oluyordu. 13 Aralık 1923'te «Birliğin» en son çıkışı, burjuvazi temsilcisi İstanbul milletvekillerinin şerefine parlak bir ziyafet düzenlenmesi oldu. Milletvekillerinden biri, Şakir Rasin, «Birliğin», işçiler çevresinde «sosyal ve vatan polisi vazifesini» çok iyi gördüğünü söyliyerek, bundan böyle de aynı «gayretle» çalışacağına dair «umitvar olduğunu» izah etti. Ziyafette bulunan başka bir milletvekili işçilerden «zavallı yurdun pek çok ihtiyacı olan kapitale karşı güven beslemeleri, kapitalistlerin sözünü dinlemeleri ve tehdit edici bir güç değil, varlık ve zenginlik yaratan bir güç haline gelmelerini» istedi.

Her nedense bu iyi niyetlerine(!) ve zararsız tutumuna (!) rağmen, kemalistler, bu Birliği de çok geçmeden kapattılar. Öyle ya, Birlik işçileri sınıfsal örgütlerinden uzaklaştırmış, başka bir yere çekmiş, vazifesini görmüş ve artık lüzumsuz bir kurul olmuştu; rahatça kapatılabilirdi.

Ne var ki, bu «Birlik» gibi sendikaların kurulması dahi işçilerin sınıf menfaatlerini anlamalarına yardımcı oluyordu. İşçiler burjuvazi tarafından başlarına musallat edilen «başkanları» kovuyor ve bazı sendikaları proleter - devrimci birer örgüt haline getirmekte gecikmiyorlardı.

Bunun en güzel örneğini İstanbul'da «Amele Teali» adındaki dernek vermişti. «Amele Teali», kemalist olan eski başkanını koydu, yerine aktif ve ilerici bir işçiyi getirdi ve bu birlik böylece gerçek bir işçi örgütü halini aldı.

«Amele Teali», 1924 - 1926 senelerinde işçi eylemin de çok önemli bir rol oynadı. Bu seneler, kemalist olan «işçi önderlerinin» işçinin başına çorap ördükleri devrin

en hareketli zamanı sayılır. Hikayesi olaganüstü ve ibret vericidir:

İstanbul Sendikalar Birliği olan «Amele Teali», 1924 senesinin Ağustos ayında, sosyalistlerin önderliğinde kuruldu. Kuruldu ama, hükumet yetkilileri kuşkulandı. İlk fırsatta 1 Mayıs bayramının kutlanması münasebetiyle broşür yayınlaması bahane edilerek Birliğin sosyalist önderleri tutuklandı. Kimi 7 sene, kimi 17 sene kürek cezasına mahkum edildi.

Polis «Amele Teali»yi pençesine geçirdi ve bu Birliği «yeni baştan örgütleyerek» «İstanbul İşçi Yardımlaşma Birliği» haline soktu «Amele Tealinin» yönetim kurulu başkanlığına İstanbul Halk Partisi Sekreteri Doktor Refik İsmail getirildi. Bu Refik Bey, esasen daha evvel de şu mahut «Birliğin» başkanı idi. Yeni başkan ilk toplantıda «türk işçisinin politik sorunlarla ilgilenmediğini» açıkladı.

Fakat bu arada işçi kitlelerinin potansiyeli o derece arttı ki, burjuva elemanları, 1925/1926 senelerinde «Amele Tealiden» ister istemez el ayak çekmeğe başladı Birlik yöneticileri olan kemalistler. Birlik istediği kadar ikide birde kemalist hükumete bağlılığını ilan etsin, işçi isteklerine uymak zorunda kaldılar.

Hükümet Meclis'te iş kanunu tasarısını gündeme aldığı sırada, Amele Teali 13 Şubat 1925 tarihinde 14 sendikadan 150 delege topladı Sendikaların üyeleri o zamana kadar 30.000 işçiyi aşıyordu Toplantıda Amele Teali'nin kendi kanun tasarısının hazırlanması için bir komisyon seçildi. Bu iş kanunu tasarısı 21 Şubat 1925 senesinde bir daha toplanan ve bu defa «Büyük İşçi Kongresi» adını alan kongrede yeni baştan görüşüldü. Kongre hükümete bir heyet göndererek, aşağıdaki isteklerini iletti:

«46 saatlik iş haftası. Anneliğin korunması. Özel şahıslarla sözleşme yapılmasının yasaklanması. İşveren işe işçi alırken ancak sendiklarla veya işçi örgütleri ile toplu sözleşme yapabilir. İş kanununa saygı göstermeyen işyerlerinin ağır bir şekilde cezalandırılması ve suçun ağırlığına göre, icabında işyerlerine elkonulması. Sendikaların hukuki ve hükmi şahıs olarak tanınması.»

Bununla birlikte «Amele Teali» hukümete bağlığını belirtmeğe devam etti.

1 Ekim 1926 tarihinde düzenlenen Amele Teali'nin senelik kongresi, o sene Mustafa Kemal'e yapılan ve akim kalan suikastten dolayı suikastçileri lanetlemekle açıldı Mustafa Kemal'e aşağıdaki telgraf gönderildi: «Amele Teali, senelik kongresi münasebetiyle muhterem Gazive selam eder, iş kanununun bir an evvel tasdikini diler Kongre başkanı Hayreddin».

Halbuki bu dış görünüşün arkasında «Amele Teali»nin eylem şekli değişmekte idi. Hükümet istediği kadar devrimci Birliklere baskı yapıp Amele Teali'den bunların kapatılmasını istesin, bu eylem gitgide daha belirli şekilde sınıfsal nitelik kazanıyordu.

Kemalist yöneticiler atıldıktan sonra, Amele Teali gerçek bir işçi merkezi haline geldi. «İkdam» Gazetesi'nin 1 Mayıs 1927 sayısında şunlar yazılıyor: «2000'e ya-

kın işçi işini terketti ve Teali binasında toplanarak hep birlikte ünlu şaır Nazım Hikmet'in yazıp bestelediği İş Türkusünü söylediler».

Amele Teali bir çok grevi destekledi, grevci işçilere yardım etti, mücadelenin yönetimini üzerine aldı. Bütün bunlar kemalist hükümeti çileden çıkarttı. 1927 senesi sonlarına doğru «Amele Teali», «kanun dışı bir kurul olduğundan» kapatıldı. «Amele Teali»nin kanun dışı halini mahkeme heyeti bile ispatlayamadı. Buna rağmen 15 aktif Amele Teali üyesi ve bu arada bütun yönetim kurulu tutuklandı, binası yağma edildi, örgut dağıtıldı. Amele Teali'nin yağma edilmesi üzerine Profintern'in yonetim kurulu aşağıdaki bildiriyi yayınladı:

«TÜRKIYE'NİN SINIFSAL SENDIKALARINI KORUYALIM!

Dünya ulkeleri işçilerine!

Yoldaşlar!

Bütün Turkiyeyi içine alan sendikalar birliği örgütü Amele Teali, Kemal Paşa'nın sozde «milli-devrimci» hükümetinin emriyle dağıtıldı. Aktif üyeleri tutuklandı, örgut binası yağma edildi. «Amele Teali»nin tek kusuru, sefalet ve yolsuzluktan inim inim inleyen Turkiye işçi kitlelerini örgütleyen bir merkez olarak kurulmuş olmasıdır.

Halk Partisi Hükümeti (kemalistler) uzun zamandan beri sendika eylemini ele geçirip faşist bir orgüt haline getirmeğe çalıştılar. Fakat ne Çarlık zamanının milli istihbarat şefi Zubatov'un kullandığı metodlar, ne rüşvet, ne baskı, işçi yığınlarının kendiliğinden olan sınıfsal sendika orgütlerine karşı sevgi ve meylini zayıflatamadı Parlamento seçiminde Halk Partisi tekrar iktıdara geldikten ve Kemal Paşa'nın 'beş gun suren Turk demokrasisinin başarısını' öğen demecinden sonra, işçi sendikalarının ilimli merkezi yağma ediliyor. İşte, bütün dunyada burjuva demokratların sozleri ve işte işleri.

«Amele Teali her ne kadar Profintern uyesi değil ise de, yine de Turk «narodniklerinin» bu yeni olumsuz davranışı karşısında yönetim kurulumuz duyduğu hiddeti, ve öte yandan da Türkiye'de ağır bir baskı altında olan işçi kitlesine karşı derin sevgi ve saygısını ifade eder

«Profintern'nin yönetim kurulu, dünya işçilerini Türkiye sınıfsal birliklerinin yağma edilmesine karşı protestoya davet ederken, kemalistlerin yağma metodlarına, bozgunlarına ve işçi sınıfını faşist usulleri ile dejenere etme teşebbuslerine karşı mücadeleye ve Türk işçisine yardımına çağırıyor!

«Kemalistler, Türkiye'de işçi kitlelerin zorbalıkla milli burjuvaziye bağlamak istiyor, kendine bagli sendikaları kurup sınıfsal işçi hareketinin kökünü kazıyor. Fakat butün bu «işçi örgütlerini kendilerini sömürenlerin boyunduruğu altına sokma» planları, Türk proletaryasının şiddetle karşı koyması ile çarpışarak bozulacaktır ve Türk proletaryası bütün dünya işçisinin yardımı ile kemalist himayesinden kurtularak kendi sınıfsal örgütlerini kuracak ve somürenlerin baskısından da kurtulmak için azimli bir mücadeleye girişecektir.»

Kemalist hükümeti fabrika ve tesis sahiplerini korur, çünkü kemalist olan ticaret burjuvazisi, sermayesini, henüz gelişen sanayi kollarına yatırır. Daha çok yeni olan sanayi burjuvazisine sımsıkı bağlıdır. Bir çok teşebbüsler ve ticari müesseseler, hükümet bankalarından aldıkları para ile kurulmuştur. Bir çok tesisin sermayesi yalnız kısmen özel sermaye sayılabilir. Bu sermayenin büyük kısmı, özel şahısların elinde fazla sermaye bulunmadığından, hükümet tarafından ödenir

Kemalist hükümet de bir sürü tekeller kurdu: tütün işleme ve ihraç etme tekeli, şeker, gazyağı, kibrit, tuz, barut, iskambil kağıdı, liman işleri v.s.

Bu tekeller sayesinde hükümetin kendisi de müteşebbis bir tüccar haline geldi Demiryolları ya devlet hazinesinden yada yabancı kapitalistler tarafından yapılıyor; bu yabancı kapitalistlere hükümet rahat çalışma şartlarını sağlamak zorundadır. Yabancı yatırımlarla çalışan şirketlerde de durum başka değildir. Nitekim bir çok kemalist milletvekili ve devletadamı iktidardan faydalanarak, Birinci Dünya Savaşı sırasında yurttan kaçan rum, ermeni ve diğer uyruklu yabancılardan kalan müesseseleri ele geçirip, memurlukları sırasında bir yana koydukları paralarla işletiyor ve yeni yeni teşebbüsler kuruyor.

Eninde sonunda bir çok kemalist, türlü yabancı firmaların ortağı oluyor. Bu yabancı firmalar da, hükümet organları ile sıkı ilişkisi olan, isim sahibi memurlardan ve ortaklarından faydalanıyor.

Bütün bu şartlar, ister istemez, Kemalizmi işçi hareketiyle şiddetli çatışma haline getiriyor. Bir çok işverenle anlaşmazlıkta, işçiler karşılarında doğrudan doğruya hükümeti buluyor. Çarpışan tarafların birisi hükümet oluyor, çünkü işçiler, hükümetin - hem kapitalist, hem de devlet olarak menfaatine dokunuyor.

Fakat kemalistlerin de, bu durumun, kemalizmin gerçek niteliğini işçilerin gözleri önüne apaçık sereceğini ve işçi sınıfının devrimci hareketini teşvik edeceğini bilmemeleri için, düpedüz enayi olmaları lazım. Bunun için kemalizmin işçilerle olan ilişkisi bakımından politikası son derece çapraşıktır. Türlü manevralarla doludur. Bu manevralardan maksat, kemalist hükümetinin, burjuva - sınıfsal esasına dayandığının kamufle edilmesidir.

Konstantin Çukalas

YUNANİSTAN DOSYASI

240 sayfa, 10 lira

ANT YAYINLARI - P.K. 701 - İSTANBUL

yeni taktikler ve yeni güçler

v. I. lenin

RUSYA'da işçilerin kitle hareketlerinin gelişmesi, Sosyal Demokrasinin gelişimindeki üç önemli geçişi karakterize eder. Bunlardan birincisi dar propaganda gruplarından kitleler arasında geniş ekonomik ajitasyona geçiş; ikincisi çok sayıda kişiyi kapsayan açık sokak gösterilerine geçiş; üçüncüsü gerçek içsavaşa, ayaklanmaya geçiştir. Bu geçişlerin herbiri sosyalist fikirlerin etkisinde başlıbaşına bir yönetimle ve işçi sınıfının zihniyetinde, hayat koşullarında yeralan köklü değişmeler ve işçi sınıfının gittikçe daha geniş bir kısmının daha bilinçli ve daha aktif olarak kavgaya çekilmesi olgusuyla gerçekleştirildi. Kimi zaman bu değişmeler farkedilmeden oldu; proletarya güçleri sahne arkasında, göze çarpmadan yeraldı. Aydınların çoğu kitle hareketlerinin güçlüğünden ve dayanıklılığından şüpheliydi. Derken, ani bir değişme meydana gelecek, bir çırpıda devrimci hareket bütünüyle üst bir aşamaya sıçrayacaktır. Proletarya ve öncüsü Sosyal -Demokrasi, o anda yeni *pratik* meselelere yönelecektir. Bu meselelerin çözümü için, değişme öncesinde kimsenin beklemediği yeni güçler, mevcut ortamdan fışkıracaktır. Ancak bütün bunlar, tereddütler olmadan, Sosyal - Demokrasi içindeki eğilimlerin mücadelesi olmadan, artık halledilmiş sayılan görüşler yenilenmeden, bir anda elde olunamaz.

Partimiz bir kere daha yalpalamalar döneminden geçmektedir. Taktiklerimizi ve örgütümüzü yeni görevlere uydurmak için «daha üst nitelikte gösteriler» (Zemstvo kampanyasının planı) yada «Örgütlenme süreci» hakkındaki oportünist teorilerin direncini altetmek zorundayız. Bir ayaklanma «düzenleme»ye yada proletarya ve köylülüğün devrimci diktatoryasına karşı olan gerici korkaklıkla savaşmak zorundayız.

Bu sabit ve cansız görünüşlerin debelenişini hareketin ileri yürüyüşü bir kere daha bir yana süpürüp atacaktır. Bundan en ufak bir şüphe yoktur. Bununla birlikte bu süpürüş sürekli eski hataların reddolunması üzerinde toplanmamalıdır. Yeni meselelerin pratik çözümü için parti içinde daha büyük, daha objektif bir devrimci çalışmanın sağlanması ve böylesine geniş kitlelerle devrimci arenaya katılmakta olan yeni güçlerin pratikte kullanılması üzerinde ağırlaşmalıdır. Objektif devrimci çabanın bu meselelerinin, önümüzdeki Üçüncü Kongrenin dikkatini çekeceği açıktır. Bütün parti üyelerimiz özel ve genel çabalarında, tüm düşüncelerini bu meseleler üzerinde toplamalıdır. Önümüze çıkan yeni görevlerin yapısı üzerine

tekrar tekrar genel terimlerle konuşmalıyız. Bunlar: şehir ve kır yoksullarının yeni tabakaları üstündeki ajitasyon faaliyetimizi yaymak; daha geniş, daha fazla hareket kabiliyeti olan ve daha güçlü bir örgüt yaratmak; ayaklanma için hazırlanmak, halkı silahlandırmak ve bu gayeler için devrimci demokrasi ile ittifaklar yapmak. Bu görevleri tamamlayacak olan yeni güçlerin doğuşuna, Rusya'daki genel grevler, gençlik grevleri ve gençliğin devrimci ruhu, genel olarak demokratik entelijansya ve hatta burjuvazinin bir çok bölümü hakkındaki haberler, açıklıkla tanıklık etmektedir. Özellikle işçi sınıfı ve köylülük arasında büyük sayıda taze güçlerin ortaya çıkışı, yeni görevlerin başarılabilmesinde ve başarılacak olmasında yeterli bir garanti olacaktır. Şimdi karşımızdaki ilk pratik mesele, bu yeni güçlerin *nasıl* yararlı kılınacağı, yönetileceği, birleştirileceği, örgütleneceğidir; eskiyi, karşımıza çıkan ve dünya üzerindeki kapitalist sömürü sürdüğü sürece çıkmakta devam edecek olan günlük meseleleri bir an bile unutmaksızın, mevcut hareketin yarattığı daha yeni ve daha yüksek görevler üzerinde Sosyal - Demokratik çalışmanın *nasıl* yoğunlaşacağı meselesidir.

Bu pratik meselenin çözümündeki birçok yönteme işaret etmek için, bireysel ama ibret verici bir örnekle başlayacağız. Devrimin tam arifesinde, çok kısa süre önce, liberal burjuva organı *Osvobozhdeniye* (No 63) Sosyal - Demokrasinin örgütlenme çalışmasına değindi. Sosyal - Demokrasi içindeki iki eğilim arasındaki mücadeleyi yakından izleyen *Osvobozhdeniye*, («Bir İşçi»nin demagojik broşürü ile ilgili olarak), yeni *Iskra*'nın Ekonomizme yönelen değişiminden yararlanmakla ve Ekonomizmin ilkelerine olan büyük sempatisini açıklamakla hataya düşmedi. Bu liberal organ, bu broşürden çıkarılacak mantıki sonucun (bununla ilgili olarak *Vperyod*'un ikinci sayısına bakın) Devrimci Sosyal - Demokrasinin rolünün kaçınılmaz inkarı yada küçümsenmesi olacağına, haklı olarak işaret etti. Ortodoks marksistlerin zaferinden beri, ekonomik mücadelenin ihmal olunduğu yolunda, «Bir İşçinin» kesin yanlış olan iddiasına ilişkin olarak *Osvobozhdeniye* şöyle diyor:

«Bugünkü Rus Sosyal - Demokrasisinin kuruntusu, onun eğitim çalışmasına, legal yollara, Ekonomizme, işçi hareketinin siyasal olmayan biçimlerine beslediği korkuda; yalnızca eğitim çalışması, legal ve siyasal olmayan biçimlerin yeterli bütünlüğü sağlayıp, devrimci adını almaya gerçekten hak kazanacak yeterli genişlikte bir temeli oluşturabileceğini anlamadaki hatasında yatıyor.»

Ve *Osvobozhdeniye*, *Osvobozhdeniye* - istiere, «Sosyal - Demokrasiye ihtilalcet yürüterek değil, onunla birlikte, sendikal işçi hareketlerinin önderliğini kendi ellerine almalarını» tavsiye ediyor. Ve bu arada, anti - sosyalist Kanunun yürürlükte olduğu sıradaki Alman işçi hareketinin durumu arasında bir paralellik çiziyor.

Tümüyle yanlış olan bu paralel üzerine konuşmanın yeri burası değil. Herşeyden önce, Sosyal - Demokrasinin işçi hareketinin legal biçimlerine karşı tavrı hakkındaki gerçeği yerine koymak gerekli. 1902'de, «*Ne Yapmalı?*»da, «Rusya'da sosyalist ve siyasal olmayan

işçi birliklerinin legalleştirilmesi artık başlamıştır.» demiştik· «Bundan böyle bu eğilimi de hesaba katmalıyız.» Bunu nasıl hesaba katacağız? - broşürde konan mesele buydu ve Zubatov'un teorilerinin yanısıra, «sınıfların işbirliği» ve ahenk konusundaki liberal nutukların da maskesini indirme ihtiyacıyla bu soruya cevap verildi· *Osvobozhdeniye* Sosyal - Demokrasiyi işbirliğine çağırarak, ilk görevi candan benimserken, ikincisini bilmezlikten geliyor. «Bunu... yaparken», diyerek broşür devam ediyor, «İşçi sınıfı hareketinin legalleşmesinin uzun dönemde, Zubatov'un değil bizim lehimize olacağını unutmamalıyız» Zubatovizm ile liberalizmi legal mitinglerde açıklayarak buğdayla darıyı ayıracağız. «Buğdayla sunu kastediyorum; işçilerin daha geniş ve geri olan tabakalarının dikkatini sosyal ve siyasal meselelere çekmeyi; gelişmeleri bize ajitasyon için sürekli artan materyal sağlayacak olan, özellikle legal olan fonksiyonlardan (legal kitapların dağıtılması, ortak yardımlaşma vb.) biz devrimcilerin, kendilerini özgür kılmasını...»

Böylece legal biçimlerinden «*korkma*» meselesinin tümüyle *Osvobozhdeniye*'nin bir *kurumuna* kurban olması olduğu açıklıkla ortaya çıkıyor. Devrimci Sosyal-Demokratlar bu biçimlerden korkmamakla kalmaz, bu biçimlere karışan buğdaylarla darıların varlığına da işaret eder. Bundan dolayı, bu savlarla *Osvobozhdeniye*, liberallerin Sosyal - Demokrasinin *liberalizmin sınıf özünü* ortaya sermelerinden *korkusu* gerçeğini saklamağa çalışmaktadır.

Ama şu günlerdeki görevler açısından, bizi özellikle neyin ilgilendireceği meselesinin konması, devrimcilerin bir kısmının yükünü hafifletecektir. Şu sıralarda bir devrim başlangıcı döneminden geçmekte olduğumuz gerçeği, bunu özellikle aktüel ve büyük önemi olan bir mesele haline getirmektedir. «*Ne Yapmalı*»da, «Devrimci mücadeleyi daha enerjik yürütmeli, sendika çalışmalarının legalleştirilmesi için hükümeti daha çok zorlamalıyız. Ve böylece çalıştığımız asıl kısmın yükünü hafifletebiliriz.» demiştik. Ancak enerjik devrimci mücadele yanlız bu yolla değil, diğer bir çok yollada «asıl ağırlık kısmımızın» yükünü azaltır. Şimdiki durumda önceleri yasaklanmış olanların çoğu legalleştirilmiştir. Hükümetin legallestirmesi ötesinde hareket öylesi yaygınlığa ulaşmıştır ki, eskiden devrimcilerin kullandığı düşünülen ve gerçekte de yalnızca devrimcilerin kullandığı birçok şey kitleler için bir pratik konusu olmuş, geleneksellik ve kullanım imkanı kazanmıştır. Sosyal - Demokrat hareketin bütün tarihsel gelismesinin karakteri, engellere bakmaksızın, carist kanunlara ve polis sınırlamalarına rağmen, kendisi için gittikçe daha çok eylem özgürlüğü kazanmış olması gerçeğidir. Devrimci proletarya sanki etrafını, hem işçi sınıfından ve hem de baska sınıflardan (tabii, isci demokrasinin taleplerinin çok az kısmını kabul eden) oluşan, hükümetin ulasamıyacağı, belirli bir sempati destek atmosferiyle cevirmiştir. Hareketin baslangıcında bir Sosyal - Demokratın cok büyük eğitme cabası göstermesi yada çabalarının tümünü ekonomik ajitasyon üzerinde toplaması gerekiyordu. Ama şimdi bu fonksiyonlar birinden

öğrenme, yeni güçlerin, harekete atılan daha geniş kitlelerin eline geçiyor. Devrimci örgütlerin çalışması aktüel *siyasal* önderlik üzerinde, halkın hoşnutsuzluğundan, işçilerin protesto bildirilerinden *Sosyal - Demokratik* sonuçları elde etme üzerinde gittikçe daha çok yoğunlaşıyor. Başlangıçda işçilere alfabenin hem yazılışını, hem de okunuşunu öğretmek zorundaydık. Artık siyasal edebiyatın düzeyi öylesine gelişti ki, devrimci akıntıya örgütlü liderlik sağlamaya yönelen Sosyal - Demokrat amaçlar üzerinde bütün çabalarımızı yoğunlaştırmamız mümkün oluyor, bunu yapmak görevimiz oluyor. Şimdiye kadar çabalarımızın büyük kısmını harcadığımız «hazırlayıcı» çalışmanın önemli kısmını artık liberaller ve legal basın yapıyor. Demokratik fikir ve açık savunusu zayıf hükümetin baskısıyla karşılaşmadan öylesine yayılıyor ki, hemen hareketin yeni bir dalgasına kendimizi uydurmamız gerekiyor. Tabii, bu hazırlayıcı çalışmada, hem darılar, hem de buğdaylar var. Tabii, Sosyal - Demokratların burjuva demokrasisinin işçiler üzerindeki etkisine karşı mücadeleye daha fazla dikkat harcamaları gerekecek. Ama bu görev, sadece siyasal olmayan, kitleleri harekete geçirmeye yönelen daha önceki faaliyetimize oranla daha fazla Sosyal - Demokratik bir öze sahip olacaktır.

Halk hareketinin yayılması ölçüsünde, farklı sınıfların gerçek yapıları daha fazla ortaya çıkmakta ve *Partinin* sınıf öncüsü olup, onun örgütleyici olması ve olayların kuyruğunda sürüklenmemesi için daha çok baskı gelmektedir. Devrimci faaliyetin bütün çeşitlerinin geliştiği ölçüde, *Rabocheye Dyelo*'nun yeni *Iskra*'cılar tarafından hemen benimsenen, genel olarak faaliyet üzerine çarpıcı sözlerinin boşluğu ve anlamsızlığı o kadar ortaya çıkmaktadır. *Sosyal - Demokratik* faaliyetin anlamı daha kolay anlaşılmakta, ve olayların *devrimci inisiyatifimize* sunduğu talepler daha büyük olmaktadır. Sosyal harekette yeni akımların gelişmesi ölçüsünde, bu akımlara yeni kanallar yaratma kapasitesinde, güçlü bir Sosyal - Demokrat örgüte sahip olma meselesi o kadar önemli olmaktadır. Bizden bağımsız olarak devam eden, bizim yararımıza işleyen demokratik ajitasyon ve propaganda ne kadar fazla olursa, işçi sınıfının burjuva demokrasisinden bağımsızlığını koruyacak örgütlü Sosyal - Demokratik öncülüğün gerekliliği o kadar açık olur.

Savaşta ordu ne ise, devrimci bir dönemde de Sosyal - Demokrasi odur. Ordumuzun saflarını yaymalı, barış gücünden savaş gücüne dönüşmeli, yedek güçlerimizi seferber etmeli, bütün buuları toparlayıp, yeni yardımcı kıt'aları, birlikleri ve kolları örgütlemeliyiz. Savaşta safları az yetişmiş acemi askerlerle doldurmanın, subayların yerine sık sık sıra neferleri koymanın, subay saflarına askerleri yükselterek, safları yayıp, basitleştirmenin gerekli ve kaçınılmaz olduğunu unutmamalıyız.

Benzetme yapmadan konuşursak: Halkın yüz kat artmış olan devrimci enerjisinin akışına ayak uydurabilmek için, bütün parti ve yan örgüt üyelerinin sayısını yükseltmeliyiz. Tabii, sıkı talim, sistematik yönetim, marksist gerçeklerin gölgede bırakılması demek değildir. Hayır, ama kesinlikle *bizim* yöntemimizle yetişmemişle-

ri eğiten, şimdiki askeri harekatlar zamanında talim ve eğitim çalışmasının büyük önemini unutmayalım. Marksizme olan «doktriner» bağlılığımız, heryerde *kitlelere objektif dersler* veren devrimci olayların gelişmesi ve bütün bu derslerin dogmamızı doğrulamasıyla desteklenmektedir. Bundan dolayıdır ki, dogmamızı bırakalım, yada renksiz aydınlara, devrim sahtekarlarına karşı olan şüphe ve dikkatimizi azaltalım, demiyoruz. Tam tersi. Biz, hiçbir Sosyal - Demokratın unutmaması gereken dogmayı öğrenmede yeni yöntemlere uymalıyız diyoruz. Büyük devrimci olaylardan çıkan objektif dersleri kullanmanın, geçmişimizi, -eskiden olduğu gibi küçük guruplara değil, kitlelere- yani «dogmatik» dersleri, öğretmek için önemli olduğunu söylüyoruz; örneğin, ayaklanan kitleler ile terörist eylemler arasında bağ kurmak gerçekten gerekiyor, yada diğer bir ders, okumuş Rus toplumunun liberalizmi arkasında burjuvazimizin sınıf menfaatlerinin yattığını ayırtedebilmemizin gerekliliği. (Sosyalist-Devrimcilerle bu mesele üzerine olan polemiğimize bakın, *Vperyod* 3. sayı)

Yani bu, Sosyal - Demokratik kurallara bağlılığımızı ve uzlaşmaz ortodoksluğumuzu azaltma meselesi değil, onu *yeni* yollar, yeni yetiştirme metodlarıyla güçlendirme meselesidir. Savaş zamanında, acemiler savaş harekatı içinde dogrudan yetiştirilmelidir. Bunun için, yoldaşlar, yeni çalışma metodlarına daha esnek olarak uyun! Gittikçe daha fazla gurubu örgütleyerek mücadeleye yollayın, işçi gençliğinden daha fazla yeni unsurlar kazanın, bütün Parti örgütlerinin eski iskeletini geliştirin, kurullardan fabrika guruplarına, sendikalara, öğrenci gruplarına! Unutmayın, bu görevde geç kaldığınız her an Sosyal - Demokrasi düşmanlarının işine yarayacaktır; yeni hareket dalgaları hemen bir çıkış yeri aradığı için, eğer Sosyal - Demokratik kanalları bulamazlarsa, diğer kanallara itileceklerdir. Unutmayalım, devrimci harekette her pratik adım, yeni kazanılanlara Sosyal - Demokratik bilimi ister istemez öğretecektir, çünkü bu bilim çeşitli sınıfların güç ve eğilimlerinin objektif ve doğru olarak değerlenmesi temeline dayanır. Çünki, devrim eski üstyapıların parçalanmasından, farklı sınıfların herbirinin, kendi yolundan yeni üstyapıyı elde etmeğe çalışan bağımsız eylemlerinin parçalanmasından başka birşey değildir. Ancak devrimci bilimimizin seviyesini çok indirmemeye çalışın. Taktikler süreci, örgütlenme konusunda edilen değersiz sözlerle, şaşkınlık, bocalama ve inisiyativ yokluğuna gözyuman sözlerle onu sulandırmayın (vulgarize). Her çeşitten en büyük sayıda grupların ve birliklerin her türden hareketine çalışma alanı olarak daha çok yer verin. Ve verdiğimiz akılların ötesinde, verdiğimiz akıllara bakmaksızın, devrimci olayların insafsız yürüyüşünün onları doğru çizgide tutacağını kafamızda tutalım. Politikada düşmandan öğrenilecek çok şey sey olduğu uzun süredir söylenir. Ve devrimci hareket de, özellikle öğretici ve hızlı bir davranışla bizi doğru kararlar almaya her zaman zorlar.

İkinci kongrede çoğunluk taraftarlarının kesin formüle edilmiş biçimde açıklanmasını istediği «örgütlen!»

sloganı, şimdi derhal uygulanmaya konmalıdır. Eğer inisiyativ almada, yeni örgütleri esnek biçimde oluşturmada yanlışa düşersek, öncü rol üzerine bütün bağırışlarımıza son vermek zorunda kalırız. Eğer ulaştığımız birliklerin, mitinglerin, grupların ve komitelerin, sınırlarında, biçim ve isteklerinde yardımsız durursak, ehliyetimizi ispatlamamış oluruz. Kesin bir program yada gayesi olmayan, olayların etkisiyle heryerde binlerce grup yardımımız olmadan fışkırıyor. Sosyal - Demokratlar bu gruplarla, olabilecek en büyük genişlikte doğrudan ilişki kurup, bu ilişkileri sürdürmeli, onlara yardım etmeli, kendi bilgi ve deney birikimleri ile onları aydınlatmalı, devrimci inisiyativleri ile onları canlandırmağa çalışmalıdır. Bilinçli Sosyal - Demokrat olmayanlar dışında, bütün böyle ufak grupları ya doğrudan Parti ile birleştirelim, yada *Partiyle ilişkili hale getirelim.* Onlardan programımızı kabul etmelerini yada bizimle disiplinli örgütlü ilişkilere girmelerini istememeliyiz; tek başına devrimci duygu, yalnızca otokrasiye karşı mücadelede yardıma istek, -eğer Sosyal - Demokratlar onlara gider, görüşlerimizi enerjik olarak sunarlarsa- olayların baskısı altında bu grupları önce Sosyal - Demokrat İşçi Partisinin demokratik yardımcıları, sonra da güvenilir üyeleri olmaya dönüştürmek için yeterlidir.

İnsan bolluğunda hâlâ çok azız - bu çelişkili formül örgütlü hayattaki çelişkileri ve Sosyal - Demokrasinin örgütsel ihtiyaçlarını oldukça belirtmektedir. Ve şimdi bu çelişki özellikle göze çarpıyor. Her yanda yaygın çalışma istekleri, genç güçlerde özellikle işçi sınıfında bir büyüme ile karşı karşıya iken, yeni güçler üzerine aynı sıklıkta, örgütlerde adamı kıtlığından şikayet eden duygusal sızlanmalar işitiyoruz. Bu koşullar altında adam kıtlığından yakınan pratik teşkilatçı, Büyük Fransız Devriminin en yüksek aşamasında, 1793'te Fransa'da adam yok, Pigmeler kuşatmış etrafımızı diyen Madam Roland'a musallat olan kuruntunun kurbanıdır. Böyle konuşanlar, ağaçlar yüzünden ormanı görmeyenlerin yanlışına düşüyorlar; olayların onları köre döndürdüğünü itiraf ediyorlar. Bu, onların olayları kontrol eden, aktif devrimciler olmamaları, tersine olayların onları kontrol etmesi ve engellemesi demektir. Böyle teşkilatçıların *emekliye ayrılmaları;* tecrübesizliklerinin sakıncasını gayretli çalışmaları ile telafi edecek olan daha genç güçlere meydanı bırakmaları daha iyi olur.

Devrimci Rusyanın daha önce görmediği bir insan bolluğu var. Şimdiye kadar hiçbir devrimci sınıf, Rus proletaryasının bugün yararlandığı, geçici ittifaklar, güvenilir dostlar ve istenmeyen ortaklar gibi böylesine olağanüstü müsait durumlarla karşılaşmadı. İnsan bolluğu var, bütün ihtiyacımız *khvostist* (kuyrukcu) fikir ve öğretileri yıkmak ve inisyativ almayı, teşebbüs etmeyi, «planları, «taahhütleri» amaçlamak. Ancak bundan sonra büyük, devrimci bir sınıfın temsilciliğine hak kazanacağız. Ve o zaman, Rusya proletaryası *büyük Rus devrimini başladığı gibi kahramanca tamamlayacaktır.*

Mart (Şubat) 1905
Çev: M. R. ZARALI

jektifliğin, belki sonuç çıkartmakta bir aceleciliğin, belki de «adam sen de, bizim dergiyi okuyan nasıl olsa öteki.i okumaz» düşüncesinin ürünüdür. Ama ne olursa olsun, yanlış ve zararlı bir yol olduğunu belirtmekte yarar var.

Önce Erdost'un çattığı yazıdaki temel fikirleri özetliyeyim. ATÜT kavramı, marksist ATÜT görüşünün tarihçesi ve politik gelişmelere paralel olarak geçirdiği evrim, kavramın Türkiye'ye girişi, Türk toplumuna zaman zaman yanlış biçimlerde uygulanışı, soldaki çeşitli fraksiyonların ATÜT karşısındaki tavırları ele alınmış, üzerinde tartışılmakta olan ATÜT modelinin Türk toplumuna uygulanmasında dikkatli davranılması gerektiği, bunun bizi marksizm dışı yorumlara götürecek bir tuzak olabileceği anlatılmıştı.

Erdost'un, bu yazıdan, benim ATÜT'çü olduğumu, kendisine ve «Milli Demokratik Devrim»cilere *kaba* suçlamalar yönelttiğimi nereden, nasıl çıkarttığını gerçekten anlamamaktayım.

Yazıda hiçbir suçlama yoktur. ATÜT karşısındaki çeşitli tavırlar eleştirilmiş, Milli Demokratik Devrim fraksiyonunun antifeodal mücadele tezlerini pekiştirmek için Osmanlı Devletinin feodal yapısı üzerinde ısrarla durdukları, buna karşılık Sosyalist devrimcilerden bazılarının da anti-feodal mücadele tezine karşı çıkabilmenin kolayını feodal aşamanın yerine Asya tipi modelini koymakta buldukları söylenmiş, stratejilere temel sağlamak üzere zorlamalara gidilmesinin bilimsel bakımdan sakıncalı olabileceği anlatılmak istenmistir. ATÜT kavramının gelişmesini yabancı literatürden biraz izleyen bir meraklı, bu kavram çerçevesindeki tartışmaların hep politik stratejik durumlara uygun olarak geliştiğini bilir. Beni «Proleter Devrimcilerin» Asya Tipi konusunda yazdıklarını okumamış olmakla itham eden Erdost'a bunların tümünden haberdar olduğumu. ancak kendisinin konuyla ilgili temel tartışma ve literatürden, özellikle son gelişmelerden hiç haberdar olmadığını hatırlatmak isterim. Ben MDD kanadının ATÜT'e karşı düsmanca tavır takındıklarını söylerken, -doğrusu ya-Sayın Erdost'u hiç düşünmemiştim. Kendisinde, «havada bulut var» denildiğinde «Vay bana ördek dedin» diye kavgaya tutuşan kişinin alınganlığını görüyorum. Kendisini «Proleter Devrimcilerin» tek ideologu olarak gördüğünden olacak. «MDD kanadı dendi mi benim yazılarım akla gelmeli» esprisi içinde görülüyor. Böyle bir tutum, kendisine pek yakıştırdığı Proleter devrimciliği ruhuna aykırıdır sanırım.

Eleştiri ve polemiğe girişen kişinin her seyden önce doğru aktarmalar yapması gerekir. Doğru aktarma yapmak da doğru anlamaktır. Benim yazımdan «Proleter devrimciler Aybar'ın tahlillerine karşı çıktıkları için ATÜT'e karşı düşmanca bir tavır takınmışlar ve *herhalde asya üretim tarzına uygun düşen* 'Osmanlı Toplumunu' zorlamalarla feodal olarak nitelemişlerdir.» sonucunu çıkarmak, ancak Erdost'un yapabileceği bir sevdir. Bir kere, Milli Demokratik Devrim kanadının ATÜT'e karşı olmasının ve Osmanlı Devleti'ni kesinlikle feodal olarak nitelemesinin temelinde şüphesiz ki Aybar'ın çö-

zümlemelerine karşı çıkmaktan çok daha köklü bir neden yatmaktadır. Bu da, stratejik yönden anti-feodal mücadeleye sağlam bir temel ve gerekçe kazandırmaktır. Burada bir noktaya değinelim. Osmanlı Devleti'nin yapısının feodal olduğunu ileri süren her kişi ve her çalışmanın tek amacının böyle bir kanıt peşinde koşmak olduğunu söylemiş değilim. Kendisi de bu yapının feodal olduğuna inanan biri olarak, üzerinde durmak istediğim konu, iyi inceleme ve araştırmalardan önce, strateji - tartışmalarında üstünlük kazanabilmek için, Osmanlı Devletinin yapısını şu veya bu model içinde göstermeğe zorlamanın sakıncalarıydı. Bunun yanlış bir yol olduğuna hâlâ inanmaktayım.

Erdost, kafasındaki sabit fikri yansıtarak «herhalde Asya tipine uygun düşen Osmanlı toplumunu» diye, bir kalemde beni ATÜT tezini savunanlar arasına sokuveriyor. ATÜT'çü olmanın (bilimsel planda kaldıkça ve marksist ATÜT modelini tahrif etmedikçe) ihanet, oportünizm vd. gibi suçlamalara yolaçmıyacağı kanısındayım. Ama savunmadığımız fikirleri savunur gibi gösterilmenin karşısında Osmanlı Toplum yapısının feodal olduğu fikrine yatkın olduğumu tekrarlamakta yarar görüyorum. Yine de dünyada çok tartışılan bir konuda, henüz katkılarımızı tam anlamıyla getirmezden önce, Erdost'un, yazısının son paragrafında yaptığı gibi kestirip atmanın kolay olmadığı kanısındayım.

Önemli ve olumlu olan, tartışmalara katkı getirecek olan, yanlış anlamalara, tahriflere, suçlamalara girişmek, olmayan düşmanlar ve düşmanlıklar yaratmak değil, somut araştırmalar üzerinde tartışmak, araştırmalara devam etmek, söylenilenleri iyi anlamaya çalışmaktır. Amacımız adam yemek, saldırmak değil, doğrulara varmak, doğrularda birleşmek olmalıdır.

Yazının bir başka yerinde «Belli ki Oya Sencer, milli demokratik devrimi sadece bir anti-feodal mücadele şeklinde koyacak kadar, millî demokratik devrimden de habersizdir» diye bir ifade kullanılmış. Hemen şunu belirtelim ki, artık bugün Türk Sol'unda, hatta dışında, bu işlerin biraz içinde bulunan kişiler milli demokratik devrimin ne olduğunu en az Sayın Erdost kadar bilmektedirler. Yukarıya aktardığım ifade çok ucuzlamış, çok basit, hatta tartışma tonunu artık öğrenmiş bulunduğum Erdost'a bile yakıştıramadığım bir polemik biçimidir. Bu tip yorumlara varan ve tartışmalarda bu tip ifadeler kullanan kişiler çoğunlukla çok önceden öğrenmeleri gereken konuları çok geç öğrenmiş olan, bu yüzden de kendilerinden başka kimsenin birşey bilmediğini sanan kişilerdir. Bizim kuşağın, bazı temel konuları Erdost'dan çok daha genç ve çok daha fazla kaynaklardan öğrenme imkânını elde etmiş olması, şüphesiz ki, objektif koşulların bir gereğidir. Konuyla ilgili literatürü birkaç dilde tarama imkanına sahip bulunmam ve bunu da yapmış olmam bana bir ayrıcalık kazandırmaz. Ancak kişiler kendi bilgilerini kıstas alarak başkalarının bilgisini değerlendirirlerse, kendi bilgilerinin kısıtlılığı ve yüzeyselliği oranında yanlışa düşerler. Erdost'un böyle bir yanlış içinde olduğu görülüyor.

Gerek son yazısında bana yönelttiği eleştiri biçimi, gerek giriştiği diğer polemiklerin tonu, Erdost'un amacının konulara aydınlık getirmek olmadığını gösteriyor. Hele yazının son paragrafı oldukça ilgi çekici. Erdost ATÜT konusunda ne kadar bilinen gerçek varsa yeni bir katkı gibi sıraladıktan sonra şunları söylüyor: «İşte, Osmanlı İmparatorluğunun temelinin, asya biçimi olduğunu iddia eden ve kendilerini ATÜT'çüler olarak adlandıran tekmil romancılarının, öğretim üyesi bilimadamlarının, eleştiricilerinin, polemikçilerinin ve oportünist görüşlerini bu tezden alan politikacılarının tümünün iflasının gerekçeli hükmü böyledir.» İnsan bu ifade karşısında en yüksek mahkemenin bir sürü kişiyi mahkum ettiğini sanıyor adeta. Bu tarz hükümler vermek Sayın Erdost'a kalmamıştır. Türkiye'de bazı konuların tartışılması ve bu tartışmaların seviyesi artık belli bir tartışma yöntemine, adabına ve bilgiye ihtiyaç göstermektedir. Bundan böyle bu yeteneklere sahip olanlar ortaya çıkmalıdır ancak. Sayın Erdost en azından konuların önemine uygun biçimde tartışmayı başardığı zaman kendisiyle yeniden tartışır ve belki de doğrulara varabiliriz. Şimdilik bizden kendisine başka hiçbir cevap gelmiyecektir.

OKURLARIMIZDAN ÖZÜR

Arkadaşımız Çetin Özek'in «Devrimci Halk Cephesi» başlıklı yazı dizisinin son bölümü, kendisinin rahatsızlığı nedeniyle bu sayımıza yetişememiştir. Türkiyede devrimci halk cephesi meselesine de ışık tutacak olan son bölümü gelecek sayımızda okurlarımıza sunacağız.

Öte yandan, dergimizin geçen sayısında bazı nüshalar, baskı ve mücellit hatası olarak bozuk çıkmış, bir kısım okurlarımıza bu şekilde gitmiştir. Ellerinde bozuk dergi bulunan okurlarımızın bunları, düzgün nüshalarla değiştirilmek üzere «ANT, P.K. 934 - Sirkeci - İstanbul» adresine göndermelerini rica ederiz. Ayrıca, geçen ayki ANT'ın sayısı yanlışlıkla 176/3 gösterilmiştir. Doğrusu 177/4 olacaktı. Elimizde olmayan bu iki aksamadan dolayı okurlarımızdan özür dileriz.

gâve'ye karşı baha tevfik

a. cerrahoğlu

OSMANLI İmparatorluğunda sosyalist basını ele almak istiyen araştırmacılar için, İkinci Meşrutiyetin hemen ilk aylarında yayınlanan gazeteler arasında, Gâve'nin çok enteresan ve dikkate değer bir yeri olmak gerektir. Zira, başlığın altında, (SOSYALIST VE LIBERAL) kelimeleri okunuyor, gazetenin başında, şu mısra göze çarpıyordu:

Dahhâkkin eder mülkünü bir Gâve perişân[1]

Demek ki, gazete zalim Dahhâk'e karşı, önlüğünü bayrak yapan demirci Gâve'yi idealize etmek istiyor. Gerçekten de, bu gazete, ARABACILARIN, MAVUNACILARIN, ve İŞÇİLERİN HAKKINI SAVUNDUĞUNU söylemekteydi.[2]

Serbest İzmir Gazetesi[3], 17. sayısında, Gâve'ye karşı en güçlü kalem savaşçısını, İzmir'li Baha Tevfik'i öne sürdü. Baha Tevfik'in «Amelî Psikoloji» rübriği altında, «Gâve Muharririne» başlıklı yazısı şöyle başlıyordu:

«Zavallı gazete ve zavallı muharrir! Emin ol ki, ben sizi seviyordum. Çünkü, ikinci nüshanız çıktığı zaman da serlevhanızın altında (sosyalist ve liberal) kelimelerini gördüm. Siz yenilik yapmak istiyorsunuz.

«— Oh ne güzel! Bu gazeteyi çıkaranlar mutlak genç, yahut içlerinde gençler var, -dedim- ve istikbalin gençlere mahsus olduğunu bildiğim için sevindim. Lakin, aynı zamanda, size acımıştım da... Çünkü, SOSYALIST ve LIBERAL kelimeleri pek birbiriyle tevafuk etmediği gibi, münderecatınız da büsbütün başka bir şekilde idi. Boykotajın bir vatani hamiyyet eseri, SOSYALIZMIN bi-

(1) Bir abd-i habeş dehre olur baht ile Sultan Dahhâkkın eder onu bir Gâve perişan
(Ziya Paşa - Terkib-i Bend 7)

(2) Boykotaj Cemiyeti'nin İzmir'de nâşir-i efkârı -gemici, kayıkçı vapur ve mavuna ameleleri, hammal, arabacı vesair esnaf ve amelenin müdafa-i hukuku olmak üzere şimdilik haftada bir neşr olunur. Osmanlı gazetesidir. «Sahib-i imtiyaz ve ser muharrir: Orman idaresi davavekili Gelibolu'lu M. Rifat. Mahall-i idaresi İzmir'de Yusufoğlu hanında idare-i mahsusudur. Nushası on para.

(3) Hüseyin Hilmi'nin **Serbest İzmir** (İzmir Liberal) Gazetesi 23. sayısında (24 şubat 324), **sosyalist bir partinin organı olmadığını ve sosyalizm fikirlerini yayma amacı gütmediğini** şu biçimde dile getirmektedir: «Gazetemizin Sosyalist bir fırkanın mürevvic-i efkarı olduğu, yahut sosyalizm fikrinin tam'm ve intişarı maksadına mebni intişar ettiği zanolunmamalıdır.»

lakis BEYNELMİNEL TEŞEKKÜL ETMİŞ BİR FIRKAYA AİT MESLEK, liberalizmin ise tamamiyle başka bir şey olduğunun farkında bile değildiniz... İşte bunun için size acıyordum...

«1 — Gazetenizin ismi ile mesleği arasında münasebet yok.

«2 — *Dahhâk'ın eder mülkünü bir Gâve perişân* diyor ve bunu gazetenizin ta başına yazıyorsunuz. Vakıa, hür ve serbest olduğumuz cihetle istediğinizi yazmakta muhtarsınız. Fakat, acaba, zamanımızın Gâve'si kim, Dahhâk'ı kim, biliyor musunuz? Ve bir Dahhâk için hangi mülkü perişan edeceğinizi hiç düşündünüz mü? Ve fuzulî surette, haklarının koruyucusu olduğunuzu iddia ettiğiniz arabacı, mavunacı vesair amele, sizinle beraber, «mülk perişan etmek» cinayetini kabul eder mi sanırsınız?... İşte, bu ikinci münasebetsizliğiniz.

«3 — İfadenizle mesleğiniz arasında da münasebet mevcut değil. Ve ilh. ilh...»

Baha Tevfik, tenkitlerini bu üç noktada topladıktan sonra, sözünü şöyle bitiriyor:

«Hâsılı siz müteaddit defalar kendi nefsine darbedilmiş, matbuat âleminin en büyük münasebetsizlerisiniz.»

Baha Tevfik, Suphi Ethem'in verdiği hükme bakılırsa, «memleketimizde pek nadir yetişen bir zekâdır.»

Bezmi Nusret Kaygusuz, onun hakkında şöyle diyor: «Bu yaşta (yirmiyedi, yirmisekiz yaşlarındaydı), Baha kadar garp edebiyat ve felsefesini okumuş ve hazmetmiş bir genç görmüş değilim. İktisadî ve ilmî yazılarında daima muvaffak olurdu. Zekâsı aşkın ve taşkın idi. Mutlaka herkesin düşündüğünden başka türlü düşünmek, teessüs etmiş geleneklere muhalefet etmek itiyadında idi.»

Münir Süleyman Çapanoğlu'na göre de, «Baha'nın kafası ışık doluydu: Bilim ışığı, tabiat bilimi ışığı. Baha Tevfik'in bütün eserleri, hele çevirmeleri kendisinin materyalist olduğunu, darvinizme bağlandığını ve gelişme kanunlarına inandığını açıkça göstermektedir. Baha Tevfik gerçi politika hayatına atılmamıştı, partilere girmemişti, ama yeni kuşakların politik düşüncesine ışık tutacak, onları o güne kadar bilinenden büsbütün başka ve zıt bir yöne, SOSYALİZME DOĞRU itecek bir çeşit fikir politikacılığını pekâlâ yapıyordu. Ve, BİZDE BUNU İLK YAPAN DA ODUR.»[4]

Çapanoğlu'na göre:

Baha Tevfik, *İştirak*'i çıkaran Hüseyin Hilmi'nin bir nevi suflörü durumunda idi. Kuklanın ipleri ondavdı. Baha Tevfik, *İştirak*'te imzasız yazıyordu. «*Osmanlı Sosyalist Partisi*, bu acaip kurum, toplumumuzun sosyal uyanışa henüz çok uzak olduğunu pek iyi bilen Baha Tevfik için, sadece bir «deneme» yada bir «eğlence», derbeder Hüseyin Hilmi için de sadece bir «iş» ti: Geçim yolu!»

Materyalist ve *sosyalist Baha Tevfik* konusu henüz gereği kadar işlenmemis bir konudur. Bu hususta söylenenler tam bir tarafsızlıkla, süzgeçten geçirilmeli, onun fikrî seviyesi ve ideolojik hüvviyeti, belgelere dayanarak, tesbit edilmelidir.

---

(4) Bak M. S. Çapanoğlu: Türkiye'de sosyalizm hareketleri ve Sosyalist Hilmi S. 93 - 95 (İstanbul 1964).

ant
SOSYALİST TEORİ VE EYLEM DERGİSİ

SABİHA SERTEL'İ ANIYORUZ

Türkiye'nin en kavgacı yazarlarından Sabiha Sertel, burjuva diktatörlüğünün baskısıyla ayrılmak zorunda kaldığı yurdundan uzakta, iki yıl önce, 3 Eylül 1968'de, hayata gözlerini yummuştu. Emperyalizme ve faşizme karşı yiğitçe kalem kavgası vermiş olan Sabiha Sertel'i, «Memleketimin İnsanlarına» başlığı altında yazdığı mesajdan bir bölümü tekrar yayınlayarak anıyoruz.

Biz en kötü şartlarda demokrasi için, diktatörlüğe karşı savaştık. Memleketimizin bağımsızlığı için, geri kalmış memleketleri boyunduruğu altına alan emperyalizme karşı savaştık. Geniş köylü, işçi, dar gelirli halkı ezen sömürücülere karşı savaştık. Din, milliyet, ırkçılık propagandaları ile küçük milletleri silah zoruyla hegemonyası altına almak isteyen faşizme karşı savaştık. Gerici burjuvazi, bu hürriyet, sosyal adalet, demokrasi savaşını boğma için, fikre baltalarla, balyozlarla hücum etti. Hürriyet savaşı yapan matbaaları değil, memlekette gelişmekte olan bütün ilerici hareketleri yıktı.

Bizim yarıda bıraktığımız savaşı bugün, memleketin ilerici unsurları canla başla savunuyorlar. Fakat Amerika'ya bağlı kompradorlar, CIA, bu hareketleri boğmak için yine pusuda bekliyor. İlericilere, memleketimin insanlarına bu hürriyet ve bağımsızlık uğruna yaptıkları çetin savaşta başarılar dilerim.

SABİHA SERTEL
(Roman Gibi'den)

5 lira